

Kauhun kuninkaan ilmestyskirja

Raamatun käyttö Stephen Kingin kirjassa Revolverimies

Itä-Suomen yliopisto
Filosofinen tiedekunta
Teologian osasto
Läntinen teologia
Pro gradu -tutkielma
Kevät 2012
Eksegetiikka
Juho Pitkänen

Tiedekunta – Faculty Filosofinen tiedekunta		Osasto – School Teologian osasto	
Tekijät – Author Juho Markus Olavi Pitkänen			
Työn nimi – Title Kauhun kuninkaan ilmestyskirja Raamatun käyttö Stephen Kingin kirjassa Revolverimies			
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages
Eksegetiikka	Pro gradu -tutkielma	☒ 16.3.2012	75
	Sivuainetutkielma	☐	
	Kandidaatin tutkielma	☐	
	Aineopintojen tutkielma	☐	
Tiivistelmä – Abstract			
<p>Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkitaan Raamatun käyttöä Stephen Kingin kirjassa Revolverimies. Tutkiminen tapahtuu käyttämällä reseptio- ja vaikutushistoriallista metodia. Reseptio tarkoittaa kaikkea Raamatun käyttöä. Vaikutushistoria puolestaan sitä, mikä on Raamatun osuus jonkin merkityksen synnyssä. Metodin pohjana käytetään Niko Huttusen esitystä reseptio- ja vaikutushistoriasta. Tämän tutkimuksen tarpeita ajatellen Huttusen esitystä täytyi kehittää eteenpäin. Reseptio- ja vaikutushistoriallinen tutkiminen tapahtuu kolmessa vaiheessa. Ensimmäinen vaihe on intertekstuaalinen analyysi. Intertekstuaalisessa analyysissä etsitään Raamatun reseptiot tutkittavasta kohteesta. Toinen vaihe on reseptiohistoriallinen analyysi. Siinä tutkitaan, miten tekstin kirjoittaja käyttää ja tulkitsee Raamattua. Reseptiohistoriallisessa analyysissä käytetään apuna Kari Syreenin kolmen maailman mallia. Maailmat ovat tekstimaailma, historiallinen maailma ja ideologinen maailma. Tekstimaailma on se teksti, jossa raamattukykentä esiintyy. Koska tämän tutkimuksen kohteena on fiktiivinen teos, tutkimuksen keskipisteenä on tekstimaailma. Historiallinen maailma tarkoittaa tutkittavan tekstin kirjoittamisajan maailmaa. Ideologinen maailma tarkoittaa tekstin ideologista tarkoitusta. Tekstimaailma ja historiallinen maailma auttavat ymmärtämään raamattukykennän ideologiaa. Kolmas vaihe on vaikutushistoriallinen analyysi. Siinä pyritään erottamaan Raamatun vaikutus reseptiosta. Reseptio ja vaikutus erotetaan toisistaan vertaamalla Raamatun tekstistä löytyvää merkitystä Raamatun lukijan tulkintaan tekstistä. Vaikutushistoriallinen analyysi voi kohdistua tekstimaailmaan, ideologiseen maailmaan tai historialliseen maailmaan.</p> <p>Revolverimieheessä on paljon raamattukykentöjä. Selkeyden vuoksi kytkennät on jaoteltu viiteen erilaiseen tyyppiin. Tyyppejä ovat: (1) Kytkennät, joista mainitaan, että ne ovat Raamatusta. (2) Suorat ja epäsuorat Raamatun lainaukset joista ei kuitenkaan mainita, että ne ovat Raamatusta. (3) Raamatun kertomusten muunnelmät jotka on punottu osaksi tarinaa. (4) Nimet jotka kytkeytyvät Raamattuun. (5) Yksittäiset sanat, asiat tai käsitteet jotka voi kytkeä Raamattuun. Jokaista raamattukykentää tarkastellessa kiinnitettiin huomiota seuraaviin asioihin: tekstikonteksti, kytkennän toistuminen, kytkennän yksiselitteisyys lukijalle, onko kirjoittaja tehnyt kytkennän tietoisesti, onko kytkennällä selvää tarkoitusta ja liittyykö kytkentään ideologiaa.</p> <p>Revolverimieheessä on eniten nimikytkentöjä ja teemallisesti eniten lopun aikoihin liittyviä raamattukykentöjä. Raamattukykentöjen tärkein tehtävä Revolverimieheessä on tunnelman luominen. Raamattukykennät luovat Revolverimieheen erityisesti ilmestyskirjamaista tunnelmaa. Raamattukykentöjen muita tehtäviä ovat tiedon antaminen, tulevan ennakointi, tarinan kuljettaminen eteenpäin ja teeman syventäminen. Muutamalla raamattukykennällä on myös symbolista merkitystä. Raamattukykentöihin liittyvää ideologiaa on mahdollista nähdä vain neljässä kohdassa. Koska ideologiaa löytyi vain vähän, historiallisen maailman osuus oli pieni tässä tutkimuksessa. Vaikutushistorian näkyvyys jäi tässä tutkimuksessa myös pieneksi. Tekstimaailmassa Raamatun vaikutus näkyy raamattukykentöjen suurena määränä ja erityisesti ilmestyskirjamaaisena tunnelmana.</p> <p>Raamattukykennät ovat Revolverimieheessä lähes aina sisällöltään samanlaisia, kuin ne ovat Raamatussa. Muutamassa kohdassa King on tarkoituksella muokannut Raamatun tekstiä. Raamattu onkin alistettu kirjan ehdoille Revolverimieheessä. Raamattukykentöjen tarkoitus on palvella kirjaa. Raamatusta saakin hyvin yksipuolisen kuvan Revolverimiehen kautta, koska sitä käytetään enimmäkseen luomaan ilmestyskirjamaista tunnelmaa.</p>			
Avainsanat – Keywords Stephen King, Revolverimies, reseptio- ja vaikutushistoria, raamattukykentä			

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1. Tutkimuskysymys ja tutkimuksen rakenne	1
1.2. Tutkimusmetodi	4
1.2.1. Reseptio- ja vaikutushistoria.....	4
1.2.2. Intertekstuaalisuus	5
1.2.3. Reseptiohistoria	7
1.2.4. Vaikutushistoria	9
1.3. Esittely	10
1.3.1. Stephen King.....	11
1.3.2. Musta torni.....	14
1.3.3. Revolverimiehen henkilöt	17
1.3.4. Revolverimiehen juoni	19
2. Analyysi	20
2.1. Intertekstuaalinen analyysi	20
2.2. Reseptio- ja vaikutushistoriallinen analyysi	22
2.2.1. Raamattukytkenät joissa mainitaan Raamattu (1).....	22
2.2.2. Lainaukset joissa ei mainita Raamattua (2).....	32
2.2.3. Nimet (3).....	34
2.2.4. Muunnelmat (4)	47
2.2.5. Yksittäiset sanat, asiat ja käsitteet (5)	58
3. Tutkimustulokset	65
4. Lähteet, apuvälineet ja kirjallisuus.....	70

1. Johdanto

Raamattu on yksi maailman laajimmalle levinneistä kirjoista. Kokonaisena se on käännetty 459 kielelle, ja osia siitä on käännetty jopa 2508 kielelle.¹ Raamattu on vuodesta toiseen myydyimpien kirjojen kärkipäässä. Suomessakin Raamattu löytyy melkein joka kodin kirjahyllystä. Mutta mikä on Raamatun asema nykypäivän maallistuvassa yhteiskunnassa? Se voi olla yksi myydyimmistä kirjoista, mutta se ei tarkoita, että se olisi yksi luetuimmista. Raamattu tuntuu jäävän viihdekulttuurin ja massamedian jalkoihin. Televisio, radio, lehdet, kirjat, internet ja elokuvat ovat niitä asioita, joihin ihmiset käyttävät aikaansa. Kuitenkin näiden kautta saadaan myös paljon uskonnollisia ja raamatullisia vaikutteita. Käsitys uskonnosta ja Raamatusta muodostuukin monesti juuri näiden vaikuttimien kautta. Millainen tämä käsitys sitten on? Minkälaisen kuvan viihdekulttuuri antaa Raamatusta? Käytetäänkö Raamattua ”oikein” vai onko Raamattu alistettu viihteen ehdoille? Kuinka esimerkiksi Samuel L. Jacksonin roolihahmo elokuvassa *Pulp Fiction* käyttää Raamattua, kun hän sanoo siteeraavansa Hesekielen kirjaa? Mitä kertoo Raamatusta se, että televisio-ohjelmassa *Frendit* Chandler sanoo sunnuntaita Jumalan päiväksi?² Liittyykö *Apulannan* kappale *jumala* Raamattuun?

Erilaisia Raamatun viitteitä löytyy todella paljon nykypäivän viihdekulttuurista. Tämän tutkimuksen tarkoituksena onkin ottaa pieni pala viihdekulttuuria tutkittavaksi. Tutkimuksessa tutustutaan teokseen, joka on yhden aikamme suurimman kirjailijan tärkeimpiä tuotoksia.

1.1. Tutkimuskysymys ja tutkimuksen rakenne

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkitaan Raamatun käyttöä Stephen Kingin Musta torni -kirjasarjassa³ (*The Dark Tower*). Tutkimuksessa käytetään vaikutus- ja re-

¹Suomen Piipaseuran sivut:

<http://www.bible.fi/fi/ajankohtaista/uutisia/index/10.16.62.20/raamattu-tai-raamatunosa-julkaistu-2508-kielella/>, käyty 3.11.2010.

²Frendit kausi 2 jakso 7.

³Selkeyden vuoksi Musta torni -kirjasarjasta puhuttaessa Mustan tornin perässä on aina jokin määrittävä tekijä kuten kirjasarja tai sarja. Näin sen erottaa sarjassa esiintyvistä tornista, jonka nimi on Musta torni. Sarjan viimeinen osa, joka sekin on nimeltään *Musta torni*, on puolestaan aina kursivoituna.

septiohistoriallista metodia. Raamatun tutkimuksen ulottaminen kirjallisuuden piiriin on tärkeää, koska kirjallisuudessa käytetään, tutkitaan ja tulkitaan paljon Raamattua. Teologit unohtavatkin helposti, että he eivät ole ainoita tai edes tärkeimpiä ihmisiä, jotka tulkitsevat Raamattua.⁴ Väitänkin, että Stephen Kingiltä julkaistu uusi kirja saa enemmän lukijoita kuin uusi teologinen tutkimus. On siis hyvä välillä tutustua siihen, kuinka Raamattua kirjallisuudessa käytetään. Tutkimuksesta on myös hyötyä sarjan lukijoille. Monet Kingin viittaukset jäävät nimittäin helposti huomaamatta tai eivät aukene ilman lähempää tarkastelua.

On monta hyvää syytä, miksi valitsin juuri Stephen Kingin tutkimukseni kohteeksi. Ensinnäkin King on erittäin suosittu ja tuottelias kirjailija ja tästä syystä myös vaikutusvaltainen. Toiseksi Kingin kirjat sisältävät paljon viitteitä uskonnollisuuden ja Raamattuun. Viitteitä on sekä suoria että epäsuoria, helposti havaittavia ja pinnan alle kätkeytyviä. Viitteiden määrä ja erilaisuus tekevät Kingin kirjoista mielenkiintoisia tutkimuksen kohteita. Kolmanneksi Kingin kirjat ovat minulle jossain määrin ennestään tuttuja, joten tutkimuskohdetta on siitä syystä helppo lähestyä. King myös yhä julkaisee⁵ uusia töitä. Hän on siis edelleen ajankohtainen kirjailija.

Miksi valitsin Kingin töistä tutkimuksen kohteeksi juuri Musta torni -sarjan? Tutkimuskohteena Musta torni -sarja on hyvä monestakin syystä. Vaikka sarja ei kuulu Kingin tunnetuimpien teosten joukkoon, se on Kingin tärkeimpiä teoksia. Kingille itselleen Musta torni -sarja on erittäin tärkeä. Hän pitää sitä mestariteoksestaan.⁶ Sarja on tiiviisti yhteydessä Kingin muihin kirjoihin: Kingin muiden romaanien ja novellien henkilöitä ja tapahtumapaikkoja esiintyy Musta torni -sarjassa ja päinvastoin. Musta torni -kirjasarja on Kingin töiden keskus: Se on paikka, josta tarinat alkavat, ja jonne ne lopulta päättyvät. Strengell sanoo, että eräässä mielessä King on koko ajan kirjoittanut yhtä mammuttiromaania, joka vain aina sopivassa paikassa katkaistaan julkaistavaksi.⁷ Raamatun viittauksien suhteen Musta torni -sarja on erinomainen tutkimuskohde. Raamattukytkeä on erilaisia, ja niitä on paljon. Musta torni -sarja on myös juuri nyt ajankohtainen.

⁴ Näin myös Luz 2006, 130.

⁵ Stephen Kingin kotisivut: http://www.stephenking.com/library/novel/11_22_63.html, käyty 2.1.2012. Viimeisin julkaisu 11/22/63 ilmestyi marraskuussa 2012.

⁶ Vincent 2004, 313.

⁷ Strengell 2004, 3.

Sarjan viimeinen osa ilmestyi vasta 2004⁸, ja Musta torni -sarja on viime aikoina ollut esillä monissa yhteyksissä. Uuden Musta torni kirjan *The Wind Through the Keyhole* pitäisi ilmestyä huhtikuussa 2012.⁹ Sarjaan perustuva sarjakuvajulkaisu on ehtinyt jo yhdeksänteen osaan.¹⁰ Myös Musta torni -elokuvista ja -televisiosarjasta on liikkeellä monenlaisia huhuja.¹¹

Musta torni -ilmiö on levinnyt varsin laajaksi, mutta tämä tutkimus on rajattu ensimmäiseen Musta torni -kirjaan. Tutkimuksen kohteena on Musta torni -sarjan ensimmäinen kirja *Revolverimies* (*The Gunslinger*, alaviitteissä kirjasta käytetään lyhennettä DT1¹²). Rajasin työn näin, koska laajempaa tutkimusta meni yli pro gradu -tutkimuksen pituuden. On myös loogista tehdä tutkimusta Musta torni -ilmiön ensimmäisenä ilmestyneestä osasta.

Tutkimuksen alussa luvussa 1.2. esitellään tutkimusmenetelmät. Metodeita seuraa esittelyt Stephen Kingistä, Musta torni -kirjasarjasta, *Revolverimiehen* henkilöistä ja juonesta luvussa 1.3. Sen jälkeen seuraa tutkimusluku, jossa käsitellään *Revolverimiehen* raamattukykentöjä. *Revolverimiehestä* käytetään tässä tutkimuksessa tarkistettua ja pidennettyä painosta. Tarkistetussa painoksessa ei ole suuria muutoksia aiempaan painokseen, vaan King on korjannut kirjaa niin, että se sopii yhteen jatko-osien kanssa.¹³ Tutkittava kirja luetaan sen alkuperäiskielellä eli englanniksi. Suomennoksissa käytetään suomenkielisen *Revolverimiehen* sanastoa, ellei toisin mainita.

⁸ Stephen Kingin kotisivut: http://www.stephenking.com/library/novel/dark_tower_the.html, käyty 18.11.2010.

⁹ Stephen Kingin kotisivut:

http://www.stephenking.com/library/novel/dark_tower:_the_wind_through_the_keyhole_the.html, käyty 2.1.2012.

¹⁰ Stephen Kingin kotisivut: http://www.stephenking.com/darktower/the_graphic_novels.html, käyty 2.9.2011.

¹¹ Stephen Kingin kotisivut:

http://www.stephenking.com/promo/dark_tower_film_and_tv/news_tracker/ ja

http://www.stephenking.com/unofficial_news.html (uutinen julkaistu 24.10.2011), käyty 2.1.2010.

¹² DT tulee sarjan englanninkielisestä nimestä The Dark Tower. Sarjan kirjoihin viitataan usein lyhenteillä, joissa on järjestysnumerot.

Vincent 2004, ix. Vincent käyttää tämän tutkimuksen kanssa samanlaista viittaustapaa.

¹³ DT1, xxiv–xxvi (Foreword).

1.2. Tutkimusmetodi

1.2.1. Reseptio- ja vaikutushistoria

Tässä tutkimuksessa käytetään reseptio- ja vaikutushistoriallista metodia. Vaikutushistoria sai alkunsa Raamatun vaikutuksen tutkimisesta. Tutkittiin sitä, kuinka Raamattua on tulkittu, käytetty, ja kuinka se on vaikuttanut historiaan. Raamatun vaikutusta on mietitty jo pitkään, mutta tutkimusta aiheesta ei juuri ole tehty. 1900-luvun alussa Ernst von Dobschütz tutki Raamatun vaikutusta, mutta hänen jälkeä tutkimusta on tehty vähän. Tietoa on olemassa, mutta aineisto vain on hajallaan eri elämänalueiden historiaa tutkivissa teoksissa.¹⁴

Hans-Georg Gadamer toi vaikutushistorian käsitteen teologiä tietoisuuteen. Ulrich Luz puolestaan teki eron vaikutushistorian ja Raamatun tulkinnan historian välille. Luzille tulkinnan historia tarkoittaa tekstien selityksiä kommentaareissa ja muissa teologisissa teoksissa. Vaikutushistoriaan kuului tekstien reseptiot, toisin sanoen vastaanottaminen, ja käyttö muissa yhteyksissä kuten saarnoissa, virsissä, taiteessa ja kirkon toiminnassa. Heikki Räisänen mielestä vaikutushistoriaa ei pitäisi kuitenkaan rajoittaa vain kirkkoon liittyvään toimintaan, vaan levittää ulos uskonnollisen elämän piiristä. Räisänen myös jakaa vaikutushistorian kahteen osaan: reseptiohistoriaan ja vaikutushistoriaan. Kaikki Raamatun käyttö kuuluu reseptiohistoriaan. Vaikutushistoriaa puolestaan on se, kun Raamattu vaikuttaa historiaan. Kuinka Raamatun vaikutuksen voi sitten erottaa Raamatun käytöstä? Räisänen toteaa, että asiaa voi lähestyä kysymällä, olisiko historia lähtenyt eri suuntaan, jos jotain tekstiä tai ideaa ei olisi ollut Raamatussa, tai jos Raamatun asema olisi ollut erilainen. Esimerkkinä Raamatun vaikutuksesta Räisänen antaa ylöstempaamisen. Kukaan tuskin odottaisi sitä, ellei Paavali olisi kirjoittanut siitä. Raamatun käytön ja vaikutuksen erottaminen on totta kai jossain määrin vaarallista ja subjektiivista, Räisänen vielä jatkaa.¹⁵

Nykyään reseptiohistoria on muodissa raamatuntutkimuksessa. Se näkyy esimerkiksi monissa monografeissa ja kommentaarisarjoissa. Vuoden 2006 artikkelis-

¹⁴ Räisänen 1997, 156–157; Räisänen 2001, 263–264.

¹⁵ Räisänen 1997, 158; Räisänen 2001, 264, 269–270.

saan Luz sisällyttää reseptiohistorian tutkimuksen kohteiksi myös muiden kuin teologiien tulkinnat Raamatusta. Raamatun reseptioita esiintyy oikeastaan joka puolella. Niitä löytyy niin kirjallisuudesta, musiikista kuin politiikastakin.¹⁶

Tämän tutkimuksen metodin pohjana on Niko Huttusen esitys reseptio- ja vaikutushistoriasta. Huttusen esitys keskittyy teksteistä löytyvien raamattukytkeiden analysointiin, joten se on hyvä lähtökohta Kingin *Revolverimiehen* raamattukytkeiden analysointia varten. Huttunen käyttää Räisäsen tekemää jakoa reseptio- ja vaikutushistoriaan ja laajentaa sitä edelleen. Huttusen mukaan reseptiohistorialla tutkitaan sitä, minkä merkityksen lukija antaa tekstile. Vaikutushistorialla puolestaan tutkitaan sitä, mikä on Raamatun osuus merkityksen synnyssä. Tekstistä puhuessaan Huttunen tarkoittaa jotain muuta tekstiä kuin Raamattua. Raamatun reseptio voi tarkoittaa kaikkea Raamatun käyttöä. Raamatun teologiset selitykset ovat reseptiota kuten myös saarnat. Reseptiot eivät kuitenkaan rajoitu vain teologiien tai pappien tulkintoihin vaan voivat yhtä hyvin esiintyä esimerkiksi musiikissa, elokuvissa, politiikassa tai vaikkapa kirjallisuudessa. Reseptiota voi löytää miltä tahansa elämänalueelta, niin uskonnollisista kuin ei-uskonnollisistakin yhteyksistä. Reseptio- ja vaikutushistoriallinen tutkiminen tapahtuu kolmessa vaiheessa. Ensimmäinen vaihe on intertekstuaalinen analyysi. Intertekstuaalisessa analyysissä etsitään Raamatun reseptiot tutkittavasta kohteesta eli tässä tutkimuksessa tutkittavasta tekstistä. Toinen vaihe on reseptiohistoriallinen analyysi. Siinä tutkitaan, miten tekstin kirjoittaja käyttää ja tulkitsee Raamattua. Kolmas vaihe on vaikutushistoriallinen analyysi, ja siinä pyritään erottamaan Raamatun vaikutus reseptiosta.¹⁷

1.2.2. Intertekstuaalisuus

Intertekstuaalisuus tarkoittaa tekstienvälisyyttä eli sitä, että teksti rakentuu useasta tekstistä. Intertekstuaalisuuden perusajatus on, että mikään teksti ei ole olemassa yksinään. Tekstin ympärillä on aina suuri joukko muita tekstejä, ja tekstin voi ymmärtää vain, kun sen näkee suhteessa muihin teksteihin. Laajimmassa merkityksessään intertekstuaalisuus on kaiken viestinnän ehto: tekstien lisäksi myös

¹⁶ Luz 2006, 124, 129–130.

¹⁷ Huttunen 2008, 231–232.

lukija ja tekijä kuuluvat tekstien verkkoon. He ovat jo itsessään loputtomien tekstien ja koodien summia. Kirjailija voi viitata toiseen tekstiin tietoisesti tai tiedostamatta. Intertekstuaalisuudessa kirjoittajan tarkoitusperät eivät kuitenkaan ole suurimpana kiinnostuksen kohteena. Intertekstuaalisuuden lähtökohtana on lukijan tekemä havainto tekstin sisällä olevasta toisesta tekstistä.¹⁸

Huttusen intertekstuaalisessa analyysissä etsitään raamattukytkenät eli reseptiot tutkittavasta tekstistä. Erilaisia kytkentätyyppejä voi olla hyvinkin erilaisia. Huttusen mukaan teksteistä voi löytää ainakin avoimia raamattukytkenöjä, muunnelmia, nimiä, raamatullista tyyliä tai Raamatun tai evankeliumin kokonaisuutena. Osa kytkennöistä on helppo tunnistaa. Kaikki kohdat eivät kuitenkaan ole yksiselitteisiä. Tutkimuksen lähtökohtana täytyykin käyttää niin sanottua väljää intertekstuaalisuuden käsitystä. Lähtökohtana siinä on tutkijan tekemä havainto raamattukytkenästä tekstissä.¹⁹

Huttusen intertekstuaalinen analyysi on ehkä lähempänä lähdekritiikkiä kuin intertekstuaalisuutta, sillä intertekstuaalisessa tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena ei ole oikeastaan lähdetekstien löytäminen. Kiinnostavaa sen sijaan on se, kuinka tekstit muodostavat yhdessä uusia merkityksiä.²⁰ Tekstien merkityksiin kiinnitetään kuitenkin paljon huomiota reseptiohistoriallisessa ja vaikutushistoriallisessa analyysissä, joten niihin ei tässä analyysin vaiheessa kannata puuttua.

Hieman Huttusen löytämiä kytkentätyyppejä²¹ muokkaamalla saadaan toimiva jaottelu tämän tutkimuksen tarpeisiin. *Revolverimieheissä* esiintyvät raamattukytkenät voi jakaa viiteen eri tyyppiin. (1) Kytkennät, joista mainitaan, että ne ovat Raamatusta. (2) Suorat ja epäsuorat Raamatun lainaukset joista ei kuitenkaan mainita, että ne ovat Raamatusta. (3) Raamatun kertomusten muunnelmat jotka on punottu osaksi tarinaa. (4) Nimet jotka kytkeytyvät Raamattuun. (5) Yksittäiset sanat, asiat tai käsitteet jotka voi kytkeä Raamattuun. Ensimmäisen tyyppin kyt-

¹⁸ Makkonen 1991, 10–25.

¹⁹ Huttunen 2008, 232–233.

²⁰ Makkonen 1991, 13–16.

²¹ Huttunen 2008, 232. Huttusen löytämät tyypit: Ensimmäinen tyyppi on avoimet raamattukytkenät, joita ovat täydelliset tai osittaiset lainaukset, jaeviitteet, viittaukset raamatulliseen teemaan tai kertomukseen ja valelainaukset, jotka on esitetty raamatullisina. Toinen on muunnelmat. Muunnelmia ovat ilmausten muunnelmat ja teeman tai kertomuksen muunnelmat. Kolmas tyyppi on nimet. Niitä ovat henkilönimet, tehtävännimet ja paikannimet. Neljäs tyyppi on raamatullinen tyyli ja viides tyyppi on Raamattu tai evankeliumi kokonaisuutena.

kennät on varmasti tehty tietoisesti, sillä niissä mainitaan Raamattu. Toisen tyyppin kytkennät ovat todennäköisesti myös tehty tietoisesti. Loput kytkennät, varsinkin tyyppit kolme ja viisi, eivät enää ole niin yksiselitteisiä. Niiden kohdalla kytkennän löytäminen on melko pitkälti tulkintakysymys. Osa kytkennöistä voisi kuulua useampaankin eri tyyppiin. Kukin kytkentä on kuitenkin sijoitettu vain yhteen ryhmään. Jako viiteen eri kytkentätyyppiin on tehty, jotta tutkimus olisi selkeä ja johdonmukaisesti etenevä.²²

Intertekstuaalisessa analyysissä siis etsitään raamattukytkenät ja lajitellaan ne.

1.2.3. Reseptiohistoria

Reseptiohistoriallisessa analyysissä tutkitaan, miten kirjoittaja käyttää ja tulkitsee Raamattua. Siinä tutkitaan, onko raamattukytkenöillä ideologisia merkityksiä, ja millaisia löydetyt merkitykset ovat. Intertekstuaalisessa analyysissä voi myös joutua perehtymään ideologiaan, jotta raamattukytkenät löytyvät. Intertekstuaalisessa analyysissä ideologiaan kuitenkin perehdytään vain sen verran, kuin se on välttämätöntä. Reseptiohistoriallisessa analyysissä ideologian tutkiminen taas on pääkohteena. Aina kytkennöillä ei kuitenkaan ole ideologista merkitystä. Raamatullinen ilmaus on esimerkiksi voinut tulla osaksi yleiskieltä, eikä sen alkuperää enää ajatella.²³

Reseptiohistoriallisessa analyysissä Kari Syreenin kolmen maailman malli on hyödyllinen apuväline. Huttunen nimittää maailmoja (A) tekstimaailmaksi, (B) historialliseksi maailmaksi ja (C) ideologiseksi maailmaksi. (A) Tekstimaailma on se teksti, jossa raamattukytkenä esiintyy. Raamattukytkenää tarkastellessa on otettava huomioon tekstikonteksti, kytkennän toistuminen, kytkennän yksiselitteisyys lukijalle ja se, onko kirjoittaja tehnyt kytkennän tietoisesti. (B) Historiallinen maailma tarkoittaa tutkittavan tekstin kirjoittamisajan maailmaa. Historiallista maailmaa tutkittaessa kiinnitetään huomio sellaisiin aatteisiin, tapahtumiin ja eri

²² Tämä malli ei ole intertekstuaalisesti mitenkään kaiken kattava. Intertekstuaalisuus voi esiintyä melkein missä muodossa vaan, esimerkiksi sanajärjestyksessä tai tekstin rytmisissä. Ks. esim. Tammi 1991, 75–90. Jako juuri näihin viiteen tyyppiin on kuitenkin tutkimuskohteen kannalta järkevä.

²³ Huttunen 2008, 232, 234.

asioista tehtyihin tulkintoihin, joilla on ollut merkitystä kirjoittajalle. Pitää myös ottaa huomioon, kuinka Raamattua ja tekstissä esiintyvää raamatunkohtaa on tekstin kirjoitusaikana tulkittu. (C) Ideologinen maailma tarkoittaa yksinkertaisesti tekstin ideologista tarkoitusta. Tekstimaailma ja historiallinen maailma auttavat ymmärtämään raamattukytken taustalla olevaa ideologiaa ja itse kytken ideologista tarkoitusta.²⁴

Jotta Huttusen esittelemä reseptiohistoriallinen analyysi toimisi tässä tutkimuksessa, sitä pitää hieman muokata. Suurin ongelma on se, että Huttunen on rakentanut analyysinsä selvästi ideologista tekstiä varten. Hän olettaa tekstile, tekstin kirjoittajalle ja raamattukytkenöille ideologisen tarkoituksen. Fiktiivistä teosta tutkittaessa nämä oletukset eivät välttämättä pidä paikkaansa. Teoksella, sen tekijällä tai löydettyillä raamattukytkenöillä ei välttämättä ole ideologista tarkoitusta. Jos fiktiivisestä teoksesta löytyy jokin ideologia, se ei välttämättä edusta kirjoittajan ideologiaa. Kirjan jokaisella henkilöllä voi olla oma ideologiansa ja samoin kertojalla, mutta ne eivät välttämättä edusta kirjan kirjoittajan ideologiaa. On myös toki mahdollista, että ne kaikki edustavat jossain määrin kirjailijan ideologiaa.

Syreeni huomioi kertovan tekstin vaihtelevuuden. Siinä tekstimaailma on usein vahvasti läsnä, kun taas ideologinen maailma on pinnan alla. Ideologinen maailma on kolmesta maailmasta vaikein havaita. Kertovassa tekstissä se on usein hämärästi läsnä kertojan äänessä, näkökulmassa tai kertomuksen tunnelmassa. Joissakin teksteissä ideologinen maailma on hädin tuskin havaittavissa. Toisissa se taas on läsnä hyvin vahvasti.²⁵

Ideologisen maailman kohdalla täytyy olla varovainen, ettei tee liian pitkälle meneviä ennakko-oletuksia. Ideologisen maailman suora tarkastelu jätetään tässä tutkimuksessa pienemmälle huomiolle. Painopiste on tekstimaailman tutkimisessa.

Historialliseen maailmaan tutustutaan jo Stephen Kingin esittelyssä luvussa 1.3.1. Koska kirjailija ja kirjoitusajankohta pysyvät samana koko ajan, historiallista

²⁴ Syreeni 1995, 44–47; Syreeni 1999, 33–46; Huttunen 2008, 234–235. Syreeni kutsuu maailmoja tekstimaailmaksi, konkreettiseksi maailmaksi ja symboliseksi maailmaksi. Tässä tutkimuksessa käytetään Huttusen käyttämiä nimiä.

²⁵ Syreeni 1999, 23.

maailmaa ei tarvitse esittää jokaisen kytkennän analyysissä uudelleen. Analyysissä kuitenkin huomioidaan se, että näkyykö historiallinen maailma kytkennässä.

Tekstimaailma on tämän tutkimuksen keskipiste. Raamatun käyttöä tarkastellaan ennen kaikkea tekstimaailmalähtöisesti. Tekstimaailmassa kiinnitetään huomiota Huttusen mainitsemien asioiden²⁶ lisäksi erityisesti raamattukytken­nän tilanteeseen. Kuka kytkennän esittää ja missä tilanteessa? Mikä on kytkennän tarkoitus? Luoko se tunnelmaa vai viekö kenties tarinaa eteenpäin? Onko tekstissä perusteita sille, että kytkennästä voisi tehdä ideologisia päätelmiä?

1.2.4. Vaikutushistoria

Vaikutushistoriallisella analyysillä tutkitaan sitä, mikä on Raamatun osuus jonkin merkityksen synnyssä. Analyysi voi kohdistua tekstimaailmaan, ideologiseen maailmaan tai historialliseen maailmaan. Tekstimaailmaa tutkittaessa keskitytään Raamatun esteettisiin vaikutuksiin, joita voi olla vaikkapa tekstin tyyli­piirteet. Ideologiseen maailmaan perehdyttäessä tutkitaan sitä, mistä raamattukytken­nän ideologia on peräisin. Tuleeko se Raamatusta vai tutkittavan tekstin kirjoittajalta? Historiallisen maailman kohdalla tutkitaan sitä, kuinka Raamattu on reseption välityksellä vaikuttanut maailmaan.²⁷

Jotta Raamatun vaikutus voidaan erottaa sen reseptiosta, täytyy huomioida Raamatun tekstin kirjoittaja. Kirjoittaja haluaa tekstillään kertoa jotain. Huttusen mukaan Raamatun vaikutuksen ja reseption erottaminen perustuu Raamatun tekstin kirjoittajan viestin ja Raamatun tekstin lukijan tulkinnan vertaamiseen. Raamatun tekstin kirjoittajan viestin löytäminen ei kuitenkaan ole helppoa. Kirjoittajasta ei välttämättä ole muuta tietoa, kuin se mitä hän on itse kirjoittanut. Monilla teksteillä on myös useampi kuin yksi kirjoittaja. Viesti jää siis tutkijan uudelleen rakentamaksi, eikä sitä voi osoittaa varmaksi tiedoksi. Raamatun kirjoittajien viestit eivät koskaan siirry suoraan reseptioon. Useimmiten ei olekaan mielekäästä kysyä,

²⁶ Huttunen 2008, 235. Raamattukytken­nää tarkastellessa on otettava huomioon tekstikonteksti, kytkennän toistuminen, kytkennän yksiselitteisyys lukijalle ja se, onko kirjoittaja tehnyt kytkennän tietoisesti.

²⁷ Huttunen 2008, 240.

vaikuttaako Raamattu reseptiossa vai ei, vaan kuinka paljon reseptiossa on Raamatun kirjoittajilta peräisin olevia elementtejä.²⁸

Huttusen lähtökohdat reseption ja vaikutuksen erottamiseen ovat ongelmalliset. Vuoden 2008 artikkelissaan Huttunen erottaa reseption ja vaikutuksen vertaamalla Raamatun tekstin kirjoittajan intentiota Raamatun lukijan tulkintaan.²⁹ Uuskritiikin edustajat kritisoivat intentioita vastaan. Heidän mukaansa sitä ei ole hyödyllistä eikä usein edes mahdollista löytää.³⁰ Huttunen on vaihtanut intention Raamatun tekstin kirjoittajan viestiin vuoden 2010 esityksessään metodista.³¹ Muilta osin metodissa ei kuitenkaan ole muutoksia. Jää kuitenkin epäselväksi, mitä Huttunen tarkoittaa Raamatun tekstin kirjoittajan viestillä. Jos se tarkoittaa samaa kuin intentio, eli merkitystä jonka kirjoittaja tarkoitti tekstille, ongelma ei ole poistunut. Huttunen puhuu edelleen Raamatun kirjoittajilta peräisin olevista elementeistä, eikä hän ole muuttanut metodiesitystään intention osalta muutenkaan. Näyttäisi siltä, että intentio ja Raamatun tekstin kirjoittajan viesti ovat sama asia. Tässä tutkimuksessa lähdemmekin liikkeelle Huttusen esityksestä poikkeavasta näkökulmasta. Reseptio ja vaikutus erotetaan toisistaan vertaamalla Raamatun tekstistä löytyvää merkitystä Raamatun lukijan tulkintaan tekstistä.

Tämän tutkimuksen vaikutushistoriallisessa analyysissä keskitytään tekstimaailmaan ja ideologiseen maailmaan. Historiallista maailmaa ei sen sijaan vaikutushistoriallisessa analyysissä tarkastella enää lainkaan. Musta torni -sarjan suurista myyntiluvuista ja Kingin tunnettavuudesta huolimatta *Revolverimiehen* vaikutusta maailmaan on melko mahdotonta lähteä arvioimaan. Vielä mahdottomampi olisi arvioida teoksesta löytyvien raamattukytkeiden vaikutusta maailmaan.

1.3. Esittely

Tässä luvussa esitellään Stephen King, Musta torni -kirjasarja sekä *Revolverimiehen* henkilöt ja juoni.

²⁸ Huttunen 2008, 240–241; Huttunen 2010, 27–28.

²⁹ Huttunen 2008, 240.

³⁰ Ks. esimerkiksi Wimsatt 1971.

³¹ Huttunen 2010, 27.

1.3.1. Stephen King

Stephen Edwin King syntyi 21. syyskuuta vuonna 1947 Mainen Portlandissa Yhdysvalloissa. Hän oli Donald ja Nellie Ruth Pillsbury Kingin toinen poika adoptoidun Davidin jälkeen. Pojat jäivät pian yksin äitinsä kanssa, kun isä Donald lähti vuonna 1949 ostamaan tupakkaa, mutta ei ikinä palannut kotiin kauppareissultaan. Pojat olivat myöhemmin tunnistavinaan isänsä niiden sotilaiden joukosta, jotka lähtivät Korean sotaan.³² Perhe muutti usein Donaldin lähdön jälkeen. Ajat olivat tiukkoja, ja Kingit asuivatkin usein sukulaisten luona. Lopulta vuonna 1958 he asettuivat Mainen Durhamiin.³³ Tarinoiden kirjoittamisen King aloitti ensimmäisellä luokalla. Jo ensimmäisellä kokonaan omalla tarinallaan King pääsi tienaamisen makuun. Hänen äitinsä maksoi siitä neljännesdollarin.³⁴ Kauhusta King puolestaan innostui löydettyään ullakolta isänsä kirjalaatikon, joka sisälsi esimerkiksi H. P. Lovecraftin kirjoittamia kauhukirjoja.³⁵

King sai metodistisen, hyvin uskonnollisen kasvatuksen. Hän osallistui raamattuoppitunneille,³⁶ kävi kirkossa pari kertaa viikossa ja luki paljon Raamattua. Pyhäkoulussa Kingille opetettiin Raamatun jakeita ja niitä lausuttiin muistista.³⁷ Uskonto pelotti Kingiä lapsena, ja hänen mielestään Raamatusta löytyvät kaikkein parhaimmat kauhutarinat.³⁸ King sanookin kuunnelleensa lapsena paljon juttuja tulesta, tulikivestä ja helvetistä. Hän myös myöntää, että mielikuvat kirkosta ovat vaikuttaneet hänen teoksiinsa.³⁹ Stephen King kävi koulua Mainen Lisbon Fallsissa ja opiskeli englantia Oronossa sijaitsevassa Mainen yliopistossa.⁴⁰

Yliopisto oli ideologisen muutoksen aikaa Kingille. Republikaaniset juuret ja konservatismi saivat jäädä, kun King kääntyi kohti lievää radikalismia ja lopulta liberalismia. Poliittiset ja sosiaaliset levottomuudet, kuten Vietnamin sota ja kansa-

³² Strengell 2004, ensimmäinen numeroimaton sivu luvusta: Elämänvaiheet ja tuotanto pähkinänkuoressa.

³³ King 2000, 13, 31.

³⁴ King 2000, 22–24.

³⁵ Beahm 1992, 19–27.

³⁶ Beahm 1992, 24.

³⁷ Rogak 2009, 19. King 2000, 35. King oli ilmeisesti hyvä oppilas. Hän voitti Raamatun metodistinuorten kisasta, jossa piti luetella ulkomuistista jakeita.

³⁸ Frett 1991, 173–174; Spitz 1991, 225–226.

³⁹ Rogak 2009, 19–20.

⁴⁰ Strengell 2004, ensimmäinen numeroimaton sivu luvusta: Elämänvaiheet ja tuotanto pähkinänkuoressa.

laisoikeuskysymykset, vaikuttivat siihen, että hänestä tuli demokraatti. Yliopistossa King sai myös arvokasta kannustusta kirjoittamiseen. Vuonna 1967 King lopulta ylittikin julkaisukynnyksen, kun hänen novellinsa *The Glass Floor* julkaistiin lehdessä nimeltä *Startling Mystery Stories*.⁴¹ Yliopistossa King sai myös valmiiksi ensimmäisen romaaninsa nimeltä *Pitkä marssi (The Long Walk)*⁴² ja tapasi tulevan vaimonsa Tapitha Sprucen.⁴³

Myös Musta torni -sarja sai alkunsa näihin aikoihin. Kirjastosta ilmaiseksi saamalleen, vihreälle, paksulle paperille King kirjoitti *Revolverimiehen* avauslauseen vuonna 1970.⁴⁴ *Revolverimieheen* ja Musta torni -sarjaan liittyviä teemoja King oli jonkin verran käsitellyt jo aikaisemmin. Strengell toteaa, että Mustiin puettun miehen ensi esiintyminen tapahtui jo 50-luvulla, kun King ystävänsä kanssa kirjoitteli lyhyitä kertomuksia.⁴⁵ Mustiin puettu mies esiintyi myös Kingin vuonna 1969 kirjoittamassa runossa nimeltä *The Dark Man*.⁴⁶ Mustiin puettu mies on yksi Musta torni -sarjan tärkeimpiä henkilöitä.

Kun King valmistui yliopistosta, hän avioitui Tapithan kanssa. Pari sai kaksi lasta ja kolmannen 70-luvun lopulla. Satunnaisten työpaikkojen jälkeen King sai töitä englannin opettajana. Perhe asui asuntovaunussa eräällä Mainen köyhälistöalueella. Asuntovaunun lämmityshuoneessa King kirjoitti ensimmäisen julkaistun romaaninsa nimeltä *Carrie*. Ennen valmistumista *Carrie* kävi kerran roskakorissa, mutta Tapitha pelasti sen sieltä ja kehotti miestänsä kirjoittamaan sen loppuun.⁴⁷ *Carrien* julkaisun jälkeen vuonna 1974 King jätti opettajan uransa ja ryhtyi vapaaksi kirjailijaksi.⁴⁸ Kaksi vuotta myöhemmin *Carrien* elokuvaversio ilmestyi teattereihin. Kirjoja alkoikin syntyä kovaa vauhtia, ja tästä syystä King kehitti itselleen salanimen Richard Bachman. Siihen aikaan julkaisualalla nimitäin ajateltiin, että yleisö pystyy sulattamaan kirjailijalta vain yhden romaanin

⁴¹ Tuhkanen 2005, 151.

⁴² Beahm 1992, 305. *Pitkä marssi* julkaistiin kuitenkin vasta vuonna 1979 Kingin salanimellä Richard Bachman.

⁴³ Beahm 1992, 45; King 2000, 56; Strengell 2004, toinen numeroimaton sivu luvusta: Elämänvaiheet ja tuotanto pähkinänkuoressa; Rogak 2009, 42.

⁴⁴ Beahm 1992, 58; Rogak 2009, 54–55.

⁴⁵ Strengell 2004, 141. Strengell analysoi Kingin luomaa pahan henkilöitymää Randall Flaggia ja yhdistää hänet Rolandin vastavoimaan eli Mustiin pukeutuneeseen mieheen.

⁴⁶ Vincent 2004, 254; Strengell 2005, 140. Runo ilmestyi Mainen yliopiston kirjallisuuslehdessä nimeltä *Ubris*.

⁴⁷ Grant 1991, 106.

⁴⁸ Tuhkanen 2005, 151.

vuodessa.⁴⁹ Vuosina 1978–1981 *Revolverimies* julkaistaan viidessä osassa lehdes-
sä nimeltä *The Magazine of Fantasy and Science Fiction*.⁵⁰ Vuonna 1982 King sai
kaksi arvostettua kirjallisuuspalkintoa. *World Fantasy Awardin* novellista *Laula-
vatko kuolleet (Do the Dead Sing?)* ja *Hugo Awardin* teoksesta *Danse Macabre*,
joka on kauhugenreä analysoiva teos. Kovan kirjojen ilmestymistahdin lisäksi
monista Kingin kirjoista muokattiin elokuvasovitukset. Myös akateeminen etene-
minen jatkui. King toimi Mainen yliopistossa muun muassa luennoitsijana ja
promoottorina valmistujaisjuhllisuuksissa. Yksi rajapyykki ylittyi vuonna 1989,
kun kirjasta *Pimeän puoli (The Dark Half)* otettiin sen hetkisen kustannushistorian
laajin ensipainos. 1980-luvun loppupuolella King voitti 1970-luvun alusta kestä-
neet alkoholi- ja kokaiiniriippuvuutensa.⁵¹

1990-luvulla Stephen Kingin huima julkaisuvauhti jatkui, mutta hänen oma tarina
oli saada päätöksensä. Vuoden 1999 kesäkuussa King oli jokapäiväisellä kävely-
lenkillään, kun tienpientareella häntä vastaan tuli tila-auto. King jäi auton alle ja
sinkoutui useiden metrien päähän ojaan. Hänet vietiin ambulanssilla läheiseen
sairaalaan ja sieltä helikopterilla Keski-Mainen keskussairaalaan. Helikopterimat-
kan aikana Kingin toinen keuhko painui kasaan, ja hän kävi lähellä kuolemaa.
Kirjailija jäi kuitenkin henkiin. Kolmen viikon sairaalahoidon jälkeen hän pääsi
ensimmäisen kerran kotiin. Tuskallinen onnettomuudesta toipuminen kuitenkin
jatkui, ja sairaalakäyntejä tuli lisää. Viisi viikkoa onnettomuuden jälkeen King
alkoi taas kirjoittaa. Kirjoittaminen toi hänelle lohtua vaikeana toipumisaikana.⁵²

2000-luvulla Kingin kirjailijan ura jatkuu edelleen. Hän on moneen kertaan sano-
nut lopettavansa, mutta ainakaan vielä niin ei ole käynyt.⁵³ Kirjoittaminen on
edelleen iso osa Kingin elämää, vaikka kirjoitusvauhti ei olekaan enää yhtä nopea
kuin nuorempana.⁵⁴ Nykyään King ei enää käy kirkossa, eikä hän usko järjestäy-
tyneeseen uskontoon. Hän kuitenkin uskoo Jumalaan ja lukee Raamattua.⁵⁵

⁴⁹ Stephen Kingin kotisivut: <http://www.stephenking.com/faq.html#1.6>, käyty 19.11.2010.

⁵⁰ Vincent 2004, 317.

⁵¹ Strengell 2004, toinen–kahdeksas numeroimaton sivu kappaleesta: Elämänvaiheet ja tuotanto pähkinänkuoressa.

⁵² King 2000, 240–253.

⁵³ Tuhkanen 2005, 154.

⁵⁴ Stephen Kingin kotisivut: <http://www.stephenking.com/faq.html#3.3>, käyty 25.11.2010.

⁵⁵ King 2000, 56; Stephen Kingin kotisivut: <http://www.stephenking.com/faq.html#0.5>, käyty 8.12.2010.

Stephen King on varmasti kaikille tuttu, vähintään maineestaan kauhukirjailijana, vaikka hänen teoksiinsa ei olisikaan tutustunut. Kingiä kutsutaan kauhun kuninkaaksi eikä syyttä. Paitsi että hän on todella tuottelias kirjailija, hän on myös Yhdysvaltain kaikkien aikojen taloudellisesti menestynein kirjailija.⁵⁶ Kingiltä on ilmestynyt yli 40 romaania,⁵⁷ kuusi ei-fiktiivistä kirjaa⁵⁸ ja yli 100 novellia tai lyhyttä tarinaa⁵⁹. Hieman jähmeän alun jälkeen Kingin ura ja työt ovat saaneet tunnustusta monesta suunnasta. Hän on saanut kymmeniä kirjallisuuspalkintoja, joista merkittävin ehkä on National Book Foundationin vuonna 2003 myöntämä *Medal for Distinguished Contribution to American Letters*.⁶⁰ Tunnetuimpia Kingin töitä ovat esimerkiksi *Carrie*, *Hohto (The Shining)*, *Se (It)* ja *Tukikohta (The Stand)*.

King on hyvin pärjännyt myös elokuva-alalla. Teattereihin on päätynyt yli 30 elokuvaa, joita King on ollut mukana tekemässä, tai jotka perustuvat Kingin kirjoittamiin tarinoihin.⁶¹ Lisäksi useita elokuvia, sarjoja ja minisarjoja on tehty suoraan televisiolevitykseen.⁶² Tunnetuimpia Kingin elokuvia ovat muun muassa *Hohto*, *Carrie*, *Vihreä maili (The Green Mile)*, *Rita Hayworth - avain pakoon (The Shawshank Redemption)* ja *Stand by me - viimeinen kesä (Stand by Me)*.

1.3.2. Musta torni

Musta torni -kirjasarja on Stephen Kingin magnum opus, suuri teos.⁶³ Se on seitsemänosainen kirjasarja, jota hän kirjoitti yli 30 vuotta. Musta torni -sarja luokitellaan yleensä fantasiakirjallisuudeksi, mutta yhtä hyvin sarjan voisi luokitella wes-

⁵⁶ Strengell 2004, toinen numeroimaton sivu kappaleesta: Saatteeksi.

Tuhkanen 1998, 38. Vuonna 1998 ilmestyneessä artikkelissa Tuhkanen sanoo, että King on kaikkien aikojen myydyin kirjailija.

Tuhkanen 2005, 150–154. Vuoden 2005 artikkelissa Tuhkanen ei enää sano Kingin myyntiluvuista mitään.

⁵⁷ Stephen Kingin kotisivut: <http://www.stephenking.com/library/novel/> (Stephen Kingin nimellä ilmestyneet kirjat.) Käyty 9.11.2010.

http://www.stephenking.com/library/bachman_novel/ (Richard Bachmanin nimellä ilmestyneet kirjat.) Käyty 9.11.2010.

⁵⁸ Stephen Kingin kotisivut: <http://www.stephenking.com/library/nonfiction/>, käyty 9.11.2010.

⁵⁹ Stephen Kingin kotisivut: http://www.stephenking.com/library/short_story/, käyty 9.11.2010.

⁶⁰ Stephen Kingin kotisivut: <http://www.stephenking.com/awards.html>, käyty 2.12.2010.

⁶¹ Stephen Kingin kotisivut: <http://www.stephenking.com/library/movie/>, käyty 2.12.2010.

⁶² Stephen Kingin kotisivut: <http://www.stephenking.com/library/television/>, käyty 2.12.2010.

⁶³ Vincent 2004, 313.

tern- tai tieteiskirjallisuus -nimekkeiden alle.⁶⁴ Sarjan kirjoja on myyty yli 30 miljoonaa kappaletta 40 maassa.⁶⁵ Tiivistettynä Musta torni -sarja kertoo viimeisestä revolverimiehestä Roland Deschainista, ja hänen matkastaan kohti Mustaa tornia. Matkalla on toki monta mutkaa ja ongelmaa. Suurin osa tarinasta sijoittuu Rolandin maailmaan, joka on jonkinlaisen tuhon tai mullistuksen läpikäymä maailma. Ihmisiä on harvassa, ja he ovat lyhytikäisiä. Suurin osa tapahtumapaikoista on autiomaata, kuolleita tai kuolemassa olevia paikkoja. Sarjassa vierailaan myös muissa maailmoissa, kuten sellaisessa, josta löytyy New York. Musta torni -sarja liittyykin läheisesti hyvin moneen maailmaan. Sarjassa on ideana, että on olemassa monia maailmoja, jotka ovat enemmän tai vähemmän yhteydessä toisiinsa ja Mustaan torniin. Musta torni taas on kaiken keskuksessa. Se pitää maailmoja, aikaa, todellisuutta ja kaikkea koossa. Kuten jo aikaisemmin kävi ilmi, Musta torni -sarja on kytköksissä Kingin muihin kirjoihin.⁶⁶ Musta torni -sarja on myös kytköksissä muuhun kirjallisuuteen, elokuvaan, runoihin ja musiikkiin. Sarjasta löytyy viittauksia niin *Ihmemaa Oziin*, *Beatlesiin* kuin *Tähtien sotaankin*. Mihinkään muuhun yksittäiseen teokseen ei kuitenkaan viitata niin usein kuin Raamattuun.

Inspiraation Musta torni -sarjan kirjoittamiseen King sai pääosin kolmesta lähteestä. Ensimmäinen oli J. R. R. Tolkienin kirja *Taru sormusten herrasta*, jonka King luki ollessaan 19-vuotias. King rakastui *Taru sormusten herrasta* -teokseen ja halusi kirjoittaa jotain yhtä suurta. Hänellä ei kuitenkaan ollut vielä aavistustakaan siitä, millainen hänen oma tarinansa tulisi olemaan. King ei myöskään vielä halunnut aloittaa kirjoittamista, koska omien sanojensa mukaan hän olisi vain kopioinut Tolkienin tarinan.⁶⁷

Toinen tärkeä lähde on Robert Browningin runo *Childe Roland to the Dark Tower Came*.⁶⁸ Browning kirjoitti runon vuonna 1852. Browningin runo puolestaan on velkaa Shakespearen teokselle *Kuningas Lear (King Lear)*, jossa Edgar laulaa

⁶⁴ Strengell 2004, 120. Strengell toteaa, että Musta torni -sarja voidaan luokitella westerniksi, goottilaiseksi romaaniaksi, apokalyptiseksi fantasiaksi, kauhukertomukseksi ja myyttiksi.

⁶⁵ Stephen Kingin kotisivut:

http://www.stephenking.com/promo/dark_tower_film_and_tv/news_tracker/dark_tower_pr1.pdf, käyty 18.11.2010.

⁶⁶ Vincent 2004, 313. King sanoo, että Rolandin maailma (tai maailmat) sisältää kaikki muut hänen luomansa maailmat.

⁶⁷ DT1, ix–x (Introduction).

⁶⁸ Strengell 2004, 120–121.

kuninkaalle: ”Childe Rowland to the dark tower came...”⁶⁹ Jos Browningin runon tiivistää yhteen lauseeseen, niin se ja Kingin Musta torni -sarja kertovat samasta asiasta: Rolandin matkasta kohti Mustaa tornia.

Kolmas ja ratkaiseva inspiraatio sarjan kirjoittamiselle tuli elokuvamaailmasta. Vuonna 1970 ollessaan 22-vuotias King näki elokuvateatterissa Sergio Leonen elokuvan *Hyvät, pahat ja rumat (Il buono, il brutto, il cattivo/The Good, the Bad, and the Ugly)*. Ennen kuin elokuva oli puolessa välissä King tajusi, että hän halusi kirjoittaa kirjan, jossa olisi Tolkienin matkan ja taikuuden tajua, ja joka sijoittuisi Leonen melkein absurdin majesteetillisiin westernkulisseihin. King halusi kirjaansa samaa eepistä, apokalyptistä kokoa ja samanlaista geografista paikattomuuden tunnetta, jota hän koki Leonen elokuvassa olevan.⁷⁰

King aloitti Mustan tornin ensimmäisen osan *Revolverimiehen* kirjoittamisen vuonna 1970.⁷¹ *Revolverimies* julkaistiin viidessä osassa lehdessä nimeltä *The Magazine of Fantasy and Science Fiction* vuosien 1978 ja 1981 välillä.⁷² Kirjana *Revolverimies* julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 1982. Ensimmäinen painos oli vain 10000 kappaleen rajoitettu painos.⁷³ Teos jäikin aluksi monille Kingin lukijoille tuntemattomaksi. Sarjan toinen osa *Kolme korttia pakasta* ilmestyi vuonna 1987, kolmas osa *Joutomaa* vuonna 1991 ja neljäs osa *Velho (Wizard and Glass)* vuonna 1997.⁷⁴

Musta torni -sarjan neljä ensimmäistä osaa ilmestyivät hyvin epämääräisin väliajoin. King aina ajatteli, että hänellä olisi kyllä aikaa kirjoittaa tarina loppuun. Vuoden 1999 onnettomuus kuitenkin pisti Kingin ajattelemaan, ja hän päätti kirjoittaa sarjan loppuun, ennen kuin on liian myöhäistä. Kun King 2001 alkoi tuntea olevansa taas oma itsensä, hän pisti muut työt syrjään ja kirjoitti Musta torni -sarjan loppuun.⁷⁵ Viimeiset kolme osaa *Callan sudet (Wolves of Calla)*, *Susannan*

⁶⁹ Browning 2005, 755–756.

⁷⁰ DT1, xiv–xv (Introduction).

⁷¹ DT1, xxiii (Foreword).

⁷² Vincent 2004, 317.

⁷³ Strengell 2004, 120–121.

⁷⁴ Stephen Kingin kotisivut: http://www.stephenking.com/darktower/the_books.html, käyty 7.12.2010.

⁷⁵ DT1, xxiv (Foreword).

laulu (Song of Susannah) ja *Musta torni (The Dark Tower⁷⁶)* ilmestyivätkin lopulta nopeasti vuosina 2003 ja 2004.⁷⁷

Seitsemän kirjan lisäksi Musta torni -maailmasta on ilmestynyt yksi Kingin kirjoittama novelli nimeltä *Elurian pikkusisaret (The Little Sisters of Eluria)⁷⁸*, useita sarjakuvia⁷⁹ ja yksi Stephen Kingin internetsivuilla pyörivä tietokonepeli nimeltä *Discordia⁸⁰*.

Musta torni -sarjan kirjat ovat olleet ehdolla monille palkinnoille, mutta vasta sarjan viimeinen osa ylti voittoon. Se voitti *British Fantasy Society Awards*:n vuoden 2005 parhaan romaanin palkinnon ja samana vuonna *Deutscher Phantastik Preis Awards*:n parhaan kansainvälisen romaanin palkinnon.⁸¹

1.3.3. Revolverimiehen henkilöt

Roland Deschain

Roland on tarinan päähenkilö. Hän on viimeinen revolverimies ja tarunhohtoisen kuninkaan Arthur Eldin⁸² viimeinen jälkeläinen. *Revolverimiehes*sä Rolandista ei paljasteta paljoakaan tietoa. Rolandin nimikin paljastetaan vasta kirjan puolivälin tienoilla. Siihen asti Rolandiin viitataan vain Revolverimiehenä. *Revolverimiehes*sä Rolandin matka ja tarkoitusperät jäävät suurelta osin hämärän peittoon.⁸³

Revolverimiehet ovat Rolandin maailmassa lain ja oikeuden puolustajia. Revolverimiehet ovat ikään kuin keskiaikaisten ritari-ihanteiden ja villinlännen sheriffien yhteensulautumia. Roland on kotoisin Kanaaninmaan paronikunnasta Gileadin

⁷⁶ Musta torni on sekä sarjan nimi, sarjan viimeisen kirjan nimi että sarjassa esiintyvän tornin nimi.

⁷⁷ Stephen Kingin kotisivut: http://www.stephenking.com/darktower/the_books.html, käyty 7.12.2010.

⁷⁸ Stephen Kingin kotisivut: http://www.stephenking.com/darktower/the_books.html, käyty 7.12.2010.

⁷⁹ Stephen Kingin kotisivut: http://www.stephenking.com/darktower/the_graphic_novels.html, käyty 7.12.2010.

⁸⁰ Stephen Kingin kotisivut: <http://www.stephenking.com/darktower/discordia.html>, käyty 7.12.2010.

⁸¹ Stephen Kingin kotisivut: <http://www.stephenking.com/awards.html>, käyty 8.12.2010.

⁸² Furth 2006, 24. Arthur Eldillä viitataan tarujen kuningas Arthuriin.

⁸³ DT1.

kaupungista. Gilead ja kaikki revolverimiehet paitsi Roland kaatuivat sodassa. Tappion jälkeen Roland lähtee ajamaan takaa Mustiin puettua miestä.⁸⁴

Mustiin puettu mies

Mustiin puettulla miehellä on monta nimeä. Niitä ovat esimerkiksi Randall Flagg ja Marten Broadcloak. Musta torni -sarjassa hän esiintyy usein nimellä Walter ja käyttää sen kanssa erilaisia lisänimiä. Kutsuessaan itseään Marten Broadcloakiksi hän toimii Rolandin isän velhona. Marten auttoi kapinallisia tuhoamaan Gileadin. Mustiin puettu mies on Rolandin verivihollinen. Hän on velho, joka osaa muuttaa ulkomuotoaan, profetoida, matkustaa ajassa ja maailmojen välillä. Mustiin puettu mies levittää tuhoa ja hävitystä missä vain hän kulkee.⁸⁵

John ”Jake” Chambers

John Chambers, jota kutsutaan Jakeksi, on New Yorkista kotoisin oleva 11-vuotias poika. Hänen vanhempansa ovat rikkaita, mutta heillä ei ole aikaa Jakelle. Jaken kasvatuksesta ovatkin suurimmaksi osaksi huolehtineet ammatti-ihmiset, joita hän inhoaa. Ennen Rolandin maailmaan joutumista Jake kävi kallista yksityiskoulua. Hän oli yksinäinen ja hänen läheisin ihminen oli Chambersien perheen taloudenhoitaja. Jake ei tiedä kuinka hän joutui Rolandin maailmaan.⁸⁶

Nort

Nort on Tullin kylän asukas. Hän käyttää Paholaisenruoho-nimistä huumetta ja kuolee sen takia. Mustiin puettu mies kuitenkin herättää hänet takaisin henkiin. Nort kuolee pian uudestaan. Kylän asukkaat tappavat hänet samana päivänä, kun Roland aikoo lähteä Tullista.⁸⁷

⁸⁴ Furth 2006, 121–122, 301, 311; DT1; DT2; DT3.

⁸⁵ Furth 2006, 265.

⁸⁶ Furth 2006, 75, 80.

⁸⁷ DT1.

1.3.4. Revolverimiehen juoni

“The man in black fled across the desert, and the gunslinger followed.”⁸⁸

Näillä sanoilla alkaa Mustan tornin ensimmäinen osa *Revolverimies*. Tähän ensimmäiseen lauseeseen voisi myös tiivistää *Revolverimiehen* koko juonen. Musta torni -sarjan ensimmäinen osa kertoo Roland Deschainin yrityksestä ottaa kiinni Mustiin puettu mies.

Tarina alkaa autiomaalta. Roland kulkee muulinsa kanssa ja tapaa maanviljelijän nimeltä Brown. Brownin luona Roland kertoo vierailustaan Tull nimisessä kylässä. Mustiin puettu mies oli myös kulkenut kylän läpi. Hän oli herättänyt Nort nimisen paikallisen miehen takaisin henkiin sekä asettanut Rolandille ansan. Tullin väki ei suhtautunut Rolandiin kovin suopeasti. Erityisesti paikallisen kirkon johtajalla oli jotain Rolandia vastaan. Juuri kun Roland oli lähdössä Tullista pois, Mustiin puetun miehen ansa laukesi, ja kylän asukkaat kävivät Rolandin kimppuun. Roland kuitenkin selvisi tilanteesta ja jatkoi Mustiin pukeutuneen miehen jahtamista. Brownin luota Roland jatkaa matkaansa autiomaan halki. Lähes nestehukkaan kuolleena Roland saapuu väliasemalle, jossa hän tapaa Jake-pojan. Jake pelastaa Rolandin hengen tuomalla hänelle vettä ja ruokaa. Väliaseman kellarissa Roland kohtaa puhuvan demonin, joka puhuu Rolandin matkasta. Kun Rolandin ja demonin palaveri on loppunut, Roland ottaa demonin käyttämältä luurangolta leukaluun. Roland ottaa Jaken mukaansa väliasemalta, ja Mustiin puetun miehen takaa-ajo jatkuu.

Autiomaan päättyy lopulta, ja vuoristo alkaa. Vuorten juurella ja vuorilla palataan muutaman kerran Rolandin menneisyyteen, kun hän muistelee nuoruusvuosiaan ja menetettyjä ystäviään. Vuorilla Roland pelastaa Jaken oraakkelin kynsistä. Roland käy saman oraakkelin kanssa kauppaa saadakseen tietoa Mustasta tornista. Samaan aikaan Jake odottaa leiripaikalla suojanaan Rolandin hänelle antama leukaluu. Jake alkaa pikkuhiljaa pelätä omaa kohtaloaan revolverimiehen seurassa.

⁸⁸ DT1, 3.

Roland ja Jake saavuttavat Mustiin puettua miestä ja lopulta näkevät vilauksen hänestä. Matka jatkuu vuorten läpi. Vuorten sisällä hitaat mutantit hyökkäävät Rolandin ja Jaken kimppuun. Pitkän ja vaarallisen matkan jälkeen kaksikko kuitenkin saapuu vuorten läpi kulkevan tunnelin loppupäähän. Siellä Rolandin on tehtävä vaikea valinta Jaken ja Mustiin puettun miehen välillä: Pelastaako Jake kuilun reunalta vai ottaako kiinni Mustiin puettu mies. Roland valitsee Mustiin puettun miehen, ja Jake tippuu kuiluun sanoen viimeisinä sanoinaan: ”Mene sitten. On muitakin maailmoja kuin tämä.”

Roland saa lopulta Mustiin puettun miehen kiinni. He pitävät palaveria vuorten ulkopuolella paikalla, jonka Roland tunnistaa Golgataksi. Mustiin puettu mies kertoo Rolandille hänen tulevaisuutensa tarot-korteista ja antaa Rolandille näyn. Lopulta Roland ja Mustiin puettu mies puhuvat pitkään Mustasta tornista. Viimein Roland nukahtaa. Hän herää kymmenen vuotta vanhempana vierellään luuranko, joka näyttäisi kuuluvan Mustiin puettulle miehelle. Roland kuitenkin epäilee, että se ei ole Mustiin puettun miehen luuranko. Kirjan lopussa Roland lähtee Mustiin puettun miehen neuvomaa tietä pitkin etsimään Mustaa tornia.

2. Analyysi

2.1. Intertekstuaalinen analyysi

Revolverimieheessä on paljon raamattukytkeä. Yleisin *Revolverimiehestä* löytyvä kytkentätyyppi on nimikytkentä eli tyyppin neljä kytkentä. *Revolverimiehestä* löytyy esimerkiksi sellaiset nimet kuin Iisak, David, Paavali, Maria, Golgata, Gi-lead ja Jeriko. Useimmat nimet esiintyvät vain ohimennen, mutta muutamalla on selvästi suurempi merkitys.

Toinen yleinen kytkentätyyppi on tyyppin viisi kytkentä eli yksittäinen sana, asia tai käsite, jonka voi yhdistää Raamattuun. Usein nämä raamattukytkenät voidaan yhdistää myös yleiseen uskonnolliseen sanastoon. Näitä *Revolverimiehestä* löytyviä kytkentöjä ovat esimerkiksi pyhä mies, paholainen, Jumala, jumalat, kuolemanjälkeinen elämä, viimeiset ajat ja risti. Näitä kytkentöjä esiintyy joka puolella

kirjaa. Niitä löytyy niin kerronnasta kuin henkilöiden puheista. Rolandin maailmassa demonit, taikuus ja henget ovat melko yleisiä ilmiöitä, joten niihin liittyvää uskonnollista sanastoa esiintyy paljon.

Revolverimieheessä on vain muutama kytkentä, josta mainitaan, että se on Raamatusta. Kaikkein selkein ensimmäisen tyypin kytkentä on Tullin kylän kirkon johtajan saarna. Kaikki ensimmäisen tyypin kytkennät esiintyvät kirjan henkilöiden puheissa.

Myös toisen tyypin kytkennät esiintyvät henkilöiden puheissa. Toisen tyypin kytkentöjä olivat suorat ja epäsuorat Raamatun lainaukset, joista ei sanota että ne ovat Raamatusta.

Muunnelmia eli tyypin kolme kytkentöjä löytyy *Revolverimiehestä* muutama. Selkein näistä on kirjan lopussa. Mustiin puettu mies antaa Rolandille näyn, joka on muunnelma Raamatun alussa esiintyvistä luomiskertomuksesta. Muunnelmien havaitseminen on mainituista tyypeistä eniten riippuvainen lukijasta. Muut kytkentätyypit (nimet, lainaukset ja Raamatusta esiintyvät asiat ja käsitteet) ovat melko mekaanisia löydettäviä. Ne ovat tekstissä samassa tai lähes samassa muodossa kuin Raamatusta. Muunnelmat sen sijaan voivat olla täysin erilaisia ja siksi vaikeita havaita. Lukijasta riippuen sama tekstin kohta voi siis olla joko Raamatun kertomuksen muunnelma tai sillä ei ole mitään tekemistä Raamatun kanssa.

Intertekstuaalisen analyysin haasteena on löytää raamattukytkennät tutkittavasta tekstistä. *Revolverimiehen* kohdalla haasteena on myös uskonnollisen sanaston ja raamattukytkentöjen erottaminen. Kirjassa esiintyy paljon erilaisia henkiä, demoneita, pyhiä miehiä, velhoja, jumalia, ihmeitä ja niihin liittyvää sanastoa. Joitain *Revolverimiehen* kohtia voidaankin kytkeä sekä Raamattuun että uskonnollisiin perinteisiin. Tähän on kiinnitetty huomiota seuraavassa kappaleessa, kun eri raamattukytkentöjä esitellään.

2.2. Reseptio- ja vaikutushistoriallinen analyysi

Reseptiohistoriallinen analyysi etenee selkeistä raamattukytkennoistä epäselvempiin ja enemmän tulkinnasta riippuvaisiin. Ensimmäisenä analyysissä on ensimmäisen ja toisen tyyppin kytkennot.

2.2.1. Raamattukytkennot joissa mainitaan Raamattu (1)

Ensimmäisen tyyppin kytkennoistä voidaan olla varmoja, että King on tehnyt ne tietoisesti, sillä niissä mainitaan Raamattu.

Tapaus numero 1

Ensimmäinen kytkentä ei ole pitkä. Se sijoittautuu Rolandin vierailuun Tullin kylässä. Roland on puhumassa Jubal⁸⁹ Kennerly nimisen miehen kanssa. Kennerly ei pidä tyttärensä käytöksestä ja sanoo:

”It’s coming to Last Times, mister. You know how it says in the Book. Children won’t obey their parents, and a plague’ll be visited on the multitudes. You only have to listen to the preacher-woman to know it.”⁹⁰

Raamattuun viitataan nimellä ”the Book”. Yllä oleva kohta ei esiinny Raamatusta yhtenäisenä. Kennerlyn kommentti on yhdistelmä useammasta Raamatun kohdasta. Kennerly puhuu lopun ajoista ja viittaa niihin kahdella lauseella: lasten tottelemattomuudella vanhempiaan kohtaan ja vitsauksilla. Tunnetuin lopun aikojen kuvaus on Johanneksen ilmestys, josta myös löytyvät vitsaukset, joihin Kennerly viittaa.⁹¹ Vitsauksista puhutaan muuallakin, esimerkiksi Toisessa Mooseksen kirjassa Egyptistä pakenemisen yhteydessä. Lopun aikojen yhteydessä englannin kielen sana ”plague” esiintyy myös Sakarjan kirjassa.⁹² Lasten tottelemattomuus

⁸⁹ Furth 2006, 256. King on lisännyt etunimen Jubal uusittuun vuoden 2003 painokseen. Nimi Jubal löytyy Raamatusta. 1. Moos. 4:21. Jabalin veli oli nimeltään Jubal, ja hänestä tuli ensimmäinen harpun- ja huilunsoittaja. Mitään selvää tarkoitusta Kennerlyn raamatulliselle etunimelle ei tarjota.

⁹⁰ DT1, 56.

⁹¹ Ilm. 15–16.

⁹² Sak. 14.

vanhempiaan kohtaan puolestaan löytyy sekä Markuksen että Matteuksen evan-
liumeista. Lauseen muoto ei ole sama kuin *Revolverimiehessä*, mutta merkitys on
sama tai lähellä samaa hieman tulkinnasta riippuen. Lause Markuksen mukaan:

...and children shall rise up against their parents...⁹³

Vain Markuksen evankeliumi liittyy kohdan lopun aikoihin. Matteuksen evan-
liumissa lause on kohdassa, jossa Jeesus rohkaisee kestäämään vainoja.

Kuten jo aikaisemmin todettiin, ensimmäisen tyypin kytkenät King on varmasti
tehnyt tietoisesti. Samoin lukijan on helppo huomata kytkenät. Lopun ajat on
toistuva teema *Revolverimiehessä*. Tämä on ainut kohta lasten tottelemattomuus-
desta vanhempia kohtaan. Muihin lopun ajan merkkeihin sen sijaan palataan vielä.

Kennerly uskoo ainakin jossain määrin lopun ajan läheisyyteen. Tai ainakin hän
uskoo saarnaajanaisenaan lopun ajoista. Uskominen tuskin on vaikeaa. Vaikka
aivan Johanneksen ilmestyksen mittakaavan vitsauksia ei Rolandin maailmassa
esiinny, eivät asiat ole hyvin. Maailma on käynyt läpi suuren mullistuksen, ja suu-
rin osa entisestä hyvinvoinnista ja teknologiasta on kadonnut. Ihmiset ovat lyhyt-
ikäisiä, ruokaa on niukasti ja mutantoituneet eläimet ovat enemmänkin sääntö
kuin poikkeus. Nortin henkiinherätys varmasti vain lisää uskoa lopun aikoihin,
vaikka Kennerly haluaakin ohittaa tapauksen toteamalla, että Nort oli vain sai-
ras.⁹⁴

Kennerlyn kommentti tuskin edustaa Kingin näkemystä lopun ajoista. Ainakaan
siinä mielessä, että ne olisivat nyt käsillä. Kennerly on epätodennäköinen Kingin
ideologian esittäjä. Kertoja kuvaa Kennerlyn hampaattomaksi ja epämiellyttäväksi
vanhaksi satyyriksi, jonka käytös Rolandia kohtaan vaihtelee vastenmielisestä
vihamielisyydestä pelkurimaiseen liehakointiin. Roland näkee Kennerlyn silmissä
murhan.⁹⁵ Kennerly saa vielä osakseen muutaman vähemmän mairittelevan kuva-
uksen. Lisäksi Kennerly osallistuu myöhemmin Tullin kylän saarnaajan pitämään
kirkkohetkeen, jonka kuvaus ei myöskään ole kovin mairitteleva. King ei usko

⁹³ Matt. 10:21 ja Mark. 13:12. Matteuksen evankeliumissa sanan "children" edessä on "the".
Muutoin lause on molemmissa sama. (King James)

⁹⁴ DT1, 56–57.

⁹⁵ DT1, 54–56. Kennerly was a toothless and unpleasant old satyr [--] his manner vacillated be-
tween a kind of hateful hostility and craven fawning [--] the gunslinger saw the murder in his eyes.

kirkkokuntiin.⁹⁶ Kaiken kaikkiaan hän tuskin haluaisi Kennerlyn kaltaisen henkilön esittävän omaa ideologiaansa. *Revolverimiehessä* oleva kuvaus Kennerlystä on niin negatiivinen, että mikään hänen sanomansa ei juuri saa painoarvoa.

Raamattukytkenällä ei ole kirjan kannalta suurempaa tarkoitusta. Raamattukytkentä ja viittaus saarnaajanaiseen luovat pohjaa tuleville tapahtumille. Kytkentä liittyy kirjassa vallitsevaan apokalyptiseen ilmapiiriin, ja omalla panoksellaan vahvistaa sitä.

Tapaus numero 2

Seuraava kytkentä tapahtuu Tullin kylän kirkossa. On Tullin kylän versio sapattipäivästä, ja Roland kävelee kirkkoon. Kirkosta ulos hohtavat valot saavat sen näyttämään melkein masuunilta. Roland ei mene seurakunnan joukkoon, vaan jää kuuntelemaan eteisen varjoihin. Seurakunnan saarnaaja Sylvia Pittston ryhtyy puhumaan laulun jälkeen. Hän kertoo, että illan pohdiskelun kohteena on Tunkeilija⁹⁷. Saarna alkaa Pittstonin kuvailulla siitä, kuinka hyvin hän tuntee Hyvän Kirjan⁹⁸ henkilöitä:

“I have walked arm in arm in the lion’s den with Daniel. I stood with David when he was tempted by Bathseba as she bathed at the pool. I have been in the fiery furnace with Shadrach, Meshach, and Abednego. I slew two thousand with Samson when he swung the jawbone, and was blinded with St. Paul on the road to the Damascus. I wept with Mary at Golgotha.”⁹⁹

Seuraavaksi Pittston puhuu hieman Tunkeilijasta. Hän sanoo, että ei tunne Tunkeilijaa ja että Tunkeilija pelottaa häntä. Sitten Pittston palaa takaisin Hyvän Kirjan esimerkkeihin:

”The Interloper who came to Eve as a snake on its belly in the dust, grinning and writhing. The Interloper who walked among the Children of Israel while Moses was up on the Mount, who whispered to them to make a golden idol, a golden calf, and to worship it with foulness and fornication. [--] He stood on the balcony with Jezebel and watched as

⁹⁶ King 2000, 56.

⁹⁷ DT1, 64. Kirjassa: The Interloper jolla viitataan Saatanaan.

King 2005, 73. *Revolverimiehen* suomenkielisessä käännöksessä 'Interloper' on käännetty sanalla 'Kiusaaja'. 'Tunkeilija' kuitenkin palvelee paremmin tämän tutkimuksen tarkoitusta. Onhan Roland ainoa ulkopuolinen eli tunkeilija Tullin kylässä.

⁹⁸ DT1, 64. Kirjassa: the Good Book.

⁹⁹ DT1, 62–65.

King Ahaz fell screaming to his death, and he and she grinned as the dogs gathered and lapped up his blood. [--] It was *him* who took our Lord up on the mountain— [--] It was *him* that tempted him and shewed him all the world and world's pleasures— [--] It's *him* that will return when Last Times come on the world... [--] It's *him* that will come as the Antichrist, a crimson king with bloody eyes, to lead men into flaming bowels of perdition, to the bloody end of wickedness, as Star Wormword hangs blazing in the sky, as gall gnaws at vitals of the children, as women's wombs give forth monstrosities, as the works of men's hands turn to blood—¹⁰⁰

Pittston pelottelee saarnallaan seurakuntansa ekstaasiseen tilaan ja houkuttelee luopumaan Tunkeilijasta ja tuhoamaan Tunkeilijan. Varsinkin jos Tunkeilija astelee huomenna pääkadulla.¹⁰¹

Pittston sanoo myös muutaman sanan Jeesuksesta. Hän kysyy Jonson nimiseltä mieheltä, että uskooko hän Jeesuksen ikuiseen rakkauteen. Kun Jonson sanoo kyllä, Pittston sanoo sen jälkeen Jonsonille:

”I know he forgives you just as I know he will cast out the unrepentant from his palaces and into the place of burning darkness beyond the end of End-World [--] Just as I know this Interloper, this Satan, this Lord of Flies and Serpents, will be cast down and crushed...”¹⁰²

Tällä kertaa Raamattuun viitataan nimellä ”the Good Book”. Pittstonin saarnassa on kytkentöjä todella moneen Raamatun kohtaan. Koska kohtia on niin monta, on kytkennät ja niitä vastaavat Raamatun kohdat selkeyden vuoksi koottu alla olevaan taulukkoon.

Kohta Pittstonin saarnasta	Raamatun kohta	Raamatun kohdan kuvaus
I have walked arm in arm in the lion's den with Daniel.	Daniel luku 6	Daniel heitetään leijonien luolaan, mutta hän selviytyy.
I stood with David when he was tempted by Bathseba as she bathed at the pool.	2. Samuelin kirja luku 11	Daavid huomaa yöllä kauniin naisen peseytymässä, eikä voi vastustaa kiusausta.
I have been in the fiery furnace with Shadrach, Meshach, and Abednego.	Daniel luku 3	Sadrak, Mesak ja Abed-Nego heitetään tuliseen uuniin, mutta he pelastuvat.
I slew two thousand with Samson when he swung the jawbone...	Tuomarien kirja 15:9–17	Simson surmaa aasin leukaluulla tuhat miestä ja heittää luun sitten pois.

¹⁰⁰ DT1, 65–67.

¹⁰¹ DT1, 69–70.

¹⁰² DT1, 69–70.

[I] was blinded with St. Paul on the road to the Damascus.	Apostolien teot 9:1–19	Jeesus sokaisee Damaskokseen matkalla olevan Paavalin.
I wept with Mary at Golgotha.	Johanneksen evankeliumi 19:25	Vain Johannes mainitsee Jeesuksen äidin. Muissa evankeliumeissa on naisia, jotka seisovat kauempana.
The Interloper who came to Eve as a snake on its belly in the dust, grinning and writhing.	1. Mooseksen kirja 3:1–14, Johanneksen ilmestys 12:9 ja 20:2	Eevasta ja käärmeestä kerrotaan Mooseksen kirjassa. Käärmeen ja Tunkeilijan mahdollisesta yhteydestä Johanneksen ilmestyksessä
The Interloper who walked among the Children of Israel while Moses was up on the Mount, who whispered to them to make a golden idol, a golden calf, and to worship it with foulness and fornication.	2. Mooseksen kirja 32:1–6	Mooseksen ollessa vuorella israelilaiset tekevät kultaisen sonnin ja ryhtyvät palvomaan sitä.
He stood on the balcony with Jezebel and watched as King Ahaz fell screaming to his death, and he and she grinned as the dogs gathered and lapped up his blood.	1. Kuninkaiden kirja 16:29–31, 22:29–40	Isebel oli kuningas Ahabin vaimo. Ahab kuoli sotaretkellä. Korat nuolivat Ahabin verta sotavaunuista, kun niitä pestiin.
It was <i>him</i> who took our Lord up on the mountain— It was <i>him</i> that tempted him and shewed him all the world and world’s pleasures—	Matteus 4:1–11, Markus 1:12–13 ja Luukas 4:1–13	Paholainen kiusaa Jeesusta ja vie hänet muun muassa vuorelle ja näyttää hänelle maailman valtakunnat ja niiden loiston.
It’s <i>him</i> that will return when Last Times come on the world... It’s <i>him</i> that will come as the Antichrist,	1. Johanneksen kirje 2:18, 2:22, 4:3 ja 2. Johanneksen kirje 1:7	Lopun aikoina ilmestyy antikristus.
a crimson king with bloody eyes, to lead men into flaming bowels of perdition, to the bloody end of wickedness,	Johanneksen ilmestys 20:7–15	Saatana johtaa kansat harhaan, mutta lopulta hänet heitetään tuliseen järveen. Ne ihmiset, joiden nimeä ei löydy elämän kirjasta heitetään myös samaan järveen.
as Star Wormwood hangs blazing in the sky,	Johanneksen ilmestys 8:10–11	Tähti nimeltä Wormwood (Koiruoho) putoaa maahan ja myrkyttää kolmanneksen vesistä.
as gall gnaws at vitals of the children, as women’s wombs give forth monstrosities, as the works of men’s hands turn to blood—	5. Mooseksen kirja 29:18, Jeremia 9:15, 23:15, Valitusvirret 3:19	Gall (=sappi, myrkkyy) esiintyy Raamatussa neljä kertaa yhdessä sanan wormwood kanssa.

I know he forgives you just as I know he will cast out the unrepentant from his palaces and into the place of burning darkness beyond the end of End-World.	Syntien anteeksi antamisesta esimerkiksi: 1. Johanneksen kirje 1:9. Pois heittämisestä Johanneksen ilmestys 20:11–15	Se, joka tunnustaa syntinsä, saa ne anteeksi. Viimeisellä tuomiolla osa ihmisistä heitetään tuliseen järveen.
Just as I know this Interloper, this Satan, this Lord of Flies and Serpents, will be cast down and crushed...	Matteus 12:22–27, Johanneksen ilmestys 20:10	Esimerkiksi Matteuksen evankeliumissa mainittu Belsebul yhdistetään usein kärpästen herraan. ¹⁰³ Käärmeiden herrasta Raamatusta ei puhuta. Tässä on kuitenkin mahdollista nähdä yhteys paratiisiin käärmeeseen tai Johanneksen ilmestyksen lohikäärmeeseen. Saatana heitetään tuliseen järveen.

Pittstonin saarnassa käyttämistä esimerkeistä melkein kaikki ovat suoraan Raamatusta. King kuitenkin lisää kuvailua useaan kohtaan. Kohdissa, joissa Pittston puhuu Simsonista, tähdestä nimeltä Wormword¹⁰⁴ sekä Isebelistä¹⁰⁵ ja Ahasista on pieni ero, kun niitä vertaa Raamatun kertomuksiin. Purppurakuninkaasta, naisten kohduista ja miesten käsien töistä kertovia kohtia Raamatusta ei sen sijaan löydy ollenkaan. Raamatun mukaan Simson lyö aasin leukaluulla kuoliaaksi tuhat miestä eikä kaksi tuhatta. Raamatusta löytyy tähti nimeltä Wormwood eikä Wormword. Isebel puolestaan oli kuningas Ahabin vaimo. Raamatusta on myös kuningas nimeltä Ahas¹⁰⁶. Hän oli Juudan kuningas.¹⁰⁷ Kuningas Ahab oli puolestaan Israelin kuningas.¹⁰⁸ Ahab oli myös se, jonka verta koirat nuolivat. Ahasista ei kerrota mitään tällaista.

King on taas tehnyt raamattukytkenät tietoisesti, ja lukijan on helppo huomata, että Raamattuun viitataan monesti. Vaikeampaa sen sijaan on suoraan sanoa, että

¹⁰³ Herrmann 1999, 154.

¹⁰⁴ King 2005, 74. *Revolverimiehen* suomenkielisessä käännöksessä 'star Wormword' on käännetty yhdyssanalla kointähti. Poikkeuksellisesti tähdestä Wormword ei käytetä mitään suomennosta, sillä englannin kielistä nimeä käytettäessä sen ero Raamatun tähteen tulee paremmin ilmi.

¹⁰⁵ King 2005, 73. *Revolverimiehen* suomenkielisessä käännöksessä 'Jezebel' on käännetty sanalla 'Isebel'. Tässä tutkimuksessa käytetään vuoden 1992 Raamatun suomennoksen mukaista käännöstä eli sanaa 'Isebel'.

¹⁰⁶ Ahasin englanninkielinen nimi on Ahaz.

¹⁰⁷ 2. Kuninkaiden kirja 16:1.

¹⁰⁸ 1. Kuninkaiden kirja 16:29.

mitkä kohdat ovat Raamatun ulkopuolisia lisäyksiä. Vaikea kysymys on myös se, onko King tehnyt kytkentöihin erot tahallisesti. Purppurakuningas (crimson king) on totta kai tietoinen Raamatun ulkopuolinen lisäys. Saarnassaan Pittston yhdistää Purppurakuninkaan Antikristukseen. Musta torni -kirjasarjassa Purppurakuningas onkin Rolandin maailman vastine paholaiselle.¹⁰⁹ Simsonin kohdalla ero on pieni, eikä vaikuta kirjan kokonaisuuteen. Se, löikö Simson kuoliaaksi tuhat vai kaksi tuhatta miestä, ei tuo merkityseroa *Revolverimieheen*. Samoin on tähti Wormwordin ja Ahasin kohdalla. Yhden kirjaimen vaihdoksella nimessä ei ole kirjan kokonaisuuden kannalta merkitystä.

Kingin omia lisäyksiä tai Raamatun kohtien värityksiä ovat esimerkiksi Marian itkeminen, käärmeen hymyily ja kiemurtelu, Ahasin huuto, Isebelin virnistely parvekkeella, naisten tuleva hirviöiden synnytys ja miesten käsien töiden muuttuminen vereksi.

Yksittäisinä Kingin tekemät erot Pittstonin saarnan ja Raamatun välillä vaikuttaisivat sattumilta. Ne voisivat olla huolimattomasti ulkomuistista kirjoitettuja tai mahdollisesti kirjoitusvirheitä. Kahdessa kohdassa on kuitenkin vain yhden kirjaimen ero ja Simsonin kohdalla tuhat on muuttunut kahdeksi tuhaneksi. Kun kaikki kolme ovat yhdessä, on tuskin kysymys sattumasta. Varsinkin kun King ei tee vastaavia eroavaisuuksia muualla kirjassa. Mikä sitten on erojen tarkoitus?

Pittston kuvataan *Revolverimieheessä* todella epäedullisesti. Kuvaus alkaa jo ennen, kuin Roland lähtee Pittstonin kirkkoon. Rolandin rakastajatar Allie sanoo Pittstonin uskonnon olevan myrkyllinen, ja että Pittston tulee ulos majastaan vain sunnuntaisin tarjoilemaan helvetin tulta. Allie jatkaa vielä, että Pittston on hullu ja on jotenkin manannut seurakuntansa. Kun Roland menee kirkolle, se näyttää ulospäin melkein masuunilta. Sylvia Pittston kuvataan isoksi naiseksi. Hänellä on valkoinen, taikinamainen naama, ja vaatteet näyttävä olevan säkkikankaasta. Vähän aikaa Pittstonia tarkkailtuaan Roland epäilee, että Mustiin puettu mies on jättänyt demonin Pittstoniin. Kun Roland menee tapaamaan Pittstonia, Pittston sanoo, että Rolandin on Antikristus ja että Mustiin puetun mies on Jumalan enkeli.

¹⁰⁹ Furth 2006, 86–88. Furth sanoo, että ainoastaan tässä *Revolverimiehen* kohdassa koko kirjasarjasta paholaisen ja Purppurakuninkaan sanotaan suoraan olevan sama henkilö. Yhtäläisyyksiä on kuitenkin niin paljon, että näiden kahden yhdistäminen ei ole vaikeaa.

Itsensä Pittston sanoo olevan Jumalan morsian ja kantavansa suuren kuninkaan lasta. Lopulta, kun Roland on poistanut demonin Pittstonista, Pittston sanoo, että Roland tappoi Purppurakuninkaan lapsen.¹¹⁰

Pittston on kuin väärät profeetat, joista Raamatussa varoitetaan.¹¹¹ Hän palvelee Purppurakuningasta, mutta kuitenkin teeskentelee saarnaavansa tätä vastaan. Pittston johtaa seurakuntansa tahallaan harhaan. Ensimmäisestä Musta torni -kirjasta ei vielä juuri käy ilmi, että revolverimiehet ovat hyvyiden puolustajia, vaikka Roland sanookin isänsä olleen viimeinen valon herra.¹¹² Pittston on kuitenkin selvästi pahan palvelija. Hän käännättää Tullin kylän väen Rolandia vastaan ja palvelee näin Mustiin puettua miestä ja Purppurakuningasta. Se, että Pittston johtaa ihmisiä harhaan, näkyy myös hänen saarnassaan. Saarnassaan Pittston valmistele seuraakuntaansa kääntymään Rolandia vastaan puhumalla Tunkeilijasta ja Antikristuksesta. Saarnassa olleet eroavaisuudet Raamattuun verrattuna puhuvat myös harhaan johtamisen puolesta, vaikka ne ovatkin pieniä, ja niitä on vain kolme. Pittston saattoi tehdä erot tahallaan tai vahingossa, mutta King on selvästi kirjoittanut ne mukaan tarkoituksella.

Vincentin mukaan Pittstonin saarna ennakoii leukaluuta, jonka Roland ottaa mukaan väliasemalta ja Mustiin puettun miehen kohtaamista Golgatalla. Vincentin mukaan tämä ennakointi on uusi, Pittstonin saarnaan lisätty elementti kirjan vuoden 2003 versiossa.¹¹³

Saarnan kohta, joka viittaa väliaseman leukaluuhun, on totta kai Simson ja leukaluu. Leukaluuta ei ole Pittstonin saarnassa *Revolverimiehen* ensimmäisessä versiossa.¹¹⁴ Saarnan leukaluu on myös se, joka viittaa Mustiin puettun miehen kohtaamiseen Golgatalla, vaikkakin hieman epäsuorasti. Kun Roland ja Mustiin puettu mies ovat pitäneet palaverinsa Golgatalla, Roland nukahtaa. Herättyään Roland huomaa vanhentuneensa kymmenen vuotta. Siinä, missä Mustiin puettu mies istui Rolandin nukahtaessa, on enää vain luuranko. Rolandilla on epäilyksensä siitä,

¹¹⁰ DT1, 62–63, 68, 73–76.

¹¹¹ Esimerkiksi Matteuksen evankeliumi 24:11. Monta väärää profeettaa ilmaantuu, ja he johtavat useita harhaan.

¹¹² DT1, 207. My father was the last lord of light.

¹¹³ Vincent 2004, 47–48.

¹¹⁴ DT1 alkuperäinen, 49.

onko luuranko todella Mustiin puetun miehen, mutta Roland joka tapauksessa ottaa luurangon leukaluun mukaansa lähtiessään jatkamaan matkaansa.¹¹⁵

Koska kohta leukaluusta on varta vasten lisätty *Revolverimiehen* uudistettuun painokseen, on se lisätty jotain tarkoitusta varten. On tietysti mahdollista, että King vain halusi Pittstonin saarnaan lisää sisältöä, tai ehkä se oli vain kirjan luettavuutta parantava lisäys. Yksi Kingin päätavoitteista *Revolverimiehen* vuoden 2003 versiota kirjoittaessa nimittäin oli luettavuuden lisääminen.¹¹⁶ Todennäköisemmin se kuitenkin viittaa väliaseman ja Golgatan leukaluihin, kuten Vincent sanoi.

Kingin omaa ideologiaa ei raamattukytkennoistä voi oikeastaan erottaa. Sylvia Pittston kuvataan selvästi pahaksi henkilöksi. Jos King haluaisi tuoda omaa ideologiaansa esille, se todennäköisesti tapahtuisi joko Rolandin, Jaken tai kertojan kautta. Pittston saa negatiivisen ja selvästi tarinan päähenkilön vastaisen kuvauksen. Lukijalla ei ole mitään syytä uskoa häntä, pikemminkin päinvastoin.

Nämäkin kytkennät on siis tehty kirjaa ajatellen. Vilaus Kingin ideologiasta on sen sijaan mahdollista nähdä siinä, kuinka hän kuvaa kirkkoa ja Pittstonin pitämää tilaisuutta. Kuten on jo aikaisemmin tullut todettua, King ei usko kirkkokuntiin. Kirkkovastaisuutta on näkyvissä myöhemminkin, kun Roland saa Mustiin puetun miehen kiinni. Mustiin puettu mies kehottaa Rolandia ajattelemaan tarot-korttien lukemista merkityksettömänä rituaalina, niin kuin kirkkona, jos kortit häiritsevät Rolandia.¹¹⁷

Raamattukytkentöjen tarkoitus on luoda ilmapiiriä, kuljettaa tarinaa eteenpäin ja esitellä Pittstonia. Pittstonin saarnasta ja koko kirkkotapahtumasta nousee selvästi isoimmaksi teemaksi lopun ajat ja Tunkeilijan tuleminen. On helppo huomata, että Tunkeilijalla Pittston viittaa Rolandiin. Siihen viittaa jo nimi Tunkeilija. Roland on ainoa ulkopuolinen Tullin kylässä. Rolandiin viittaa myös Pittstonin sanat Tunkeilijan astelemisesta pääkadulla huomenna. Saarnansa loppupuolella Pittston vielä kysyy seurakunnaltaan, että kieltäisivätkö he Tunkeilijan, jos hän astuisi kirkon ovesta sisään. Samalla Pittston osoittaa sormellaan juuri niihin eteisen var-

¹¹⁵ DT1, 298–299.

¹¹⁶ DT1, xxvi (Foreword).

¹¹⁷ DT1, 277.

joihin, jossa Roland seisoo. Kun Roland vierailee Pittstonin luona, Pittston nimeää Rolandin suoraan Antikristukseksi. Raamattukytkenät lisäävät sitä painostavaa tunnelmaa, joka on Tullissa. Pittstonin puheet Tunkeilijasta antavat kylän asukkaille syyn käydä Rolandin kimppuun. Kyläläiset lopulta käyvätkin Rolandin kimppuun kuin jonkinlaisessa uskonnollisessa kiihkössä. Samalla Pittston kiljuu taustalla Tunkeilijasta, Antikristuksesta, Saatanasta ja yllyttää kyläläisiä.

Tapaus numero 3

Kun Roland ja Jake ovat olleet pari päivää vuorilla, Jake kysyy Rolandilta, mistä hän on kotoisin. Roland vastaa:

”From a place that no longer exists. Do you know the Bible?”
“Jesus and Moses. Sure.”
The gunslinger smiled. ”That’s right. My land had a Biblical name—New Canaan, it was called. The land of milk and honey. In the Bible’s Canaan, there were supposed to be grapes so big that men had to carry them on sledges. We didn’t grow them that big, but it was sweet land.”
“I know about Ulysses,” Jake said hesitantly. “Was he in the Bible?”
“Maybe,” the gunslinger said. “I was never a scholar of it, and can’t say for sure.”¹¹⁸

Kytkenä on itsestään selvä, ja King on tehnyt sen tarkoituksella. Tällä kertaa Raamattuun viitataan suoraan sen nimellä. Rolandin kuvaus Kanaaninmaasta¹¹⁹ on tarkka. Se on yltäkyläisyyden maa, joka tulvii maitoa ja hunajaa. Rypäleteretut ovat siellä niin painavia, että niitä kantamaan tarvitaan kaksi miestä.¹²⁰ Ainoa ero on kohdassa, jossa Roland sanoo rypäleitä niin isoiksi, että miesten piti kuljettaa niitä kelkoilla. Raamatun kuvauksessa kaksi miestä kantaa rypäleitä tangon varassa. Kuljetus välineen vaihtuminen ei kuitenkaan muuta raamattukytkenän merkitystä eli sitä, että kyseessä oli yltäkyläisyyden maa. Ehkä kohdassa näkyy se, että Raamattu ei ole Rolandille läheisesti tuttu, ja hän muistaa yhden yksityiskohdan väärin. Toteaahan Roland, että hän ei ole Raamatun tutkija. Paperi myös on Rolandin maailmassaan harvinaista ja arvokasta.¹²¹ On siis mahdollisesti Roland ei

¹¹⁸ DT1, 188–189.

¹¹⁹ King 2005, 162. *Revolverimiehen* suomenkielisessä käännöksessä ’Canaan’ on käännetty sanalla ’Kanaanmaa’. Tässä tutkimuksessa käytetään vuoden 1992 Raamatun suomennoksen mukaista käännöstä eli sanaa ’Kanaaninmaa’.

¹²⁰ 4. Mooseksen kirja 13:1–27.

¹²¹ DT1, 48, 146.

ole ikinä edes nähnyt tai lukenut Raamattua. Voi olla, että tietoa Raamatusta ja sen kertomuksista on välitetty suullisesti.

Tämä raamattukytkenä liittyy läheisesti Rolandin nostalgisiin lapsuuden muisteluihin. Jaken kanssa kulkiessaan Roland muistelee useampaan otteeseen vanhaa kotiaan ja silloisia ystäviään. Tämä on ainut kohta, jossa Kanaaninmaa mainitaan, vaikka Roland puhuu kotimaastaan useasti. Tämä on myös ainut kohta *Revolverimiehestä*, jossa mainitaan Raamattu sen omalla nimellään. Aikaisemmin Raamattuun on viitattu nimillä ”the Book” ja ”the Good Book”. Roland selvästi tuntee Raamattua. Hän kuitenkin selventää suhdettaan Raamattuun sanomalla, että ei ole sen tutkija. Tämä näkyy myös siitä, että Roland ei tiedä, onko Odysseus Raamatun henkilö vai ei.

Kytkenällä ei ole varsinaista ideologista tarkoitusta. Tekstissä sen tehtävä on antaa lisätietoa Rolandin kotimaasta ja Rolandista itsestään. Se myös luo tunnelmaa. Roland muistelee parempia aikoja ja kotimaataan, joka on nyt tuhoutunut. Rolandin kotimaan rinnastaminen Kanaaninmaahan luo sille selvän sävyn. Se on kuin myyttinen entisaikojen maa, jossa oli yltäkylläistä elää. Kytkenä toimii myös kontrastina sen hetkiselälle Rolandin maailmalle, jossa kaikki on tuhoutunut tai tuhoutumassa. Raamattukytkenä näyttää sen hyvinvoivan lähtökohdan, joka oli Rolandin todellisuutta joitain vuosia sitten. Kytkenän valossa pystyy myös huomaamaan kuinka huonosti asiat Rolandin maailmassa tällä hetkellä ovat.

2.2.2. Lainaukset joissa ei mainita Raamattua (2)

Tapaus numero 1

Ensimmäinen toisen tyyppin raamattukytkenä on lyhyt. Roland on maanviljelijä Brownin vieraana ja miettii, että pitäisikö hänen kertoa Tull nimisen kylän tapahtumista Brownille. Tässä vaiheessa Brownin lemmikkikorppi¹²² toteaa:

¹²² King 2005, 34. *Revolverimiehen* suomenkielisessä käännöksessä ’raven’ on käännetty sanalla ’varis’.

Hurme & Pesonen & Syväoja 1995, 997. ’Raven’ kuitenkin tarkoittaa ’korppia’ eikä ’varista’.

”lead us not into temptation”¹²³

Lause löytyy sekä Raamatusta että Isä meidän -rukouksesta. Lause esiintyy Raamatun jakeissa Matt. 6:13 ja Luuk. 11:4. Kaikissa englanninkielisissä Raamatuissa se ei kuitenkaan ole samassa muodossa kuin Isä meidän -rukouksessa.¹²⁴ Brown kertoi Rolandille aikaisemmin, kuinka hän yritti opettaa korpille Isä meidän -rukousta.¹²⁵ Lauseen yhdistää helposti ensin siihen. Kytkentä Raamattuun on kuitenkin myös selkeästi nähtävissä, sillä Isä meidän -rukous tulee Raamatusta.

Kytkenän King on tehnyt tarkoituksella, mutta siitä onko sen tarkoitus viitata Raamattuun, ei voi olla täysin varma. Lukija ei välttämättä osaa yhdistää sitä Raamattuun, vaan kytkee sen Isä meidän -rukoukseen. Mihin lauseen sitten yhdistääkin, se ei muuta sen merkitystä. Tullin kylän tapahtumat painavat Rolandia ja juuri, kun hän miettii niitä, korppi aukaisee suunsa ja kehottaa olemaan johdattamatta kiusaukseen. Korpin puheenvuoron jälkeen Roland itse tuo Tullin esille ja kertoo kylän tapahtumista Brownille. Kytkenän tarkoitus on viedä tarinaa eteenpäin. Se toimii laukaisevana tekijänä, jonka jälkeen Roland alkaa puhua Tullista. Lause onkin selkeimpiä kirjaa eteenpäin vieviä raamattukytkentöjä.

Tapaus numero 2

Kun Roland ja Jake pysähtyvät lepäämään autiomaavaelluksellaan, Roland ajattelee menneitä aikoja ja lemmikkihaukkaansa:

And there had been the falcon, of course. The falcon was named David, after the legend of the boy with the sling.¹²⁶

Tässä *Revolverimiehen* kohdassa viitataan Ensimmäisen Samuelin kirjan kertomukseen Daavidista ja Goljatista. Daavid voitti Goljatin kaksintaistelussa aseenaan linko.¹²⁷ Roland ei kuitenkaan näytä tietävän, että kertomus Daavidista ja hänen lingostaan on peräisin Raamatusta. Roland tuntee sen vain legendana. King

¹²³ DT1, 18–19.

¹²⁴ Kuningas Jaakon (King James) Raamatun käännöksen versio lauseesta on samanlainen kuin Isä meidän -rukouksen, mutta esimerkiksi *The New English Bible*:n versio kohdasta kuuluu: ”And do not bring us to the test.”

¹²⁵ DT1, 13.

¹²⁶ DT1, 130.

¹²⁷ 1. Samuelin kirja 17.

puolestaan varmasti tuntee kertomuksen ja on tehnyt kytkennän tietoisesti. Kytkeä on myös melko itsestään selvä lukijalle.

Tällä raamattukytkenällä ei ole suurta roolia *Revolverimieheissä*. Sen kautta saadaan tietää, mistä Rolandin lemmikkihaukka on saanut nimensä. Kytkenällä ei ole ideologista tarkoitusta. Se on kiinne kohta Raamattuun ja lukijan tuntemaan maailmaan. Samoin kuin raamattukytkeä Kanaaninmaahan tämä on positiivinen raamattukytkeä Rolandin menneisyyteen.

2.2.3. Nimet (3)

Raamatullisia nimiä esiintyy *Revolverimieheissä* paljon. Osa nimistä onkin tullut jo esille yllä käsitellyissä kytkenöissä. Useimmat nimistä esiintyvät vain ohimennen eikä niillä ole sen suurempaa merkitystä kirjalle. Nimien kohdalla on myös mahdollista, että yhtäläisyys Raamattuun on vain sattumaa. *Revolverimieheissä* on kuitenkin muutama nimi, joilla on suurta merkitystä tarinan kannalta.

Tapaus numero 1

Revolverimiehen alussa Roland miettii torveaan, jonka menetti Jeriko-kukkulalla.¹²⁸ Torvi yhdistettynä nimeen Jeriko on selvästi viittaus Raamatun kertomukseen Jerikon valloituksesta. Joosuan kirjassa kerrotaan, kuinka israelilaiset valloittaessa Jerikoa puhalsivat oinaansarvisiin torviin.¹²⁹ *Revolverimieheissä* ei mainita torven materiaalia, mutta annetaan ymmärtää, että torvi katosi nimenomaan Jeriko-kukkulalla käydyssä taistelussa.¹³⁰ Musta torni -sarjan myöhemmissä osissa paljastuu, että Jeriko-kukkulalla käytiin revolverimiehet hävittäneen sodan viimeinen taistelu.¹³¹ Jeriko on raamattukytkeä yksinäänkin, mutta torvi tarvitsee Jerikon tuekseen. Yksinään torvella ei ole kiinnekohtaa Raamattuun.

Jeriko-kukkula on siis tarkoituksella tehty raamattukytkeä. Jos nimen tuntee Raamatusta, on kohta myös helppo tunnistaa raamattukytkenäksi. Torvea sen

¹²⁸ DT1, 7.

¹²⁹ Joos. 6.

¹³⁰ DT1, 215.

¹³¹ Furth 2006, 301–302.

sijaan ei ole niin helppo tunnistaa raamattukytkenäksi. Varsinkaan jos Raamatun kertomusta Jerikon valtaamisesta ei tunne. Torvi kuitenkin on raamattukytkentä, jonka King on tehnyt tarkoituksella. Jeriko-kukkulalla käyty taistelu on kuin käännteinen kertomus Raamatun kertomuksesta. Jeriko-kukkulalla taistelusta kerrotaan vasta Musta torni -sarjan viidennessä osassa *Callan susissa*. Hieman muusta tutkimuksesta poiketen siihen on kuitenkin syytä vähän paneutua.

Raamatussa israelilaiset ovat juuri saapuneen autiomaavaellukseltaan, ja Jerikon valloitus on heidän ensimmäinen voittonsa. He puhaltavat torviin ja huutavat sotahuutoa ja Jerikon muurit murtuvat.¹³²

Musta torni -sarjassa Jeriko-kukkulalla käyty taistelu taas on revolverimiesten sivilisaation viimeinen taistelu. Rolandin ystävä puhaltaa torveen, viimeiset revolverimiehet huutavat sotahuutoja ja hyökkäävät sitten kukkulalta alaspäin¹³³. Roland on ainut revolverimies, joka selviytyy taistelusta hengissä.¹³⁴

Revolverimiehen alkuperäisessä versiossa ei kerrota Jeriko-kukkulasta ollenkaan, ja Rolandin torvikin mainitaan vain kerran aivan kirjan lopussa.¹³⁵ Kaikki kohdat, joissa kerrotaan Jeriko-kukkulasta, ovat siis lisäyksiä vuoden 2003 versioon. Samoin lisäyksiä ovat kaikki kohdat, joissa kerrotaan Rolandin torvesta. Viimeistä kohtaa lukuun ottamatta tietysti. Koska King kirjoitti *Callan sudet* ennen *Revolverimiehen* vuoden 2003 versiota, loi hän Jerikon valloitusta ja torvea käsittelevät raamattukytkenät ennen vuoden 2003 versiota. Rolandin torvi on siis tarkoituksella tehty raamattukytkentä *Revolverimiehessä*.

Revolverimiehessä Jeriko-kukkulasta ja torvesta ei kerrota niin tarkasti kuin *Callan susissa*, mutta melkein kaikki samat elementit sieltä löytyvät. *Revolverimie-*

¹³² Joos. 6:20.

¹³³ Joos. 6:20 (King James): "...so that the people went up into the city, every man straight before him, and they took the city." Israelilaiset menivät ylös kaupunkiin, kun taas revolverimiehet hyökkäsivät alaspäin.

¹³⁴ DT5, 169–172; Furth 2006, 301–302.

¹³⁵ DT1 alkuperäinen, 216. *Revolverimiehen* alkuperäisessä versiossa torvi viittaa vain Robert Browningin runoon *Childe Roland to the Dark Tower Came*. Kingin *Revolverimies* loppuu sanoihin: "The gunslinger [-] dreamed his long dreams of the Dark Tower, to which he would someday come at dusk and approach, winding his horn, to do some unimaginable final battle." Browning 2005, 201. Browningin runo puolestaan loppuu sanoihin: "Dauntless the slug-horn to my lips I set, And blew. 'Childe Roland to the Dark Tower came.'" Samankaltaisuus on helposti havaittavissa. Kaiken lisäksi nämä ovat ainoat kohdat molemmissa teoksissa, joissa torvi mainitaan.

hessä kerrotaan, että Roland menetti torven ja viimeiset vanhoista ystävästään Jeriko-kukkulalla, ja että yksi Rolandin ystävästä meni rinnettä alas kuolemaansa puhaltaen samalla torveen.¹³⁶ Jonkinlainen taistelu Jeriko-kukkulalla selvästi käytiin. Yhtä selvästi *Revolverimiehestä* ei kuitenkaan käy ilmi, että Jeriko-kukkulan tapahtumat ovat päinvastaiset verrattuna Raamatun kertomukseen Jerikon valtaamisesta.

Raamatussa Jerikon valtaaminen merkitsee uuden vaiheen alkamista Israelin kansan historiassa. Musta torni-sarjassa Jeriko-kukkulan taistelu päättää revolverimiesten sivilisaation. Sarjassa Jeriko-kukkulan taistelu merkitsee yhden ajan loppua. Nimellä Jeriko on siis symbolinen merkitys. Merkitystä vahvistaa sen käännteisyys Raamatun kertomukseen Jerikon valtaamisesta. *Revolverimiehestä* se ei tule niin selvästi esille kuin *Callan susissa*. *Revolverimieheissä* kuitenkin sivutaan tätä tapahtumaa ja tarkka lukija, joka tuntee kertomuksen Jerikon valtaamisesta, voi sen sieltä huomata.

Tapaus numero 2

Gilead mainitaan *Revolverimieheissä* useaan kertaan. Se esiintyy paikoissa, joissa viitataan Rolandin menneisyyteen. Gilead on kaupunkivaltio, josta Roland on kotoisin.¹³⁷ Gileadin tehtävä *Revolverimieheissä* on sama kuin Uuden-Kanaaninmaan, josta Roland kertoo Jakelle.¹³⁸ Samoin kuin Uusi-Kanaaninmaa Gilead viittaa Vanhaan testamenttiin ja parempiin menneisiin aikoihin, joita ei voi enää saada takaisin. Rolandin menneisyydestä ja kotimaasta King luo hyvin positiivisen kuvan. Gilead ja Uusi-Kanaaninmaa ovat viimeisiä sivistyksen kehtoja ennen synkempiä aikoja. Vanhatestamentilliset nimet vahvistavat tätä tunnelmaa. Nimet myös symbolisoivat sitä, että ne kuuluvat menneisyyteen, ja ovat kontrastina Rolandin maailman sen hetkiselälle tilalle.

Raamatussa Gilead esiintyy monta kertaa ja voi tarkoittaa eri asioita. Gilead on henkilön nimi, joka esiintyy kolmella henkilöllä. Gilead tarkoittaa myös maantieteellistä aluetta.¹³⁹

¹³⁶ DT1, 7, 215.

¹³⁷ DT1, xxvi (Foreword).

¹³⁸ DT1, 188–189.

¹³⁹ Freedman 1992, 1019–1022.

King on tehnyt kytkennän tarkoituksella. Lukijalle kytkentä ei välttämättä ole itsestään selvä. Sen huomaaminen riippuu siitä, että tunnistaako nimen Gilead olevan peräisin Raamatusta. Raamattuun ei Gileadin yhteydessä muulla tavalla viitata. King on irrottanut Gileadin alkuperäisestä asiayhteydestä ja laittanut sen merkitsemään uutta asiaa. Maantieteellisen alueen nimestä tuli kaupungin nimi.

Tapaus numero 3

Tärkein nimi, jolla viitataan Raamattuun, on Jake Chambers. Ensisilmäyksellä nimi ei vaikuta kovin raamatulliselta, vaikka Jaken oikea etunimi onkin John. Jaken etu- ja sukunimen ensimmäiset kirjaimet sen sijaan viittaavat hyvinkin tunnettuun Raamatun henkilöön. Kirjaimet J ja C ovat samat kuin Jeesuksella englanninkielellä: Jesus Christ.¹⁴⁰ *Revolverimies* ei ole ainut Kingin kirja, josta löytyvät nimikirjaimet J.C. Kirjassa *Kuoleman käytävä* (*The Green Mile*) on henkilö nimeltä John Coffey, joka tuomitaan kuolemaan. Omien sanojensa mukaan King päätti antaa päähenkilölle nimikirjaimet J.C. maailmanhistorian kuuluisimman syyttömän miehen mukaan.¹⁴¹ Jakella on myös muita yhtäläisyyksiä Jeesukseen. *Revolverimiehessä* Jakea kutsutaan uhriksi jo ennen kuin Roland ja Jake saapuvat vuorille.¹⁴² Vuorten sisällä Roland taas ”uhraa” Jaken, eli antaa hänen pudota kuuiluun, jotta saisi Mustiin puetun miehen kiinni.¹⁴³ Nimikirjaimet J ja C King on selvästi antanut Jakelle tietoisesti, luoden näin viittauksen syyttömään uhriin.

Tämä raamattukytkeä jää helposti huomaamatta. Jaken sukunimi mainitaan vain pari kertaa, eivätkä hänen nimikirjaimensa esiinny yksinään ollenkaan. Viittaukset Jakesta uhrina esiintyvät myös erillään hänen sukunimestään. Nimikirjainten huomaaminen tai huomaamatta jääminen ei juuri vaikuta kirjan ymmärtämiseen. Se, että Jake on uhri, tulee ilmi monesta muustakin yhteydestä. Nimikirjaimet tuovat Jaken uhraamiseen lisää väriä. Erityisesti ne symbolisoivat sitä, että Jake on syytön uhri, vaikka sekin tulee ilmi muualta¹⁴⁴. Nimikirjaimet ennakoivat sitä,

¹⁴⁰ Näin myös Strengell 2004, 132.

¹⁴¹ King 2000, 185. Stephen Kingin kotisivut:

http://www.stephenking.com/library/movie/green_mile_the.html, käyty 23.2.2011. *Kuoleman käytävästä* on tehty elokuva *Vihreä maili*, joka voi olla monille tutumpi.

¹⁴² DT1, 155.

¹⁴³ DT1, 265–267.

¹⁴⁴ DT1, 155. The boy, the sacrifice, his face innocent...

että Jake tulee kuolemaan. Hän on syytön uhri, joka kuolee jonkun toisen puolesta. Roland uhraa hänet Tornin etsintämatkan puolesta.

Tapaus numero 4

Jakeen liittyy myös toinen raamatullinen nimi. Kun Roland on saanut Mustiin puettun miehen kiinni, Mustiin puettu mies viittaa Jakeen nimellä Iisak:

”I’ll kill you,” the gunslinger said.
“No you won’t. You can’t. But you can gather wood to remember your Isaac.”
The gunslinger had no understanding of the reference. He went wordlessly and gathered wood like a common cook’s boy.¹⁴⁵

Iisak viittaa Jakeen uhrina, aivan kuten hänen nimiensä alkukirjaimet. Jaken kohdalo ei kuitenkaan ole samanlainen kuin Iisakin Raamatussa. 1. Mooseksen kirjassa Jumala haluaa koetella Abrahamia ja käskee hänen uhrata poikansa Iisakin. Abraham tottelee. Hän tekee puita polttouhria varten ja lähtee Iisakin kanssa uhrauspaikalle, jonka Jumala osoitti. Matkalla Abraham antaa puut Iisakin kannettavaksi. He saapuvat määrätylle paikalle ja Abraham laittaa kaiken valmiiksi. Hän sitoo Iisakin ja valmistautuu uhraamaan hänet. Kun Abraham tarttuu veitseen, Jumalan enkeli estää uhrauksen. Poikansa sijasta Abraham uhraa lopulta polttouhrina lähistöltä löytyneen oinaan.¹⁴⁶

Iisak siis ei joudu uhratuksi toisin kuin Jake. Mainitessaan Iisakin Mustiin puettu mies selvästi puhuu Jakesta uhrina. Viittaako Mustiin puettu mies tällä kenties siihen, että Jaken ei olisi ollut pakko kuolla? Jäihän Iisak kuitenkin henkiin. Strengell ajattelee, että Jaken uhraus oli väistämätön. Vincent on kahden vaiheilla. Hän hyväksyy, hieman kyseenalaistaen kuitenkin, Mustiin puettun miehen selityksen Jaken kuoleman tarpeellisuudesta: Uhri oli välttämätön niiden ovien¹⁴⁷ luomiseksi, joiden takaa Roland myöhemmin löytää tulevat matkakumppaninsa.¹⁴⁸ Vincentin perustelut ovat kuitenkin hieman hatarat. Mustiin puettu mies itse asiassa sanoo vain, että hänen täytyy kertoa Rolandille asioita osaksi Jaken uhraamisen

¹⁴⁵ DT1, 272.

¹⁴⁶ 1. Mooseksen kirja 22:1–13.

¹⁴⁷ DT2. Musta torni -sarjan toisessa osassa Roland löytää ovia, jotka johtavat toiseen maailmaan. Ovien kautta hän saa kaksi matkakumppania.

¹⁴⁸ Vincent 2004, 42.

takia ja osaksi sen takia, että se on asioiden luonnollinen laki.¹⁴⁹ Ovia Mustiin puettu mies ei mainitse.

Strengell perustelee näkemystään sillä, että Mustiin puettu mies järjesti Jaken Rolandin matkaan. Strengellin mukaan Jake on viimeinen koettelemus, ennen kuin Roland todella pääsee tavoittelemaan Mustaa tornia. Rolandilla on mahdollisuus kääntyä pois päin Tornista ja ottaa Jaken mukaansa. Roland kuitenkin kykenee vastustamaan tätä kiusausta. Koska Roland uhraa Jaken, hän on kelvoinen jatkamaan matkaansa kohti Tornia.¹⁵⁰

Strengellin perusteluilla on enemmän pohjaa kuin Vincentillä. Strengell kuitenkin käyttää aikaisempaa versiota *Revolverimiehestä*.¹⁵¹ Se eroaa eräässä ratkaisevassa kohdassa vuoden 2003 tarkistetusta ja pidennetystä painoksesta. Aiemmassa versiossa Mustiin puettu mies sanoo olevansa Mustan tornin palvelija, ja että maa on annettu hänen käsiinsä.¹⁵² Vuoden 2003 versiossa Mustiin puettu mies kuitenkin kertoo Rolandille toisenlaisen tarinan. Mustiin puettu mies sanoo, että hän on Mustan tornin hallitsijan kaukaisin palvelija, ja että maa on annettu tuon kuninkaan punaiseen käteen.¹⁵³ Punakätisellä kuninkaalla viitataan Purppurakuninkaanseen, joka on Rolandin maailman vastine paholaiselle. Strengellin perustelut Jaken uhraamisen pakosta perustuvat siis siihen, että se on Mustan tornin tahto. Vuoden 2003 versiossa Mustiin puettu mies kuitenkin sanoo olevansa Purppurakuninkaan palveluksessa eikä Tornin. Strengellin perustelut eivät siis päde vuoden 2003 versioon, jossa Jaken uhraaminen on selvästi Mustiin puettun miehen tahto ja samalla mahdollisesti myös Purppurakuninkaan.

RaamattukytKentä Abrahamiin ja Iisakiin antaa perusteluita sekä Jaken uhraamisen pakollisuuden puolesta että vastaan. Mustiin puettu mies nimeää Jaken Rolandin Iisakiksi. Jos Jake ja Iisak ovat verrannollisia, niin se antaisi olettaa, että Jakea ei olisi ollut pakko uhrata. Toisaalta Mustiin puettun miehen puheet voi tulkita pelkkänä viittauksena uhraamiseen. Iisakin uhrauksenhan esti enkeli, mutta Jakea ei tullut pelastamaan mikään ulkopuolinen voima. Paikalla olivat vain Revolveri-

¹⁴⁹ DT1, 297.

¹⁵⁰ Strengell 2004, 132–133.

¹⁵¹ Strengell 2004, 286.

¹⁵² Vincent 2004, 51.

¹⁵³ DT1, 284.

mies ja Mustiin puettu mies. *Revolverimiehen* alkuperäiseen versioon Stregellin perustelut käyvät hyvin. Siinä Musta torni on kuin Jumala ja Mustiin puettu mies tuo Tornin käskyn Rolandille. Vuorilla Mustiin puettu mies sanoo Rolandille:

”We’ll speak on the other side, I think,” the man in black said. “On the other side we will hold much council and long palaver.”
His eyes flicked to Jake and he added:
“Just the two of us.”¹⁵⁴

Roland on kuin Abraham, Jake kuin Iisak. Jaken uhraus on välttämätön, jos Roland haluaa jatkaa Tornin etsintää.

Vuoden 2003 versiossa Mustiin puettu mies ei kuitenkaan enää edusta Mustaa tornia. Tuntuisikin loogisemmalta, jos Mustiin puettu mies kiusoittelisi iisakviitauksella Rolandia. Mustiin puettu mies sanoo Rolandille: ”Mutta voit kerätä polttopuuta muistaaksesi Iisakisi”. Pitäisikö rivien välistä vielä lukea lause: ”Poikaa, jota sinun ei olisi tarvinnut uhrata.”

Jos katsotaan *Revolverimiehen* tarinaa hieman iisakviitauksesta eteenpäin, tilanne muuttuu yhä mielenkiintoisammaksi. Mustiin puettu mies käskee Rolandin keräämään polttopuuta, ja sen Roland lopulta tekeekin. Raamatun tarinassa Abrahamista ja Iisakista Abraham pilkkoo puita ja ottaa ne mukaan polttouhria varten. *Revolverimiehen* samankaltaisuus voisi tältä osin olla vain sattumaa. Kingin tekemät raamattukytkenät eivät kuitenkaan vaikuta missään vaiheessa sattumanvaraisilta. Tarina myös jatkuu vielä. Kun Mustiin puettu mies lukee Rolandin tulevaisuutta tarot-korteista, Mustiin puettu mies heittää Elämä nimisen kortin hiipuvaan nuotioon, jossa se syttyy palamaan. Raamatussa, kun enkeli oli estänyt Iisakin uhraamisen, Abraham uhraa läheltä löytyneen oinaan polttouhrina Iisakin sijasta. Molemmissa elämä päättyy liekkeihin. *Revolverimiehen* juoni eroaa Abrahamin ja Iisakin tarinasta siis vain Jaken uhraamisen osalta, ja siitä että Jaken uhraamisen käskijänä ei ollut Jumala tai Musta torni vaan Mustiin puettu mies.

Viittaus Iisakiin luo sellaisen vaikutelman, että Rolandin ei olisi tarvinnut uhrata Jakea. Tätä tukee myös Musta torni -sarjan loppu. Koko sarja on hyvä huomioida tätä raamattukytkentää käsitellessä. King muutti tähän liittyvää *Revolverimiehen*

¹⁵⁴ DT1, 197.

kohtaa, jossa Mustiin puettu mies puhuu siitä, kenen palveluksessa hän on. Musta torni -sarjan viimeisessä osassa Roland löytää Tornin ja pääsee melkein sen huipulle asti. Viimeisen oven takaa kuitenkin löytyy sama autiomaa, jolta *Revolverimiehen* tarina alkoi. Roland ei vielä ollut kelvoinen, ja hänet lähetettiin takaisin matkansa alkuun.¹⁵⁵ Rolandin täytyy siis muuttua kelvollisemmaksi. Jaken uhraamatta jättäminen voisi olla yksi muutoksen paikka.

Myös Vincent huomaa tämän mahdollisuuden. Hän pohtii, että ehkä Jaken uhraaminen ei ole pakollista. Roland itse uskoo, että Jaken uhraaminen on välttämätöntä. Roland ei kuitenkaan missään vaiheessa mieti, että kuka sitä vaatii tai miksi. Jos Roland haluaa päästä Mustan tornin huipulle asti, ehkä hänen täytyy löytää tie sinne ilman Jaken uhraamista.¹⁵⁶

King on tehnyt raamattukytken Iisakiin tietoisesti. *Revolverimiehessä* jopa sanotaan, että se on viittaus.¹⁵⁷ Nimikytkenä on myös melko itsestään selvä lukijalle. Iisakin maininnan jälkeen tulevat kytkennät, puiden keruu ja elämäkortin polttaminen, sen sijaan jäävät helposti huomaamatta, jos Iisakin ja Abrahamin tarina ei ole tuoreessa muistissa. Tämä on ainoa kohta, jossa viitataan Iisakiin.

Kytkenällä ei ole *Revolverimiehen* juonen kannalta suurta merkitystä. Jos kytkentää ei olisi, Mustiin puettu mies vain käskisi Rolandia keräämään puita. Koska Roland ei ymmärrä viittausta Iisakiin, on hänelle yhdentekevää, mainitseeko Mustiin puettu mies Iisakin vai ei. Lukijan kannalta kytkennällä alkaa jo olla merkitystä. Vähintäänkin se tuo esille Mustiin puetun miehen persoonaa. Hän kiusoittelee Rolandia asioilla, joita Roland ei ymmärrä. Jos kytkennän huomaa, ja sen ymmärtää siten, että Rolandin ei olisi ollut pakko uhrata Jakea, niin kytkentä alkaa olla merkittävä. Se luo vaikeita kysymyksiä. Toimiko Roland oikein? Mitä jos Roland olisikin pelastanut Jaken? Onko parempi varmuuden vuoksi uhrata kaikki Tornin etsinnän puolesta vai ottaa epäonnistumisen riski? Aiheeseen palataan Musta torni -sarjan seuraavissa osissa. Jos kytkennän näkee vain viittauksena Jaken uhraamiseen, se ei enää tuo tarinaan mitään uutta. Silloin se vain muistuttaa Jaken kohtalosta. Tämän kytkennän kohdalla on paljon kiinni tulkinnasta.

¹⁵⁵ Vincent 2004, 31.

¹⁵⁶ Vincent 2004, 38.

¹⁵⁷ DT1, 272. The gunslinger had no understanding of the reference.

Tapaus numero 5

Seuraava nimikytKentä liittyy Mustiin puettuun mieheen. Vuorilla Roland ja Jake yllättäen törmäävät Mustiin puettuun mieheen:

He stood no more than twenty feet above them, just to the right of the waterfall that crashed and spilled from a huge ragged hole in the rock. Unseen wind rippled and tugged at his hooded robe. He held a staff in one hand. The other hand he held out to them in a mocking gesture of welcome. He seemed a prophet, and below that rushing sky, mounted on a ledge of a rock, a prophet of doom, his voice the voice of Jeremiah.

“Gunslinger! How well you fulfill the prophecies of old! Good day and good day and good day!”

Mustiin puettu mies vaihtaa vielä muutaman sanan Rolandin kanssa ja katoaa sen jälkeen vuorten sisään. Roland ja Jake jatkavat takaa-ajoa.¹⁵⁸

RaamattukytKentä on selvästi tietoisesti tehty ja se on helppo tunnistaa. Vaikka kytKentä onkin lyhyt, on siinä monta viittausta Raamattuun. Mustiin puettu mies vaikuttaa profeetalta, tuomion profeetalta ja hänen äänensä on Jeremiaan ääni. Mustiin puettu mies myös viittaa vanhoihin profetioihin. Jeremia on tämän kytKennän tärkein lenkki. Se sitoo myös muut viittaukset Raamattuun. Ilman Jeremiaa maininnat profeetoista ja profetioista olisi luontevampaa yhdistää Rolandin maailman ilmiöihin. Jeremia kuitenkin yhdistää ainakin Mustiin puettua miestä kuvaavat osuudet selvästi Raamattuun. Mustiin puettun miehen puheet vanhoista profetioista ovat kuitenkin edelleen helpommin yhdistettävissä Rolandin maailman profetioihin.

Jeremia oli Vanhan testamentin profeetta. Hänen tehtävänsä oli saarnata Jerusalemin tuhosta. Ihmiset eivät kuitenkaan halunneet kuunnella Jeremiaa hänen sanomansa takia, ja häntä pidettiin usein vääränä profeettana. Jeremiaan viestiin kuului myös pelastus, mutta se tulisi vasta rangaistuksen jälkeen.¹⁵⁹

Jeremia oli siis tuomion profeetta. Ainakin siinä määrin, että hän saarnasi Jerusalemin tuhosta. Sauvaa ja hupullista kaapua Jeremiaalla sen sijaan ei kerrota ole-

¹⁵⁸ DT1, 195–196.

¹⁵⁹ Kuula, Nissinen & Riekinen 2003, 76.

van. King luokin hyvin populaarin kuvan profeetasta, jonka juuret eivät ole Jeremiaan kirjassa. Kuva profeetasta sauvan kanssa tulee luultavasti Mooseksesta, joka on tunnetuimpia Vanhan testamentin profeettoja. Hänet kuvataan usein sauvan kanssa.¹⁶⁰ Raamatusta tulee siis vain osa Mustiin puetun miehen kuvauksen vaikutteista: viittaukset profeettaan, sauvaan ja Jeremiaan ääneen. KytKentä ei olekaan tärkeä itsensä takia, vaan se toimii kuvailun osana. Se tuo Mustiin puetun miehen kohtaamiseen lisää tunnelmaa. Kertojan kuvaus Mustiin puetusta miehestä on hyvin voimakas. Hän seisoo kallion kielekkeellä vesiputouksen vieressä ja tuuli kiskoo hänen vaatteitaan. RaamattukytKentä tuo tilanteeseen vielä lisää arvovaltaa, tunnelmaa ja vaikuttavuutta. Ei varmastikaan ole olemassa montaa arvonimeä, jotka herättäisivät enemmän mielikuvia kuin tuomionprofeetta.

Mustiin puetun miehen mainitsevat vanhat profetiat sen sijaan jäävät hieman irralliseksi. Viitataan niillä Raamattuun vai Rolandin maailman profetioihin? Kukaan ei kiinnitä mainittuihin profetioihin mitään huomiota eikä niihin palata enää myöhemmin. Profetiat voisivat olla viittaus Raamattuun. Tunnetaanhan Raamattu Rolandin maailmassa. Myös Rolandin maailmassa esiintyy profetioita. Mustiin puettu mies ennustaa Rolandin tulevaisuuden korteista, ja sitä ennen oraakkeli kertoo Rolandille hänen tulevaisuudestaan. Musta torni -sarjan seuraavissa osissa on myös profetioita, mutta ne eivät ole yhteydessä tähän kohtaan.¹⁶¹ Koska Mustiin puettu mies sanoo Rolandin toteuttavan vanhat profetiat, niillä todennäköisesti viitataan joihinkin Rolandin maailman profetioihin. Sitä, mitä nämä profetiat ovat, ei kerrota.

Tapaus numero 6

Kun Roland ja Jake ovat vuorten sisällä, he törmäävät olentoihin, joita kirjassa nimitetään hitaiksi mutanteiksi. Mutantit hyökkäävät Rolandin ja Jaken kimp- puun. Mutanteista esitetään seuraavanlainen pohdinta:

The others began to close in—the lame, the halt, the blind. Perhaps they only looked for a Jesus to heal them, to raise them Lazarus-like from the darkness.¹⁶²

¹⁶⁰ Esim. 4. Moos. 20:10–11. Mooses iskee sauvalla kalliosta vettä.

¹⁶¹ Furth 2006, 559–560.

¹⁶² DT1, 247.

Kohta on viittaus Jeesuksen ihmetekoihin ja erityisesti Lasaruksen herättämiseen. Johanneksen evankeliumissa kerrotaan, kuinka Jeesus herättää usean päivän kuolleena olleen Lasaruksen.¹⁶³

Tämä raamattukytkenä on tarkoituksella tehty, ja se on myös ilmeinen lukijalle. Hitaat mutantit muistuttavat enää hädin tuskin ihmisiä.¹⁶⁴ Kytkenä Jeesukseen ja Lasaruksen kuvaakin mutanttien epätoivoista tilaa. Pelastuakseen tai parantuakseen he tarvitsisivat ihmeen. He tarvitsisivat Jeesuksen parantamaan heidät tai herättämään heidät henkiin pimeydestä niin kuin Lasaruksen.

Tapaus numero 7

Kun Roland on saanut Mustiin puetun miehen kiinni, he pitävät palaveria. Roland kysyy, ja Mustiin puettu mies kertoo Torniin liittyviä asioita:

”Who is your king?”
”I have never seen him, but you must. But before you meet him, you must first meet the Ageless Stranger.” The man in black smiled spitelessly. “You must slay him, gunslinger. [--]
”And this Stranger, does he have a name?”
“O, he is named.”
“And what is his name?”
“Legion,” the man in black said softly [--]
“This Stranger is a minion of the Tower? Like yourself?”
“Yar. He *darkles*. He *tincts*. He is in all times. Yet there is one greater than he.”¹⁶⁵

Mustiin puettu mies mainitsee Ikuisen Muukalaisen ja sanoo sen nimeksi Legioonan¹⁶⁶. Legioonaa on kytkenä Raamatun kertomukseen, jossa Jeesus kohtaa saastaisen hengen vallassa olevan miehen. Kun Jeesus kysyy hengeltä sen nimeä, henki vastaa: ”Legioona, sillä meitä on monta.” Legioonaa päätyy lopulta sikalaumaan, joka syöksyy jyrkänteeltä järveen ja hukkuu.¹⁶⁷

¹⁶³ Joh. 11:1–44.

¹⁶⁴ DT1, 248.

¹⁶⁵ DT1, 292–293.

¹⁶⁶ King 2005, 239. *Revolverimiehen* suomenkielisessä käännöksessä ’Legion’ on käännetty sanalla ’Leegio’. Tässä tutkimuksessa käytetään kuitenkin sanaa ’Legioona’, sillä sen merkitys on lähempänä englanninkielistä.

¹⁶⁷ Mark. 5:1–13. Legioonaa löytyy myös Luukkaan evankeliumista. Luuk. 8:26–33. Luukkaan versio eroaa hieman Markuksen versiosta, mutta molemmat ovat pääpiirteiltään samat. Myös Matteuksella on versio tarinasta. Matt. 8:28–32. Matteuksen evankeliumissa ei mainita Legioonaa.

Koska kytkentä on lyhyt, ja se esiintyy paikassa, jossa tulee paljon informaatiota, voi se helposti jäädä huomaamatta. Raamattua tuntevat todennäköisesti kuitenkin tunnistavat sen helposti. King on selvästi tehnyt kytkenän tietoisesti. Legioona on lisäys *Revolverimiehen* vuoden 2003 versioon. Alkuperäisessä versiossa Mustiin puettu mies nimeää Ikuisen Muukalaisen Maerlyniksi.¹⁶⁸ Legioona-niminen henkilö esiintyy myös muissa Kingin kirjoissa. *Tukikohdassa* jopa mainitaan, että Jeesus karkotti Legioonan sikoihin.¹⁶⁹ Legioona on yksi monista Mustiin puettujen miesten aliaksista.¹⁷⁰ Mustiin puettu mies siis viittaa itseensä pahana henkenä, jonka Jeesus karkotti sikalaumaan. Legioona on osuva nimitys Mustiin puettulle miehelle, sillä hänellä on lukemattomia aliaksia, joita hän myös mielellään käyttää. Legioonahan tarkoittaa roomalaista sotajoukkoa, joka on noin 6000 miehen vahvuinen.¹⁷¹ Roland ei näytä tunnistavan tätäkään Raamatun viittausta. Ainakaan hän ei reagoi siihen millään tavalla ja jatkaa Ikuisen Muukalaisen käyttämistä Legioonan sijasta.

Mustiin puettu mies sanoo, että Rolandin täytyy tavata Legioona ennen kuin tapaa Mustiin puettujen miesten kuninkaan. Mustiin puettu mies myös sanoo, että on yksi, joka on suurempi kuin Legioona. Legioona oli viittaus Raamattuun ja Legioona nimiseen pahaan henkeen tai demoniin. Sen yhden, joka on suurempi, täytyy siis olla paholainen. Paholainen taas on Rolandin maailmassa nimeltään Purppurakuningas, joka on Mustiin puettujen miesten kuningas. *Revolverimieheissä* Legioonan sanotaan siis olevan toiseksi suurin pahuuden henkilöitymä heti paholaisen jälkeen. Tälle ei ole perusteita Raamatussa. Raamattukytkentä onkin irrotettu Raamatusta ja alistettu tarinana ehdoille.

King käyttää Legioonaa kuvatessaan Rolandin matkan loppua. Ikuisen Muukalaisen eli Legioonan jälkeen löytyy Torni, lupaa Mustiin puettu mies Rolandille.¹⁷² Mustiin puettu mies sanoo myös, että Rolandin täytyy tappaa Legioona. Legioona vaikuttaa *Revolverimiehen* perusteella Rolandin viimeiseltä koettelemukselta en-

¹⁶⁸ Furth 2006, 18, 181. Maerlyn oli kauan sitten elänyt velho, joka Rolandin maailman legendan mukaan meni levolle taikaluolaan. Maerlyn on viittaus Merliniin.

¹⁶⁹ King 1990, 719. Eräs kirjan henkilöistä puhuu Randall Flagg nimisestä henkilöstä, joka tunnetaan myös nimellä Dark man: "He has the name of a thousand demons. Jesus knocked him into a herd of pigs once. His name is Legion..."

¹⁷⁰ Vincent 2004, 46; Furth, 2006, 18–19. Furth sanoo, että Legioona on todennäköisesti yksi Mustiin puettujen miesten inkarnaatioista.

¹⁷¹ Collins 2007, 269.

¹⁷² DT1, 294.

nen Torniin pääsyä. Tässä kohtaa King käyttää taas Raamatun hyväkseen. Mikäpä olisi parempi viimeinen vastustaja kuin demoni Raamatusta? Legioona on mahdollisesti jo ennestään tuttu lukijalle ja herättää sitä kautta mielikuvia. Kingin ei tarvitse pistää omaa panostaan Rolandin vastustajan luomiseen tai sen kuvailuun. Monet Raamatun kertomukset, henkilöt ja asiat ovat itsessään niin latautuneita, että taitavalla Raamatun käytöllä voi sanoa paljon, vaikka ei sanoja paljon käyttäisikään.

Tällä raamattukytkenällä ei ole ideologista tarkoitusta. Legioona on napattu Raamatun sivuilta palvelemaan *Revolverimiehen* tarinaa. Kytkenän tarkoitus on luoda tunnelmaa ja antaa tietoa. Kytkenä on lyhyt, ja koko kirjan kannalta sillä ei juuri ole merkitystä. Jos ei ole lukenut Musta torni -sarjaa loppuun tai tutustunut muuhun Kingin tuotantoon, ei Legioonaa osaa yhdistää Mustiin puettuun mieheen. Silloin kytkenä jää melkein merkittömäksi. Jos Legioonan ja Mustiin puettun miehen osaa yhdistää toisiinsa, silloin kytkenästä saa paljon enemmän irti. Silloin se antaa tietoa Mustiin puetusta miehestä.

Tapaus numero 8

Revolverimiehessä on kaksi kohtaa, joissa esiintyy sana Golgata. Ensimmäinen on Pittstonin saarna¹⁷³, joka käsiteltiin luvussa 2.2.1. Toisen kerran Golgata esiintyy kirjan loppupuolella. Roland tunnistaa paikan, jolla hän ja Mustiin puettu mies pitävät palaveria, golgataksi:

The man in black led him to an ancient killing ground to make palaver. The gunslinger knew it immediately: a golgotha, place-of-the-skull.¹⁷⁴

Raamattukytkenä on tehty tarkoituksella ja se on helppo tunnistaa. Golgata ei tässä tapauksessa tarkoita paikkaa, jolla Jeesus ristiinnaulittiin. Golgata on kirjoitettu pienellä, ja sen edessä on epämääräinen artikkeli, joten golgata on Rolandin maailmassa muuttunut yleiseksi ilmaukseksi. Koska Roland tunnistaa sen heti, hän on luultavasti törmännyt sellaiseen ennenkin tai ainakin hän on kuullut sel-

¹⁷³ DT1, 64–70.

¹⁷⁴ DT1, 271.

laisten paikkojen olemassa olosta. *Revolverimiehessä* golgata määritellään samalla tavalla kuin Raamatussa. Molempia sanotaan pääkallonpaikaksi.

Golgatalla, jonne Mustiin puettu mies Rolandin johdattaa, on symbolinen ja tunnelmallinen tehtävä. Sanana golgata varmasti herättää paljon mielikuvia Jeesuksen ristiinnaulitsemisesta ja kuolemasta. Lukijalla on jo ennakkoon jonkinlainen mielikuva ja tunnelma paikasta. Antamalla Rolandin ja Mustiin puettun miehen palaveripaikalle tutun nimen King saa luotua paikkaan paljon tunnelmaa, vaikka sanookin hyvin vähän.

Symbolisesti golgata edustaa loppua tai lopun läheisyyttä. Niin kuin Golgata ja sen tapahtumat edustavat eräänlaista loppua evankeliumeille kertomuksina, niin samalla tavalla golgata merkitsee Musta torni -sarjassa eräänlaista loppua. Juuri ennen golgatalle saapumista Mustiin puettu mies sanookin Rolandille, että kyseessä on alun loppu.¹⁷⁵ Golgatalle päättyykin Rolandin matkan yksi vaihe. Hän sai Mustiin puettun miehen kiinni ja lähtee sen jälkeen uusien ohjeiden avulla etsimään Mustaa tornia.

2.2.4. Muunnelmat (4)

Tapaus numero 1

Tullin kylään sijoittuvia raamattukykentöjä olikin jo käsittelyssä muutama, mutta kaksi tärkeää on vielä jäljellä. Tullessaan kylään Mustiin puettu mies herättää Nort nimisen kuolleen miehen henkiin. Nortin henkiin herätys on kuin vääristynyt versio Jeesuksen ihmeteosta. Mustiin puettu mies käyttää sylkeä henkiin herätyksessä. Hän sylkee Nortin kasvoille ja saa paikallisetkin tekemään niin. Sitten Mustiin puettu mies hyppää Nortin ruumiin yli. Kolmannella hypyllä Nort nytkähtää. Mustiin puettu mies ulvoo ja jatkaa hyppimistä. Nort vetää henkeä. Mustiin puettu mies hyppää Nortin yli vielä kolmesti, Nort avaa silmänsä ja herää henkiin. Pai-

¹⁷⁵ DT1, 267–268.

kalliset pakenevat peloissaan paikalta, ja lopulta Mustiin puettu mies on kapakassa yksin.¹⁷⁶

Nortiin ja Tulliin liittyy toinenkin raamattukytkentä. On sapatin jälkeinen päivä, ja Roland ajattelee lähteä Tullista. Kun Roland on lähdössä, kylän väki käy hänen kimppuunsa Sylvia Pittstonin eli paikallisen saarnaajan johtamana. Roland taistelee henkensä edestä. Taistelun loputtua Roland huomaa, että Nort on ristiinnaulittu kapakan katolle. Nortin otsaan on painettu purppurainen sorkka¹⁷⁷. Roland käy irrottamassa kuolleen Nortin katolta.¹⁷⁸

Nyt Nortin viimeiset päivät alkavat muistuttaa Jeesuksen viimeisiä päiviä. Nortin henkiin herätys ja ristiinnaulitseminen tapahtuvat vain päinvastaisessa järjestyksessä. Hänet herätetään ensin kuolleista ja ristiinnaulitaan sen jälkeen.

Nortiin liittyy niin paljon raamattukytkentöjä, että King on varmasti ainakin osan niistä kirjoittanut tarkoituksella. Nortin henkiinherätys ja ristiinnaulitseminen muistuttavat niin selvästi Jeesuksen viimeisiä päiviä, että ne King on ainakin tehnyt tarkoituksella. Se, että onko Kingin tarkoituksena ollut viitata Nortin henkiinherätyksellä Jeesuksen tekemiin ihmeisiin, on taas eri asia. Yhtäläisyyksiä on helppo nähdä. Jeesus herätti ihmisiä kuolleista henkiin.¹⁷⁹ Usein Jeesuksen tekemien ihmeiden jälkeen ihmiset olivat peloissaan.¹⁸⁰ Parantaessaan sokean miehen Jeesus käytti sylkeä.¹⁸¹ Myös lukua kolme toistetaan Nortin henkiinherätyksessä. Raamatussa luku kolme esiintyy useasti. Esimerkiksi Jeesus nousi kuolleista kolmantena päivänä, Joonna vietti valaan vatsassa kolme päivää ja kolme yötä, Pietari kielsi Jeesuksen kolmesti ja niin edelleen.

Kuolleista herääminen ja ristiinnaulitseminen ovat selvästi raamatullisia teemoja, ja varmasti ainakin ristiinnaulitsemisen lukija yhdistää Raamattuun. Loput mahdollisista raamattukytkennoistä eivät ole niin itsestään selviä.

¹⁷⁶ DT1, 44–46.

¹⁷⁷ Purple cloven hoof. Cloven hoof eli sorkka viitta paholaiseen. Purppura Purppurakuninkaaseen, joka on Rolandin maailman vastine paholaiselle. Johanneksen ilmestyksessä kerrotaan merkistä, jonka peto pakottaa ihmisten ottamaan otsaansa tai oikeaan käteensä. Ilm. 13:16.

¹⁷⁸ DT1, 78–87.

¹⁷⁹ Esimerkiksi Matt. 9:18–26. Jeesus herättää tytön kuolleista. Luuk. 7:11–17. Jeesus herättää lesken pojan. Joh. 11:1–44. Jeesus herättää Lasaruksen.

¹⁸⁰ Esimerkiksi Mark. 5:15. Jeesus karkottaa Legioonan. Luuk. 7:16. Jeesus herättää lesken pojan.

¹⁸¹ Joh. 9:1–11.

Strengell näkee Nortin henkiin herätyksen demonisena parodiana Kristuksen ylösnousemuksesta.¹⁸² Sellainen Nortin henkiin herätys ja sen jälkeinen ristiinnaulitseminen selvästi onkin. Samoin Mustiin pukeutuneen miehen ihmeteen, eli Nortin henkiin herättämisen, voi nähdä demonisena parodiana Jeesuksen ihmeteoista. Molemmat ovat hyvin samanlaisia, kun niitä vertaa Jeesuksen elämän tapahtumiin. Molemmat ovat kuitenkin tunnelmiltaan aivan päinvastaiset kuin Raamatun kertomukset. Molemmat Nortille tapahtuneen asiat vahvistavat kirjassa vallalla olevaa pahuuden tuntua ja lopun aikojen tunnelmaa. King on irrottanut raamatukytken alkuperäisestä yhteydestä ja laittanut ne palvelemaan *Revolverimiehen* tarinaa muunnelmina.

Tapaus numero 2

Suuri osa *Revolverimiehen* tapahtumista sijoittuu autiomaahan. Autiomaan tapahtumat on mahdollista nähdä muunnelmana Israelin kansan vaelluksesta autiomaan halki. Sekä Roland että israelilaiset viettävät autiomaassa pitkän ajan.

Roland jahtaa Mustiin puettua miestä autiomaan halki. Vaikka takaa-ajo ei kestä 40 vuotta, on Roland kirjan alussa jahdannut Mustiin puettua miestä autiomaan halki jo kaksi kuukautta.¹⁸³ Samankaltaisuuksia Israelin kansan autiomaan vaelluksen kanssa löytyy muitakin. Kun Roland on kuolemaisillaan janoon, hän saapuu väliasemalle.¹⁸⁴ Asemalla Jake pelastaa Rolandin antamalla hänelle vettä ja ruokaa.¹⁸⁵ Israelin kansan autiomaavaelluksella Jumala antaa ihmeillä israelilaisille vettä ja ruokaa.¹⁸⁶ *Revolverimiehessä* Rolandin pelastus tulee samalla tavalla ihmeen oloisesti. Väliasemalla Rolandin pelastaa Jake, jonka nimikirjaimet J ja C viittasivat siis Jeesukseen. Jaken ilmestyminen on siis mahdollista tulkita Jumalan väliintuloksi samalla tavalla, kuin Jumala auttoi Israelin kansaa autiomaassa.

Israelin kansan autiomaavaelluksessa ja Rolandin matkassa on mahdollista nähdä vielä kaksi muuta yhtäläisyyttä. Molempien päätepisteessä on vuori. Johdettuaan

¹⁸² Strengell 2004, 137.

¹⁸³ DT1, 6.

¹⁸⁴ DT1, 94–96.

¹⁸⁵ DT1, 99, 102–103.

¹⁸⁶ 2. Moos. 16: 1–15. Manna ja viiriäiset. 2. Moos. 17: 1–7. Vettä kalliosta.

kansan autiomaan halki Mooses nousee vuorelle kuolemaan.¹⁸⁷ Vastaavasti Roland saapuu Jaken kanssa vuorelle. Jake kuolee vuoren sisällä, mutta Roland selviää vuoren läpi toiselle puolelle.

Molemmissa on myös tavallaan uusi alku autiomaan jälkeen. Israelin kansa saapuu maahan, jonka Jumala lupasi heille. Pitkän autiomaavaelluksen jälkeen Israelin kansan historiassa alkaa uusi vaihe. Roland puolestaan pääsee vasta kunnolla aloittamaan Mustan tornin etsinnän selvittyään vuoren toiselle puolelle. Mustiin puettu mies sanoo Rolandin päässeen alun loppuun.¹⁸⁸ Jokin uusi vaihe Rolandin etsinnässä on siis alkamassa.

Raamattukytkentöjen näkeminen tässä *Revolverimiehen* kohdassa on kuitenkin hyvin tulkinnanvarainen asia. Todennäköisesti King ei ole tähän tarkoittanut raamattukytkentää. Jos Rolandin aika autiomaassa viittaa johonkin, niin luultavasti sitten elokuvaan *Hyvät, pahat ja rumat*. Elokuva oli yksi merkittävimmistä *Revolverimiehen* kirjoittamiseen vaikuttaneista inspiraation lähteistä. Monet elokuvan tapahtumat sijoittuvat autiomaahan, ja kaksi henkilöä melkein kuolee veden puutteeseen siellä. Lisäksi eräs elokuvan henkilöistä jahtaa toista autiomaan halki käyttäen leirinuotioita suunnistusapuna. Roland toimii täsmälleen samoin jahdattaessaan Mustiin puettua miestä. Todennäköisesti King on myös tarkoittanut Jaken nimikirjaimien viittaavan vain syyttömään uhriin, eikä Jumalan apuun autiomaassa. Jos lukija näkee Rolandin autiomaassa viettämässä ajassa intertekstuaalisen viittauksen, lukija yhdistää sen totta kai lähteeseen, jonka tuntee paremmin.

Jos tuntee elokuvan *Hyvät, pahat ja rumat*, ja tietää kuinka se on vaikuttanut *Revolverimiehen* kirjoittamiseen, on yhtäläisyydet näiden kahden välillä helppo nähdä. Raamattukytkentöjen näkeminen tässä kohtaa ei ole itsestään selvä asia. Autiomaahan liittyvät mahdolliset raamattukytkennät tapahtuvat ensinnäkin niin hajanaisesti pitkin kirjaa, että niitä ei ole helppo yhdistää. Toiseksi nämä kytkennät pitää varta vasten etsiä, jos ne haluaa löytää. Kuten jo tuli todettua, King tuskin on tähän kirjan kohtaan raamattukytkentää tarkoituksella sijoittanut. Todennäköisesti kirjan juoni vain sattumalta muistuttaa joissain kohdin Israelin kansan autiomaavaellusta.

¹⁸⁷ 5. Moos. 34.

¹⁸⁸ DT1, 267–268. ”Not an end, but the end of the beginning, eh?”

Olettaen, että kohdassa kuitenkin on raamattukytkenä, ja että sen huomaa, se ei muuta kirjan juonta tai autiomaahan liittyvien tapahtumien merkitystä. Jos kytkennällä on jokin tarkoitus, niin se kertoo yhden Rolandin etsintä vaiheen päättyneen. Se kuitenkin tulee kirjasta ilmi muutenkin.

Tapaus numero 3

Juuri ennen kuin Roland ja Jake menevät vuorten sisälle, Mustiin puettu mies näyttäytyy heille. Mustiin puettu mies sanoo, että vuorten toisella puolella hän ja Roland pitävät palaveria. Vain he kaksi, Mustiin puettu mies jatkaa vielä. Mustiin puetun miehen viimeiset sanat ennakoivat sitä, että Jake ei selviä vuorten toiselle puolelle. Mustiin puetun miehen kommentti vahvistaa myös sen, mitä Roland pelkää: Hänen täytyy pettää tai uhrata Jake, jotta hän saisi Mustiin puetun miehen kiinni. Tämä johtaa Rolandin ajattelemaan seuraavaa:

*No one ever really pays for betrayal in silver, he thought. The price of any betrayal always comes due in flesh.*¹⁸⁹

Hopea ja petos ovat raamattukytkenä Juudakseen ja hänen saamiin hopearahoihin Jeesuksen kavaltamisesta.¹⁹⁰ Tästä seuraa mielenkiintoinen asettelu, kun muistetaan, että Jaken nimikirjaimet viittasivat Jeesukseen. Roland yhdistyy siis automaattisesti Juudakseen. Kytkenä Juudakseen tuo lisää syvyyttä siihen epäilykseen, jonka Jaken, tässä vaiheessa vielä mahdollinen, uhraaminen Rolandin hahmoon luo: Onko Roland tarinan sankari vai sittenkin anti-sankari? Todennäköisesti Roland ei kuitenkaan ajattele itseään Juudaksena, vaan pohtii petoksen hintaa yleisesti. Kytkenä onkin tarkoitettu enemmän lukijalle: Kuinka pitkälle tarkoitus pyhittää keinot? Missä vaiheessa Rolandia voi ajatella Juudaksena, eli pahana hahmona? Tämä raamattukytkenä herättää enemmän kysymyksiä kuin antaa vastauksia.

Vaikka King on selvästi tehnyt raamattukytkenän tarkoituksella, voi se monelta lukijalta jäädä huomaamatta. Kertomus Juudaksesta, Jeesuksesta, petoksesta ja

¹⁸⁹ DT1, 198.

¹⁹⁰ Esimerkiksi Matt. 26:14–16. Juudakselle luvataan kolmekymmentä hopearahaa Jeesuksen kavaltamisesta.

Juudaksen saamasta kolmestakymmenestä hopearahasta on varmasti tunnettu, mutta *Revolverimiehessä* kertomukseen viitataan vain sanoilla hopea ja petos. Viittaus Jeesus löytyy tietysti Jaken nimikirjainten takaa, mutta se on siellä aika-hyvin piilossa. *Revolverimiehen* juonen kannalta ei kuitenkaan ole väliä, huomaa-ko raamattukytken vai ei. Samoin kohta herättää kysymyksiä Rolandin tarkoitusperistä, vaikka raamattukytkeä ei huomaisi. Kytken huomaaminen johdattelee pohtimaan Rolandin roolia kuitenkin pidemmälle.

Tapaus numero 4

Kaikkein selkein muunnelma on kirjan loppupuolella. Mustiin puettu mies antaa Rolandille näyn Golgatalla. Näky, varsinkin sen alku, on samankaltainen Raamatun luomiskertomuksen kanssa:

The universe was void. Nothing moved. Nothing was.

The Gunslinger drifted, bemused.

”Let’s have a little light,” the voice of the man in black said nonchalantly, and there was light. The gunslinger thought in a detached way that light was pretty good.

“Now darkness overhead with stars in it. Water down below.”

It happened. He drifted over endless seas. Above, the stars twinkled endlessly, yet he saw none of the constellations which had guided him across his long life.

“Land,” the man in black invited, and there was; it heaved itself out of the water in endless, galvanic convulsions. It was red, arid, cracked and glazed with sterility. Volcanoes blurted endless magma like giant pimples on some ugly adolescent’s baseball head.

“Okay,” the man in black was saying. “That’s a start. Let’s have some plants. Trees. Grass and fields.”

There was. Dinosaurs rambled here and there, growling and whoofing and eating each other and getting stuck on bubbling, odiferous tarpits. Huge tropical rain-forests sprawled everywhere. Giant ferns waved at the sky with serrated leaves. Beetles with two heads crawled on some of them. All this gunslinger saw. And yet he felt big.

“Now bring man,” the man in black said softly...

Rolandin näky jatkuu vielä, mutta yhtäläisyydet luomiskertomukseen katkeavat hetkeksi. Roland alkaa tippua pois päin planeetasta, jonka hän näkee. Hän tippuu kauemmaksi ja näkee auringon, muita planeettoja ja lopulta koko aurinkokunnan. Rolandin matka jatkuu yhä kauemmaksi ja kohti pimeyttä. Koko universumi näytti vetäytyvän pois päin hänestä. Samaan aikaan ääni, joka ei enää kuulu Mustiin puetulle miehelle sanoo useasti: ”Let there be light!” Lopulta Roland ei enää kestä näkyään. Mustiin puettu mies tarttuu Rolandin heikkoon hetkeen ja kehottaa häntä luopumaan Tornin etsimisestä. Roland kuitenkin kerää voimansa ja kieltäytyy.

Sitten tulee valo. Se on suuri ja alkuvoimainen/alkuperäinen¹⁹¹ ja Roland pakenee sitä. Tämän jälkeen Roland herää näystään. Hän ja Mustiin puettu mies puhuvat Tornista, maailmankaikkeudesta ja Rolandin matkasta kohti Mustaa tornia. Heidän palaverinsa kestää koko taikuudella pidennetyn yön. Lopulta Roland kysyy Mustiin puetulta mieheltä vielä yhden kysymyksen:

”You have one more thing to say, don’t you?”

“Yes,” the man in black said, and he smiled at the gunslinger with his depthless eyes and stretched one of his hands out toward him. “Let there be light.”

And there was light, and this time the light was good.¹⁹²

Tämän raamattukytken King on selvästi tehnyt tietoisesti. Samoin se on helppo tunnistaa. Se on niin samanlainen Raamatun luomiskertomuksen kanssa, että kytkennän huomaamisessa tuskin on mitään ongelmaa. Raamatun kohta, johon kytkentä viittaa, on 1. Mooseksen kirja 1:1–31. Yhtäläisyyksiä Rolandin näyn ja Raamatun luomiskertomuksen välillä on paljon. Selkeyden vuoksi Rolandin näky ja sitä vastaavat Raamatun kohdat esitetään alla olevassa taulukossa.

Kohta Rolandin näystä	Vastaava Raamatun kohta
The universe was void. Nothing moved. Nothing was...”Let’s have a little light,” the voice of the man in black said nonchalantly, and there was light. The gunslinger thought in a detached way that light was pretty good.	1. Mooseksen kirja 1:2–4 Maa oli autio ja tyhjä, pimeys peitti syvyudet, ja Jumalan henki liikkui vetten yllä. Jumala sanoi: "Tulkoon valo!" Ja valo tuli. Jumala näki, että valo oli hyvä...
“Now darkness overhead with stars in it. Water down below.” It happened. He drifted over endless seas...	1. Mooseksen kirja 1:16 Jumala teki kaksi suurta valoa, suuremman hallitsemaan päivää ja pienemmän hallitsemaan yötä, sekä tähdet. 1. Mooseksen kirja 1:1–2 Alussa Jumala loi taivaan ja maan... ...Jumalan henki liikkui vetten yllä.
“Land,” the man in black invited, and there was; it heaved itself out of the water...	1. Mooseksen kirja 1:1 Alussa Jumala loi taivaan ja maan. 1. Mooseksen kirja 1:9 Jumala sanoi: "Kokoontukoot taivaankannen alapuolella olevat vedet yhteen paikkaan, niin että maan kamara tulee näkyviin." Ja niin tapahtui.

¹⁹¹ Kirjassa käytetään sanaa ”primordial”, joka voi tarkoittaa esimerkiksi alkukantaista, alkuperäistä, varhaisinta tai muinaista.

¹⁹² DT1, 279–298.

<p>“Okay,” the man in black was saying. “That’s a start. Let’s have some plants. Trees. Grass and fields.” There was. Dinosaurs rambled here and there... ..Huge tropical rain-forests sprawled everywhere... ..All this gunslinger saw.</p>	<p>1. Mooseksen kirja 1:11–12 Jumala luo kasvit. Jumala näki, että niin oli hyvä. 1. Mooseksen kirja 1:20–25 Jumala luo eläimet. Jumala näki, että niin oli hyvä.</p>
<p>“Now bring man,” the man in black said softly...</p>	<p>1. Mooseksen kirja 1:26–30 Jumala luo ihmisen</p>
<p>“Let there be light!”</p>	<p>1. Mooseksen kirja 1:3 Jumala sanoi: "Tulkoon valo!".</p>
<p>“Let there be light.” And there was light, and this time the light was good.</p>	<p>1. Mooseksen kirja 1:3–4 Jumala sanoi: "Tulkoon valo!" Ja valo tuli. Jumala näki, että valo oli hyvä.</p>

Rolandin näky lainaa paljon elementtejä Raamatun luomiskertomukselta. Asiat tulevat hieman eri järjestyksessä ja selvästi Kingin oman tyylin mukaisesti, mutta lähtökohta on edelleen helppo tunnistaa. Rolandin näyssä valo tulee ensimmäisenä, kun Raamatussa ensimmäisenä on maa ja taivas. Valo tulee vasta niiden jälkeen. Seuraavana Rolandin näyssä on vesi ja tähdet. Roland ajalehti loputtoman meren yllä. Raamatussa ei sanota veden luomisesta varsinaisesti mitään, mutta sen voi ajatella sisältyvän taivaan ja maan luomiseen. Liikkuuhan Jumalan henki jo seuraavassa lauseessa vetten yllä. Tähdet löytyvät luomiskertomuksesta jakeesta 16. Ne tulevat vasta kasvien luomisen jälkeen. Rolandin näyssä seuraavana on maa. Se ilmestyy veden alta samaan tapaan kuin Raamatun luomiskertomuksessa. Maata seuraa kasvit ja eläimet. Tässä kohtaa näky on samassa järjestyksessä Raamatun kanssa. Kasvien jälkeen Mustiin puettu mies lopettaa tapahtumien esittelyn hetkeksi, mutta palaa ääneen ihmisen kohdalla. Viimeisenä näyssä on ihminen, aivan kuin luomiskertomuksessakin.

Rakenteeltaan Rolandin näky on hyvin samankaltainen kuin Raamatun luomiskertomus. Luomiskertomuksessa on paljon toistoa. Viisi fraasia toistuu jatkuvasti: (1) Jumala sanoi, (2) tulkoon/tapahtukoon, (3) niin tapahtui, (4) Jumala näki, että niin oli hyvä ja (5) tuli ilta ja tuli aamu.¹⁹³ Rolandin näystä löytyvät hieman erimuodossa kaikki muut paitsi viimeinen näistä fraaseista. Fraasien (1) ja (2) kohdalla Jumalan sijasta on Mustiin puettu mies. Fraasi (3) on Rolandin näyssä hyvin samanlainen kuin Raamatussa. Molemmissa kertoja toteaa asioiden tapahtuneen.

¹⁹³ Westermann 1994, 84.

Fraasin (4) kohdalla vuorostaan on Roland, joka näkee ja kerran toteaa valon olevan melko hyvä.

Hieman yllättävästi Roland ja Mustiin puettu mies saavat Rolandin näyssä piirteitä, joita Jumalalla on Raamatun luomiskertomuksessa. Näyssä Mustiin puettu mies toimii Jumalan lailla ja kutsuu asiat oleviksi. Näyn jälkeen, kun Roland ja Mustiin puettu mies ovat puhuneet puhuttavansa, Mustiin puettu mies käyttää vielä kerran samoja sanoja kuin Jumala luomiskertomuksessa. Hän sanoo: ”Let there be light.” Myös jatko on melkein suoraan Raamatusta: ”And there was light, and this time the light was good.” Missään vaiheessa ei sanota, että Mustiin puettu mies loisi asioita. Hänen roolinsa näyn alussa on kuitenkin hämmästyttävän samankaltainen Jumalan kanssa. Jos Mustiin puettu mies edustaa Jumalan ääntä, niin Roland on kuin Jumalan teot. Näyssä valon luomisen jälkeen Roland ajatteli, että valo oli melko hyvä. Luomiskertomuksessa Jumala näki, että valo oli hyvä. Veden luomisen jälkeen Roland ajattelee loputtoman meren yllä. Luomiskertomuksessa taivaan ja maan luomisen jälkeen Jumalan henki liikkui vetten yllä. Kasvien ja eläinten ilmestymisen jälkeen Roland näkee sen kaiken. Aivan kuin Jumala luomiskertomuksessa jokaisen luomansa asian jälkeen näkee, että se oli hyvä.

Vaikka näyssä Jumalan ”roolit” on ikään kuin jaettu Rolandille ja Mustiin puettulle miehelle, sen tarkoitus ei ole tehdä kummastakaan Jumalaa. Jumalaan vertaaminen tuo molemmille hahmoille vahvuutta ja kuolemattomuuden tuntua, johon viitataan muissakin yhteyksissä.¹⁹⁴ Roland ja Mustiin puettu mies edustavat kumpikin ikaikaisia voimia. Toinen on hyvä¹⁹⁵ ja toinen paha. Toinen edustaa valoa ja toinen pimeyttä. Näyssä tämä tulee ilmi siinä, että toinen toimii kuin Jumalan ääni ja toinen kuin Jumalan teot. He täydentävät toisiaan ja luovat näin kokonaisuuden.¹⁹⁶

¹⁹⁴ Esimerkiksi DT1, 274. Mustiin pukeutunut mies sanoo Rolandille: ”...I am nearly immortal, as are you, Roland...”

¹⁹⁵ *Revolverimieheissä* Rolandin ”hyvyys”, ja se minkä puolesta hän taistelee, ei vielä tule selvästi esille. Hän esimerkiksi pohtii sellaisia asioita, kuin että pyhittääkö tarkoitus keinot ja onko oikein uhrata Jake Tornin takia. Mitä pidemmälle sarja etenee ja mitä lähempänä Tornia Roland on, sitä selkeämmin käy ilmi, että Roland ei enää tavoittele Tornia vain itsensä takia.

¹⁹⁶ Jos Rolandin ja Mustiin pukeutuneen miehen suhdetta tarkkailee vielä hieman tarkemmin, on mahdollista ajatella, että toinen ei voi olla olemassa ilman toista. *Revolverimieheissä* Roland yrittää useampaan otteeseen tappaa Mustiin pukeutuneen miehen. DT1, 268. Kerran Mustiin pukeutunut mies ohittaa tapauksen sanomalla: ”Oh, now-now-now. We make great magic together, you and I.

Alussa näky vaikuttaisi olevan Mustiin puetun miehen hallussa. Eläinten ilmestymisen kohdalla hän ei enää sano mitään. Luomiskertomusta muistuttavassa jaksossa Mustiin puettu mies on viimeisen kerran äänessä ihmisen kohdalla, mutta siinä vaiheessa Roland alkaa jo tippua pois päin planeetasta. Pian sen jälkeen ilmestyy myös ääni, joka ei kuulu Mustiin puetulle miehelle. Aivan kuin näky riistäytyisi Mustiin puetun miehen hallinnasta. Hän palaa vielä lyhyesti ääneen kehoittaessaan Rolandia luopumaan Tornin etsinnästä. Kun Roland kieltäytyy, ilmestyy valo, jota kirjassa kuvataan suureksi ja alkukantaiseksi/alkuperäiseksi. Tietoisuutta on mahdotonta säilyttää sen edessä.¹⁹⁷ Mustiin puettu mies edustaa pahuutta ja pimeyttä, joten valo tuskin on hänen aikaansaama. Roland myös näkee näyssä enemmän kuin Mustiin puettu mies. Aivan näyn lopussa, valon tulemisen jälkeen, Roland näkee jotain. Jotain, jolla hän uskoo olevan kosmista merkittävyyttä. Myöhemmin, kun Roland ja Mustiin puettu mies juttelevat, käy ilmi, että Mustiin puettu mies ei tiedä, mitä Roland näki lopussa.

Mikä näystä sitten oli Mustiin puetun miehen luomaa ja mikä ei? Sitä on mahdoton sanoa. Pääsikä Roland seuraamaan itse luomista tai sen ”videotallennetta” vai oliko kaikki vain Rolandin päässä? Kaikki ei kuitenkaan ollut Mustiin puetun miehen hallussa. Ainakin ääni joka ilmestyi, lopun valo ja se mitä Roland näki valon jälkeen, tulivat jostain muusta lähteestä. Valo ja ääni ovat mahdollisia, ja jopa helppoja, yhdistää Jumalaan. Ääni on kuin Jumalan ääni Raamatussa. Se käyttää samoja sanoja, mitä Jumala luomiskertomuksessa: ”Let there be light!” Kerronnassa jatkokin on sama kuin Raamatussa: ”And there *was* light...” Äänestä ei missään vaiheessa kerrota, kenelle se kuului. Vastuu sen tunnistamisesta jää lukijalle. Selvää kuitenkin on, että raamattukytkeiden ja valon kuvailun perusteella yhdistäminen Jumalaan on mahdollista.¹⁹⁸

You kill me no more than you kill yourself.” DT1, 272. Toisessa tilanteessa, kun Roland uhkaa tappaa Mustiin pukeutuneen miehen, hän sanoo: “No you won’t. You can’t...”

¹⁹⁷ DT1, 282. And there *was* light, crashing in on him like a hammer, a great and primordial light. Consciousness had no chance of survival in that great glare...

¹⁹⁸ Vincent 2004, 44. Vincent sanoo, että näky näyttää laajenevan Mustiin pukeutuneen miehen ohitse johonkin suurempaan olentoon. Olenosta ei kerrota kuka se on, mutta Vincent arvelee, että se saattaisi olla Kilpikonna.

Furth 2006, 147–152. Kilpikonna on yksi kahdestatoista Mustan tornin suojelijasta, ja ehkäpä jopa tärkein niistä.

Vincent yrittää selittää kaikki Musta torni -kirjasarjan tapahtumat Rolandin maailman ja todellisuuden kautta, eikä siksi huomio raamattukytkeitä tässä kohtaa. Vincent myös analysoi koko Musta torni -sarjaa, joten Kilpikonnan ajattelu on siinä mielessä loogista. Pelkkää *Revolverimestä* tutkittaessa Kilpikonna pitää unohtaa. Kun King kirjoitti *Revolverimestä*, hän tuskin oli

Tällä kertaa raamattukytkenästä on mahdollista löytää ideologista tarkoitusta. Rolandin näky on kuin Raamatun luomiskertomuksen ja alkuräjähdysteorian yhdistelmä. Alkuräjähdysteorian vaikutteet löytyvät näyn alusta. Ensimmäisen näyssä oli tyhjiys. Seuraavana tuli valo, sitten tähdet ja kolmantena meri, jonka yllä Roland ajelehti, eli planeetta. Järjestys on kuin suoraan alkuräjähdysteoriasta, jos ajattelee valon edustavan alkuräjähdyttä. Ensin tuli alkuräjähdytys, sitten tähdet ja planeetat vasta niiden jälkeen. Järjestys on huomattavan erilainen, kun sitä vertaa Raamattuun. Luomiskertomuksessa ensimmäisenä on taivas ja maa, sitten valo ja tähdet tulevat vasta kasvien jälkeen.

King vielä lisää näkyyn tieteen käsityksen elämän synnystä maapallolla. Tämä käy ilmi kasvien ilmestymisen jälkeen näkyyn tulevista dinosauruksista, jotka jäävät kiinni tervakuoppiin. Näky vaikuttaisi näin selittävän myös fossiilien synnyn. Varsinkin tältä osin näky poikkeaa selvästi luomiskertomuksesta.

King on yhdistänyt näkyyn tieteen selityksen maailmankaikkeuden synnystä ja elämän synnystä maapallolla sekä luomiskertomuksen. Näyn tapahtumia ei kyseenalaisteta missään vaiheessa. *Revolverimiehen* kertoja ja henkilöt ottavat sen totena. Kun Roland tippuu poisplaneetasta, hän ihmettelee maan kaartumista. Hänelle oli kerrottu, että maa on kaareva, mutta Roland silti ihmettelee näkemäänsä. Hän ei kuitenkaan kyseenalaista sitä. Oletettavasti King siis pitää näitä asioita totena ja tuo näkemyksensä esille Rolandin näyssä.

Näyn päätarkoitus on kuljettaa tarinaa eteenpäin ja raamattukytkenästä toimivat tämän tarkoituksen tukena. Raamattukytkenästä tuovat Rolandin näkyyn tuttuuden tunnetta. Sen sijaan, että King olisi rakentanut Rolandille kokonaan uuden näyn, hän rakentaakin sen Raamatun luomiskertomuksen pohjalta, joka on varmasti tuttu kaikille länsimaisille ihmisille. Tuttuuden kautta lukija saa tunnistamisen tunteen ja pääsee näkyyn helpommin mukaan. Luomiskertomus tuo näkyyn lisää arvovaltaa ja myyttisyyttä.

vielä luonut Mustan tornin kahtatoista suojelijaa, jotka esiintyvät ensimmäisen kerran vasta sarjan kolmannessa osassa *Joutomaassa*.

2.2.5. Yksittäiset sanat, asiat ja käsitteet (5)

Tapaus numero 1

Kun Roland on väliaseman kellarissa hakemassa ruokatarvikkeita, hän kohtaa puhuvan demonin. Demoni antaa Rolandille neuvoja ja vaikenee sitten. Roland ottaa demonin käyttämältä ruumiilta leukaluun.¹⁹⁹

Roland käyttää leukaluuta kohdatessaan oraakkelin vuorilla. Oraakkeli on houkuttellut Jaken ansaan metsässä olevaan kivikehään ja pitää häntä vallassaan. Roland käyttää leukaluuta suojana oraakkelin voimaa vastaan ja vapauttaa Jaken oraakkelin vallasta näyttämällä Jakelle luuta. Hieman myöhemmin Roland palaa takaisin oraakkelin luo tarkoituksenaan saada tietoa edessä olevasta matkasta. Roland jättää leukaluun suojaksi Jakelle, joka jää odottamaan leiripaikalle Rolandin paluuta. Kun Roland tulee takaisin, Jake heittää leukaluun pois.²⁰⁰

Revolverimieheissä on muutama muukin kohta, jossa leukaluu esiintyy. Kun Roland ja Jake kohtaavat Mustiin puetun miehen vuorten sisällä, Roland etsii väistomaisesti leukaluuta, mutta se ei ole enää mukana.²⁰¹ Roland olisi käyttänyt leukaluun voimaa Mustiin puettua miestä vastaan.

Kirjan lopussa, Rolandin ja Mustiin puetun miehen palaverin päätyttyä, Roland nukahtaa. Herättyään Roland huomaa vanhentuneensa kymmenen vuotta, ja sillä paikalla, missä Mustiin puettu mies istui, on vain luuranko. Roland ottaa luurangolta leukaluun.²⁰²

Vincentin mielestä Pittstonin Tullin kylän kirkossa pitämä saarna viittaa näihin Rolandin löytämiin leukaluihin.²⁰³ Saarnassa Pittston puhuu Simsonista ja leukaluusta, jolla Simson surmasi kaksituhatta vihollista. King lisäsi leukaluun vuoden 2003 *Revolverimiehen* painokseen. Se puuttui Pittstonin saarnasta kirjan aiem-

¹⁹⁹ DT1, 123–124.

²⁰⁰ DT1, 164–182.

²⁰¹ DT1, 265.

²⁰² DT1, 298–299.

²⁰³ Vincent 2004, 47–48.

massa versiossa.²⁰⁴ Koska leukaluu varta vasten lisätty *Revolverimiehen* uudistettuun painokseen, on se lisätty jotain tarkoitusta varten. Todennäköisesti King teki lisäyksen juuri siksi, että se viittaisi kirjassa myöhemmin esiintyviin leukaluihin.

Raamatussa kerrotaan Simsonista ja aasin leukaluusta, jolla Simson surmasi tuhat vihollista.²⁰⁵ Raamatun kertomuksessa ja *Revolverimiehessä* on selviä yhtäläisyyksiä vaikka *Revolverimiehessä* kyseessä ei olekaan aasin leukaluu. Ensimmäinen yhtymä kohta on Pittstonin saarnassa, vaikka Pittston virheellisesti toteaaakin Simsonin surmanneen leukaluulla kaksituhatta eikä tuhat niin kuin Raamatussa kerrotaan. Myös *Revolverimiehessä* leukaluuta käytetään eräänlaisena aseena. Sillä ei surmata ketään, mutta Roland käyttää sitä torjumaan oraakkelin voimaa ja vapauttaakseen Jaken oraakkelin vallasta. Samoin Jake käyttää luuta itsensä suojana, kun Roland on poissa. Kun leukaluu on täyttänyt tehtävänsä, Jake heittää sen pois. Samalla tavalla Simson heittää aasin leukaluun pois, kun ei tarvitse sitä enää.

Pittstonin saarnassa olevan raamattukytken King on varmasti tehnyt tietoisesti, ja se on lukijalle itsestään selvä. Toteaahan Pittston saarnaavansa Raamatusta. Loput leukaluihin liittyvät kohdat eivät kuitenkaan ole niin yksiselitteisiä. Tekeekö Pittstonin saarnassa oleva leukaluu Rolandin myöhemmin löytämistä leukaluista raamattukytkentöjä? Yksinään Rolandin löytämillä leukaluilla on vain vähän yhteistä Simsonin ja aasin leukaluun kanssa. Kieltämättä Rolandin ja Jaken törmätessä oraakkeliin leukaluuta käytetään jossain määrin samalla tavalla, kuin Simson käyttää aasin leukaluuta vihollisiaan vastaan. Molemmissa leukaluuta käytetään vihollista vastaan onnistuneesti ja käytön jälkeen heitetään pois. Sen puolesta, että King olisi tarkoittanut kaikki leukaluukohdat raamattukytkenöiksi, puhuu erityisesti kaksi asiaa. Ensinnäkin se että King lisäsi leukaluun Pittstonin saarnaan *Revolverimiehen* vuoden 2003 painokseen. Todennäköisesti leukaluun lisäämisen tarkoituksena oli luoda yhteys myöhemmin esiintyviin leukaluihin. Toiseksi se että King tuntee Raamatun kohdan, johon leukaluulla viitataan ja käyttää sitä kirjassa. Myöhempien, leukaluuta käsittelevien raamattukytkentöjen huomaaminen on kuitenkin lukijalle hankalaa. Helpoin yhdistämistie on se, että leukaluun yhdistää ensin Pittstonin saarnan raamattukytkentään ja siitä itse Raamattuun.

²⁰⁴ DT1 alkuperäinen, 49.

²⁰⁵ Tuom. 15:14–17.

Raamatun käyttö antaa leukaluulle lisää merkitystä. *Revolverimieheissä* leukaluusta saa jo hyvin voimakkaan kuvan ilman raamattukytkeä. Koska kytkennällä ei ole selkeätä tiettyä merkitystä, eikä King selitä tai avaa sitä mitenkään, jää merkityksen selvittäminen lukijalle. Tietyissä mielessä tällainen kytkentä on kaikkein tehokkain. Lukija antaa kytkennälle merkityksen, joka hänen mielestään sopii sille parhaiten. Kytkentä varmasti tehostaa leukaluun vaikuttavuutta. Vanhaan testamenttiin pohjautuva tausta tuskin on pahitteeksi mystiselle taikaesineelle.

Tapaus numero 2

Muusta tutkimuksesta poiketen tässä ja seuraavassa tapauksessa ei keskitytä yksittäiseen raamattukytkeeseen. *Revolverimieheissä* nimittäin on paljon kohtia, jotka eivät viittaa suoraan mihinkään yksittäiseen Raamatun kohtaan, mutta jotka yhdessä muodostavat raamatullisen teeman. Nyt keskitytään niihin *Revolverimiehen* kohtiin, jotka luovat kirjaan ilmestyskirjamaisen tunnelman²⁰⁶. Ilmestyskirjamaisista tunnelmaa luovia kohtia on paljon, ja osa niistä on jo ollut käsittelyssä. Niitä kohtia, jotka nousevat esille uudestaan, ei enää analysoida toiseen kertaan. Niistä kuitenkin osoitetaan, miksi ne tukevat ilmestyskirjamaisia tunnelmaa.

Ensimmäinen Johanneksen ilmestykseen viittaava asia *Revolverimieheissä* on se, että Rolandin maailma on käynyt läpi jonkinlaisen mullistuksen. Tämä näkyy esimerkiksi entisten sivilisaatioiden teknologian rippeinä, ihmisten lyhytikäisyytenä ja vähytenä sekä mutanteiksi muuttuneina ihmisinä ja eläiminä. Johanneksen ilmestyksessä mullistuksista puhutaan esimerkiksi kohdissa 6:8, 12–14; 8:7–12 ja 9:1–21. Ilmestyskirjassa kuvataan esimerkiksi nälkää, ruttoa, maan järkkymistä, tähtien putoamista maahan, suuria tulipaloja ja ihmiskunnan kolmanneksen kuolemista. *Revolverimieheissä* ei kerrota, että minkälainen mullistus Rolandin maailmassa on tapahtunut, mutta sodan ja ydinsodan suuntaan viittaavia merkkejä on paljon. Rolandin maailmassa esimerkiksi mutanteja esiintyy paljon, mikä voisi johtua säteilystä²⁰⁷. Roland ja Jake myös löytävät vuorten sisältä muumioituneita

²⁰⁶ Näin myös Strengell 2004, 134. ”King [--] onkin ammentanut Ilmestyskirjasta teemoja ja kielikuvia *Mustaan torniinsa*.”

²⁰⁷ Strengell 2004, 134. Strengell tulkitsee pahalaisenruohon, joka on vaarallinen, riippuvuutta aiheuttava kasvi, olevan ydinlaskeuman saastuttama.

ruumiita. Roland arvelee, että kaasu, jota ennen osattiin tehdä, on aiheuttanut heidän kuolemansa. Jake jatkaa ajatusta ja yhdistää kaasun heti sotaan.²⁰⁸

On mahdollista, että *Revolverimiehen* tapahtumat sijoittuvat maapallon tulevaisuuteen. Tätä tukee se, että Rolandin maailmassa on paljon asioita, jotka löytyvät Maasta. Tullessaan Tullin kylään Roland esimerkiksi kuulee jonkun soittavan The Beatlesin kappaletta *Hey Jude*.²⁰⁹ Mahdollisesti ilmestyskirjamaiset mullistukset tapahtuivat Maassa, ja sen jälkeen kehittyi Rolandin maailma.

Rolandin maailmassa on myös kytkentöjä tuhatvuotiseen valtakuntaan, josta Johanneksen ilmestyksessä puhutaan. Mullistuksen jälkeen Rolandin maailmassa on revolverimiesten aikakausi, joka edustaa sivistystä ja onnellisuutta. Revolverimiesten sivilisaatiota tuhatvuotisen valtakunnan edustajana tukevat myös siellä esiintyneet raamatulliset paikan nimet. King käytti jo aikaisemmin käsittelyssä olleita Kanaaninmaata ja Gileadia luodakseen Rolandin menneisyydestä positiivisen kuvan.

Se aika, johon *Revolverimiehen* tapahtumat sijoittuvat, voisi puolestaan sijoittua juuri tuhatvuotisen valtakunnan jälkeiseen aikaan. Ilmestyskirjan mukaan silloin Saatana päästetään vankilastaan, ja se lähtee eksyttämään ihmisiä ja kokoaa heitä sotaan.²¹⁰ Saatanan rooliin *Revolverimieheissä* osuu Purppurakuningas, josta Mustiin puettu mies sanoo, että Maa on annettu hänen käteensä.²¹¹ Purppurakuningas vaikuttaa *Revolverimieheissä* hyvin todelliselta, maan päällä olevalta hahmolta ja erityisesti siksi kytkentä Ilmestyskirjan Saatanaan on vahva.

Yksinkertaistettuna *Revolverimiehen* tapahtumat, ja niitä muistuttavat tapahtumat Johanneksen ilmestyksessä menevät siis näin: Joskus kauan sitten Rolandin maailmassa tapahtui mullistus, joka tuhosi sen hetkiset yhteiskunnat ja tiputti teknologisen kehitystason monta sataa vuotta taaksepäin. Mullistuksen jälkeen nousi revolverimiesten sivilisaatio, joka edusti hyvyttä, valoa ja sivistystä. Revolverimiesten sivilisaatio kuitenkin tuhoutui sodassa. Sodan jälkeen Roland on viimei-

²⁰⁸ DT1, 254–255. Muumioituneet ruumiit ja kaasu. Mutantteja esiintyy useassa kohdassa pitkin kirjaa. Esimerkiksi DT1, 244–251.

²⁰⁹ DT1, 22.

²¹⁰ Ilm. 20:7–9.

²¹¹ DT1, 284. Tässä Mustiin puetun miehen lauseessa on myös mahdollista nähdä raamattukytkentä Jobin kirjaan. Job. 9:24. ”Kun maa on annettu kelvottomien käsiin [--]”

nen revolverimies maailmassa, jossa vaikuttaa Purppurakuningas. Purppurakuningas ajaa maailmaa kohti kaaosta. Johanneksen ilmestyksessä tapahtuu ensin mullistuksia kuten tähtien tippumista ja suuria tulipaloja. Mullistusten jälkeen seuraa tuhatvuotinen valtakunta. Kun tuhat vuotta on kulunut, päästetään Saatana vankilastaan eksyttämään ihmisiä.

Yksinkertaistettuna Rolandin maailman tapahtumat ja Johanneksen ilmestyksen tapahtumat muistuttavat toisiaan todella paljon. Se on kuitenkin eri asia, onko King tarkoittanut näitä kaikkia raamattukytkenöiksi. Mullistukset ja Purppurakuningas viittaavat vahvasti Ilmestyskirjaan ja todennäköisesti King on tehnyt ne tarkoituksella. Revolverimiesten sivilisaation ja tuhatvuotisen valtakunnan välille ei kuitenkaan löydy muita yhdistäviä tekijöitä kuin se, että ne molemmat esiintyvät mullistusten jälkeen. Kuolleen sivilisaation tuhkista nousee aina uusi täyttämään edellisen jättämän valtatyhjiön. Se ei kuitenkaan merkitse sitä, että revolverimiesten sivilisaatio edustaisi tuhatvuotista valtakuntaa. Mikään ei myöskään sido Purppurakuningasta tai Saatanaa vain tuhatvuotisen valtakunnan jälkeiseen aikaan. Johanneksen ilmestyksen mukaan Saatana syöstään maan päälle ennen tuhatvuotista valtakuntaa.²¹² Oletettavasti revolverimiesten sivilisaatio ei siis viittaa tuhatvuotiseen valtakuntaan. Se on vain merkinä paremmista menneistä ajoista.

Poikkeuksellisesti mullistuksiin ja ilmestyskirjamaisiin *Revolverimiehen* kohtiin liittyy ideologiaa. Rivien välistä on luettavissa, että mullistukset olivat Rolandin maailman aikaisempien sivilisaatioiden aiheuttamia.²¹³ Yllä pohdittiinkin jo joi-tain tähän suuntaan viittaavia kohtia. Mustiin puettu mies vielä lisää tähän suuntaan viittaavia todisteita puhuessaan Rolandin kanssa. Mustiin puettu mies pitää puheen siitä, kuinka tieto lisääntyi, mutta ymmärrystä tuli vain vähän lisää.²¹⁴ Aikaisemmat sivilisaatiot siis kehittyivät pitkälle, mutta tuhosivat sitten itsensä ja toisensa kehittämällänsä teknologialla. Tässä on selvästi nähtävissä mielipide siitä,

²¹² Ilm. 12:9, 12–13.

²¹³ Furth 2006, 213–214. Musta torni -sarjan myöhemmissä osissa tämä vahvistetaan ja aiemmista sivilisaatioista kerrotaan enemmän.

²¹⁴ DT1, 286–287. ”Yet, despite a tremendous increase in available facts, there were remarkably few insights.”

että vastuuttomissa käsissä liiallinen teknologinen kehitys on paha asia.²¹⁵ Rolandin maailmassa se on laukaissut ilmestyskirjamaiset mullistukset ja mahdollisesti jopa lopun ajat. Koska Rolandin maailman voi nähdä Maan tulevaisuutena, on tässä erityisen vahva moraalinen kysymys: Olemmeko jo tällä tiellä?

King käyttää samanlaista teknologian tuomaa tuhoa myös muissa teoksissaan. Esimerkiksi *Tukikohdassa* ihmisten kehittämä tauti tappaa lähes kaikki ihmiset maapallolta.²¹⁶ Joko tämä on tärkeä teema Kingille, tai teknologiseen kehitykseen on helppo liittää kauhukuvia. *Revolverimieheissä* joka tapauksessa käytetään ilmestyskirjakytkentöjä kuvaamassa teknologian vastuuttoman käytön seurauksia.

Tapaus numero 3

Ilmestyskirjamaista tunnelmaa pitää yllä myös joukko pieniä asioita. *Revolverimieheissä* muun muassa useaan kertaan mainitaan, että maailma on liikkunut eteenpäin.²¹⁷ *Revolverimiehestä* käy myös ilmi, että maailma liikkuu selvästi huonompaan suuntaan. Aika esimerkiksi käyttäytyy kummallisesti Rolandin maailmassa eikä aurinkokaan enää laske länteen.²¹⁸ Mustiin puettu mies puolestaan yhdistää maailman eteenpäin liikkumisen suoraan maailman loppuun.²¹⁹

Tullin kylässä Kennerly uskoo lopun aikojen olevan lähellä, ja kylän saarnaaja Pittston puolestaan puhuu kirkossa Antikristuksen tulemisesta.²²⁰ Hieman myöhemmin Pittston väittää kantavansa Purppurakuninkaan lasta, yllyttäessään kylän väkeä hyökkäämään Rolandin kimppuun ja nimeää Rolandin paholaiseksi ja tunkeilijaksi.²²¹ Pittstonin, samoin kuin Mustiin puetun miehen, voi myös nähdä lopun ajan väärän profeetan²²² henkilöitymänä.

²¹⁵ DT1, 211–212. Samaan suuntaan mahdollisesti viittaa Rolandin mietiskelyt siitä, kuinka hän törmäsi ihmisjoukkoon, jotka palvoivat vanhaa bensiinipumppua ukkosen jumalana. Yksi ihminen piti muita vallassaan, koska hän hallitsi pumppua.

²¹⁶ King 1990.

²¹⁷ Esim. DT1, 3. The world had moved on since then.

²¹⁸ DT1, 7, 188.

²¹⁹ DT1, 289.

²²⁰ DT1, 56, 67.

²²¹ DT1, 76, 84.

²²² Esimerkiksi Matteuksen evankeliumi 24:11. Monta väärää profeettaa ilmaantuu, ja he johtavat useita harhaan.

Revolverimiehessä viitataan myös lyhyesti kuoleman jälkeiseen elämään ja viimeiseen tuomioon, jotka ovat hyvin ilmestyskirjamaisia teemoja²²³. Vieraillessaan maanviljelijä Brownin luona Roland ottaa puheeksi kuoleman jälkeisen elämän:

”Do you believe in afterlife?” the gunslinger asked him as Brown dropped three ears of hot corn onto his plate.
Brown nodded. “I think this is it.”²²⁴

Brownin vastauksen jälkeen keskustelu tyrehtyy, eikä kirjassa kerrota, mitä hän vastauksellaan tarkoitti. Ehkä hän ajatteli olevansa Helvetissä tai jonkinlaisessa välitilassa odottamassa lopullista kohtaloaan. Rolandin maailma ja varsinkin autiomaat ovat epämukavia paikkoja asua, joten Brown tuskin kuvitteli olevansa Taivaassa. Mitä ikinä Brown asiasta ajattelikaan, se jää arvoitukseksi. Brownin vastaus korostaa lopun aikojen tunnelmaa. Rolandin ja Brownin keskustelu ei suoraan viittaa mihinkään yksittäiseen Raamatun kohtaan, mutta esimerkiksi Johanneksen ilmestyksessä kuolemanjälkeinen elämä on keskeisiä teemoja.

Viimeiseen tuomioon viitataan hyvin ohimennen. Kun Roland on väliasemalla, hän ihmettelee aikaisemmilta ajoilta olevaa vesipumppua:

It was a thing as alien to this place and time as true love, and yet as concrete as a Judgment, a silent reminder of the time when world had not yet moved on.²²⁵

Sanan Judgment täytyy viitata viimeiseen tuomioon, sillä se on kirjoitettu isolla ja *Revolverimiehessä* ei muita tuomioita esiinny. Pumpusta sanotaan, että se on yhtä konkreettinen kuin Tuomio. Kohdasta ei kuitenkaan voi päätellä, onko se Rolandin mielipide vai kertojan huomio, sillä näiden kahden äänet osittain sulautuvat yhteen tässä kohdassa. Asian muotoilu kuitenkin luo sellaisen kuvan, että Rolandin maailmassa viimeinen tuomio on konkreettinen asia. King luo Tuomiosta kirjasarjaansa sellaisen kuvan, että se tulee jokin päivä tapahtumaan. Raamatussa puhutaan viimeisestä tuomiosta useassa kohdassa,²²⁶ ja erityisesti Johanneksen ilmestyksessä se on esillä.

²²³ Kuoleman jälkeisestä elämästä esim. Ilm. 21:1–4. Viimeisestä tuomiosta esim. Ilm. 20:11–15.

²²⁴ DT1, 18.

²²⁵ DT1, 115.

²²⁶ Esim. Matt. 3:10–12; 25:31–46 ja Ilm. 20:11–14.

Tämä on selkein kohta *Revolverimieheessä*, jossa King ilmaisee jonkinlaisen mielipiteen raamatullisesta teemasta. Hän sanoo, että Tuomio on konkreettinen. Oletettavasti King siis uskoo viimeiseen tuomioon ja ilmaisee sen näin *Revolverimieheessä*. On tietysti mahdollista, että Tuomiota kuvataan konkreettiseksi vain kirjan tunnelman takia. Viimeinen tuomio liittyy kiinteästi lopun aikoihin ja Ilmestyskirjaan. Tuomion kuvaaminen konkreettisenä asiana luo *Revolverimieheen* lopun aikojen ilmapiiriä. Idea viimeisen tuomion konkreettisuudesta tulee Raamatusta.

Tapaus numero 4

Tämä on tutkimuksen viimeinen analysoitava tapaus, ja nyt keskitytään kaikkiin *Revolverimieheessä* esiintyviin raamattukytkentöihin. Raamattukytkentöjä on *Revolverimieheessä* paljon. Mihinkään muuhun yksittäiseen teokseen ei viitata yhtä useasti. Raamattukytkentöjä on mahdollisesti jopa enemmän kuin viittauksia populaarikulttuuriin yhteensä.

Joko Raamattu on siis tärkeä teos Kingille tai sitten hän halusi *Revolverimieheen* raamatullisen tunnelman. *Revolverimiehen* tunnelma on ilmestyskirjamainen ja siihen King on selvästi pyrkinyt. Muutoin tunnelma *Revolverimieheessä* ei ole raamatullinen, vaikka raamattukytkentöjä jotka eivät liity Ilmestyskirjaan on paljon. King sanoo uskovansa Jumalaan ja lukevansa Raamattua, joten oletettavasti King arvostaa Raamattua. Raamatun arvostus näkyy *Revolverimieheessä* raamattukytkentöjen suurena määränä.

3. Tutkimustulokset

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkittiin Raamatun käyttöä Stephen Kingin kirjassa *Revolverimies*. Tutkimusmetodina käytettiin reseptio ja -vaikutushistoriallista metodologiaa, ja metodin painopisteenä oli tekstimaailma.

Huttusen esitys reseptio ja -vaikutushistoriasta toimi hyvänä pohjana metodille. Tekstimaailma oli erittäin hyödyllinen työväline *Revolverimiestä* tutkittaessa. Tekstimaailma oli lähtökohtana jokaisessa analyysikohdassa. Sen avulla selvisi se,

kuinka King käyttää Raamattua *Revolverimieheissä*. Tekstimaailma auttoi myös ideologisten raamattukytkeiden tulkinnassa.

Historiallisen maailman osuus jäi tässä tutkimuksessa pieneksi. Raamattukytkeiden ideologian tunnistaminen tapahtui historiallisen maailman ja tekstimaailman avulla. Tutkimusta tehdessä historiallinen maailma oli kokoajan läsnä, mutta koska ideologiaa löytyi vain vähän, jäi historiallisen maailman näkyvyys vähäiseksi.

Tämän tutkimuksen tarpeita ajatellen Huttusen esitys metodista keskittyi liian paljon ideologian tutkimiseen. Kuten johdanto kappaleessa pohdittiinkin, *Revolverimieheissä* vain joihinkin raamattukytkeisiin liittyy ideologiaa. Syreenin huomiot kertovan tekstin ideologisesta maailmasta käyvätkin paremmin tähän tutkimukseen.

Ongelmalliseksi Huttusen esityksestä nousi vaikutushistorian tutkiminen. Huttunen lähti vaikutushistoriallisen metodin esityksessään liikkeelle Raamatun kirjoittajan intentiosta. Myöhemmässä esityksessään Huttunen korvasi sanan intentio sanalla viesti, mutta muuten esitys pysyi samana ja vaikutti edelleen tarkoittavan samaa asiaa. Koska intentio on ongelmallinen käsite, Huttusen esitystä vaikutushistoriasta ei käytetty tässä tutkimuksessa sellaisenaan. Raamatun kirjoittajan viesti korvattiin Raamatun tekstistä löytyvällä merkityksellä. Vaikutushistoriaa tutkittiin siis vertaamalla Raamatun tekstistä löytyvää merkitystä Raamatun lukijan tulkintaan tekstistä.

Vaikutushistorian näkyvyys jäi tässä tutkimuksessa pieneksi. Tekstimaailmassa Raamatun vaikutus näkyy raamattukytkeiden suurena määränä ja erityisesti ilmestyskirjamaisena tunnelmana. Ideologisen maailman vaikutushistoriallinen tutkiminen sai vain vähän huomiota, koska King ei juuri tuo minkäänlaista ideologiaa esille *Revolverimiehen* raamattukytkennoissä. Raamattukytkennoilla on *Revolverimieheissä* muunlaisia tehtäviä.

Revolverimiehen tutkiminen osoitti, että fiktiivistä teosta tutkittaessa tutkimuksen lähtökohdaksi kannattaa ottaa tekstimaailma. Tekstimaailman kautta saadaan selville raamattukytkeiden tarkoitus teoksessa. Tekstimaailman ja historiallisen maailman avulla voidaan sen jälkeen tulkita teoksen ideologista maailmaa. Raa-

mattukytkentöjen tarkoituksen selvittämisessä voi auttaa kirjailijan muuhun tuotantoonsa tutustuminen.

Tässä tutkimuksessa käytettyä reseptio- ja vaikutushistoriallista metodia voi jatkossa käyttää kaiken kertovan kirjallisuuden tutkimiseen. Metodilla voisi myös tutkia muitakin viestimisen keinoja kuten musiikkikappaleiden sanoituksia, sarjakuvia tai elokuvia. Erilaisten viestimien kohdalla pitää ottaa huomioon niiden omat erikoispiirteet.

Revolverimiehellä on raamattukytkentöjä erittäin monipuolisesti. KytKentätyypeistä eniten on nimikytkentöjä, ja teemallisesti eniten on lopun aikoihin liittyviä kytkentöjä. Raamattukytkennät on valjastettu palvelemaan kirjan tarinaa, ja se on niiden tarkoitus *Revolverimiehellä*. Raamatun sanomaan tai raamatun kohtien alkuperäiseen tarkoitukseen ei kiinnitetä huomiota, mutta raamattukytkentöjä ei käytetä niiden vastaisestikaan. Enimmäkseen raamattukytkennät ovat säilyttäneet sen muodon, missä ne esiintyvät Raamatussa. Muutamassa kohdassa King on tehnyt tarkoituksella muutoksia Raamatun tekstiin.

Raamattua käytetään *Revolverimiehellä* eniten tunnelman luomiseen. Suurin osa kirjan raamattukytkennöistä on olemassa tätä varten. Tunnelmaa luovat raamattukytkennät liittyvät enimmäkseen Rolandin maailman menneisyyden ja nykyhetken kuvauksiin. Rolandin menneisyys esitetään positiivisessa ja nostalgisessa valossa, ja sitä tuetaan samanlaisilla raamattukytkennöillä. Rolandin nykyhetken maailmaa puolestaan kuvataan hyvin ilmestyskirjamaisesti. Siihen liittyviä raamattukytkentöjä on otettu niin Johanneksen ilmestyksestä kuin muistakin lopun ajoista kertovista Raamatun teksteistä.

Loput *Revolverimiehen* tunnelmaa luovista kohdista liittyvät nimikytkentöihin, Raamatun kertomusten muunnelmiin ja yksittäisiin Raamattuun viittaaviin asioihin. Tunnelmaa luovat nimikytkennät ja yksittäiset Raamattuun viittaavat asiat korostavat arvovaltaa tai voimakkuutta. Muunnelmista Nortin henkiin herätys korostaa kirjassa vallitsevaa pahuuden tunnelmaa. Rolandin näyssä raamattukytkentä puolestaan luo tuttuuden tunnetta ja antaa näylle lisää arvovaltaa.

Toiseksi eniten raamattukytöntöjä käytetään tiedon antamiseen. Tällaiset kytkennät liittyvät erityisesti Rolandin menneisyyteen. Tietoa antavat raamattukytöntöt eivät ole *Revolverimiehen* tai Musta torni -sarjan kannalta erityisen tärkeitä yhtä kohtaa lukuun ottamatta. Raamattukytöntöä Legioonaan on tärkeä. Sen avulla annetaan tietoa niin Mustiin puettusta miehestä kuin Rolandin matkasta kohti Mustaa tornia.

Raamattukytöntöjä käytetään myös tulevan ennakointiin ja tarinan kuljettamiseen. Useimmiten raamattukytöntöt ovat tulevaa ennakoivien ja tarinaa eteenpäin kuljettavien *Revolverimiehen* kohtien tukena. Tällaisia kohtia ovat esimerkiksi Pittstonin saarna ja Rolandin luomiskertomusta muistuttava näky. Kahdessa kohdassa raamattukytöntöt yksinään vievät tarinaa eteenpäin tai viittaavat tulevaan. Ensimmäinen näistä on maanviljelijä Brownin korppi, joka sanoo, että älä saata meitä kiusaukseen. Korpin lause saa Rolandin kertomaan Tullin kylän tapahtumista Brownille. Toinen on Jaken nimikirjaimet J ja C, jotka viittaavat syyttömään uhriin. Ne ennakoivat, että Jake kuolee jossain vaiheessa kirjaa.

Muutamalla raamattukytöntöllä on symbolinen merkitys. Nämä kaikki ovat nimikytöntöjä, ja melkein kaikki liittyvät Rolandin menneisyyteen. Vanhatestamentilliset nimet kuten Gilead symbolisoivat sitä, että ne kuuluvat menneisyyteen. Lisäksi Jeriko ja Golgata symbolisoivat loppuja. Jeriko symbolisoi revolverimiesten sivilisaation loppua ja Golgata Rolandin etsintämatkan alun loppua.

Rolandin ja Jaken suhteeseen taas liittyy teemaa syventäviä raamattukytöntöjä. Roland miettii Jaken uhraamista. Se saa hänet ajattelemaan petoksen hintaa ja hopea rahoja. Mustiin puettu mies puolestaan kiusoittelee Rolandia Iisakilla. Molemmat luovat kysymyksiä Jaken uhraamisen tarpeellisuuteen ja Rolandin luonteeseen. Onko Roland todella tarinan sankari? Onko hän valmis uhraamaan kaiken etsintämatkansa takia?

King ei juuri liitä ideologiaa *Revolverimiehen* raamattukytöntöihin. Ideologiaa on mahdollista nähdä ainoastaan neljässä kohdassa. Ensimmäisen kerran ideologiaa tulee esille lopun aikoihin liittyvissä *Revolverimiehen* kohdissa. Rolandin maailmassa teknologinen kehitys oli korkealla tasolla, mutta teknologiaa käytettiin vastuuttomasti. Lopulta se johti ilmestyskirjamaisiin mullistuksiin ja mahdollisesti

aloitti lopun ajat. Kingin mielestä liiallinen teknologinen kehitys on vastuuttomissa käsissä paha asia. *Revolverimiehellä* väärinkäytön seurauksia kuvataan Ilmestyskirjan avulla. Koska Rolandin maailman voi nähdä Maan tulevaisuutena, tähän liittyy selvästi huolta Maan kehityksestä ja tulevaisuudesta.

Myös toinen kohta liittyy lopun aikoihin. Väliasemalta olevasta pumpusta sanotaan, että se on yhtä konkreettinen kuin viimeinen tuomio. Kohdasta jää epäselväksi, kuka näin ajattelee ja pitäisikö se yhdistää vain Rolandin maailmaan. Päälimmäiseksi siitä kuitenkin jää sellainen kuva, että King uskoo viimeiseen tuomion tulevan joku päivä.

Ideologisesti selkein raamattukytkentä on Rolandin luomiskertomusta muistuttava näky. Näyssä yhdistyy luomiskertomus ja tieteen selitys maailmakaikkeuden ja elämän synnystä. King kuitenkin hylkää luomiskertomuksessa olevan asioiden esitysjärjestyksen ja korvaa sen tieteen käsityksellä maailmankaikkeuden ja elämän synnystä. King ei siis usko, että luomiskertomus pitäisi ottaa kirjaimellisesti, vaan että tiede selittää asioiden tapahtumajärjestyksen tarkemmin.

Viimeinen ideologinen huomio ei liity yksittäiseen raamattukytkentään, vaan koskee kaikkia *Revolverimiehen* kytkentöjä. Raamattukytkentöjä on *Revolverimiehellä* paljon, eikä mihinkään muuhun teokseen viitata yhtä monesti. Koska King lukee Raamattua, hän oletettavasti myös arvostaa sitä. *Revolverimiehellä* tämä arvostus näkyy raamattukytkentöjen suurena määränä.

Johdannossa pohdittiin Raamatun asemaa. Minkälaisen kuvan viihdekulttuuri siitä antaa? Käytetäänkö Raamattua ”oikein” vai alistetaanko se viihteen ehdoille? *Revolverimiehellä* Raamattu on suuressa asemassa. Siihen viitataan useammin, kuin mihinkään muuhun teokseen. Raamattukytkentöjä on mahdollisesti jopa enemmän kuin viittauksia populaarikulttuuriin yhteensä. Raamatusta saa kuitenkin hyvin yksipuolisen kuvan *Revolverimiehen* kautta, koska Raamattua käytetään nimikseen luomaan ilmestyskirjamaista tunnelmaa. Muihin Raamatun teemoihin ei *Revolverimiehellä* juurikaan syvennyttä. *Revolverimiehellä* Raamattu on myös alistettu viihteen ehdoille. Sitä ei varsinaisesti käytetä ”väärin”, mutta sen päätarkoitus on palvella kirjan tarinaa. *Revolverimiehellä* raamattukytkennät esitetään puolueettomasti ja useimmiten Raamatun ideologiaan puuttumatta. Raamattukyt-

kennöillä ei perustella mitään. Muutamaa kohtaa lukuun ottamatta niistä ei myöskään sanota mitään mielipidettä. Vastuu Raamatun kohtien tulkinnasta jää lukijalle.

4. Lähteet, apuvälineet ja kirjallisuus

Lähteet

King, Stephen

- 1982² The Gunslinger. Revised and Expanded Throughout. The Dark Tower I. New York: Signet. (2003) (=DT1)
- 1987 The Drawing of the Three. The Dark Tower II. New York: Signet. (2003) (=DT2)
- 1991 The Waste Lands. The Dark Tower III. New York: Signet. (2003) (=DT3)
- 2003 Wolves of the Calla. The Dark Tower V. Hampton Falls: Donald M. Grant, Publisher, Inc. (=DT5)

Apuvälineet

Hurme, Raija & Pesonen, Maritta & Syväoja, Olli

- 1995 Englanti-suomi suursanakirja. Porvoo: WSOY.

King, Stephen

- 1982 The Gunslinger. The Dark Tower I. New York: Plume. (1997) (=DT1 alkuperäinen)
- 2005 Revolverimies. Musta torni I. Helsinki: Tammi.

Pyhä Raamattu

- KR-92 Pyhä Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Suomen Piipliaseura 1992.

The Bible

KJV The Bible. Authorized King James Version. Oxford World's Classics. New York: Oxford University Press Inc 1997.

NEB The New English Bible. Oxford University Press 1970.

Kirjallisuus

Beahm, George

1992 The Stephen King Story. London: Little, Brown and Company.

Browning, Robert

2005 The Major Works. Edited with Notes by Adam Roberts. New York: Oxford University Press Inc.

Collins, Adela Yarbro

2007 Mark: A Commentary. Hermeneia—A Critical and Historical Commentary on the Bible. Minneapolis: Fortress Press.

Freedman, David Noel et al.

1992 The Anchor Bible Dictionary. Volume 2. D–G. New York: Doubleday.

Freff

1991 Hollywoodin kauhut. Freffin kanssa. – Paljaat luut. Stephen King ja kauhun anatomia. Toim. Tim Underwood & Chuck Miller. Helsinki: Mabuse. 169–174.

Furth, Robin

2006 Stephen King's The Dark Tower: The Complete Concordance. New York: Scribner.

Grant, Charles L.

- 1991 Painajaisten rakentelua. Charles L. Grantin kanssa. – Paljaat luut. Stephen King ja kauhun anatomia. Toim. Tim Underwood & Chuck Miller. Helsinki: Mabuse. 79–113.

Herrmann, Wolfgang

- 1999 Baal zebub. – Dictionary of Deities and Demos in the Bible. Second extensively revised edition. Ed. by Karel van der Toorn, Bob Becking & Pieter W. van der Horst. Leiden: Brill. 154–156.

Huttunen, Niko

- 2008 Raamattu historiassa. Reseptio- ja vaikutushistoriallinen eksegetiikka. – Teologinen aikakausikirja 113, 230–250.
- 2010 Raamatullinen sota. Raamatun käyttö ja vaikutus vuoden 1918 sisällissodan tulkinnoissa. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.

King, Stephen

- 1990² The Stand. The Complete and Uncut Edition. London: Hodder & Stoughton.
- 2000 Kirjoittamisesta. Muistelma leipätyöstä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kuula, Kari & Nissinen, Martti & Riekkinen, Wille

- 2003 Johdatus Raamattuun. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Luz, Ulrich

- 2006 The Contribution of Reception History to a Theology of the New Testament. – The Nature of New Testament Theology: Essays in Honour of Robert Morgan. Ed. by Christopher Rowland and Christopher Tuckett. Malden: Blackwell Publishing. 123–134.

Makkonen, Anna

- 1991 Onko intertekstuaalisuudella mitään rajaa? – Intertekstuaalisuus. Suuntia ja sovelluksia. Toim. Auli Viikari. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 9–30.

Rogak, Lisa

2009 Haunted Heart: The Life and Times of Stephen King. London: JR Books.

Räisänen, Heikki

1997 Raamatun reseptio- ja vaikutushistoria. – Raamatuntutkimuksen uudet tuulet. Toim. Raimo Hakola & Petri Merenlahti. Helsinki: Yliopistopaino. 156–165.

2001 The ”Effective History” of the Bible: A Challenge to Biblical Scholarship? – Challenges to Biblical Interpretation. Collected Essays 1991–2000. Ed. by Heikki Räisänen. Biblical Interpretation Series 59. Leiden: Brill. 263–282.

Spitz, Bob

1991 Tanssi pimeydessä. Bob Spizin kanssa. – Paljaat luut. Stephen King ja kauhun anatomia. Toim. Tim Underwood & Chuck Miller. Helsinki: Mabuse. 219–230.

Strengell, Heidi

2004 Kingin maailma: lajityyppitutkimus. Lapin yliopiston kielikeskuksen julkaisuja 12. Rovaniemi.

2005 Dissecting Stephen King: From the Gothic to Literary Naturalism. Madison: The University of Wisconsin Press.

Syreeni, Kari

1995 Uusi testamentti ja hermeneutiikka. Tulkinnan fragmentteja. Suomen eksegeettisen seuran julkaisuja 61. Helsinki.

1999 Wonderlands: A Beginner’s Guide to Three Worlds. – Svensk Eksegetisk Årsbok 64. 33–46.

Tammi, Pekka

1991 Tekstistä, subtekstistä ja intertekstuaalisista kytkennöistä. Johdatus Kiril Taranovskin analyysimettiin. – Intertekstuaalisuus. Suuntia ja

sovelluksia. Toim. Auli Viikari. Suomalaisen kirjallisuuden seura: Helsinki. 59–103.

Tuhkanen, Juho-Antti

1998 Stephen King. – Ulkomaisia nykykertojia 2. Toim. Ritva Aarnio ja Ismo Loivamaa. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu OY. 37–41.

2005 Stephen King. – Ulkomaalaisia kauhukirjailijoita. Toim. Jukka Halme & Juri Nummelin. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu OY. 150–159.

Vincent, Bev

2004 The road to the dark tower: exploring Stephen King's magnum opus. New York: New American Library.

Westermann, Claus

1994 Genesis 1–11. A Continental Commentary. Minneapolis: Fortress Press.

Wimsatt, William K. Jr. & Beardsley, Monroe C.

1971 Intentioharha. – Nykyestetiikan ongelmia. Antologia. Toim. Irma Rantavaara. Helsinki: Otava. 53–67.

Televisiosarjat ja elokuvat

Frendit (Friends)

1994–2004 Kausi 2 jakso 7. Rachel paljastuu (The One Where Ross Finds Out). Warner Bros Television.

Hyvät, pahat ja rumat (Il buono, il brutto, il cattivo/The Good, the Bad, and the Ugly)

1966 Tuottaja: Alberto Grimaldi. Tuotantoyhtiöt: Produzioni Europee Associati (PEA); Arturo González Producciones Cinematográficas, S.A & Constantin Film Produktion.

WWW-sivut

Stephen Kingin kotisivut: www.stephenking.com

Suomen Piipaseura: www.bible.fi